

seutukunta

asukas

valtuutettu

ehyt

maaseutu

oppiva

terve

Eurooppa

tasa-arvoinen

älykäs

Kansalaismielipide ja kunnat

Ilmapuntari 2010–2011

POLEMIA

muukalainen

kaupunki

hallinto

ehjä

kansalainen

ihminen

yliopisto

tarmokas

kilpailukykyinen

kehitysalue

koulu

demokratia

Suomi

kunta

vanhus

kylä

identiteetti

talous

koti

koulutus

kuntalainen

maakunta

osallistuva

luova

asiakas

oppilas

valtio

Pohjois-Suomi

johtaja

Etelä-Suomi

KUNNALLISALAN KEHITTÄMISSÄÄTIÖ

Kansalaismielipide ja kunnat

Kansalaismielipide ja kunnat

Ilmapuntari 2010–2011

KUNNALLISALAN KEHITTÄMISSÄÄTIÖ
KAKS

KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT

Ilmapuntari 2010–2011

Kunnallissalan kehittämissäätiön

Polemia-sarjan julkaisu nro 79

© Pole-Kuntatieto Oy

Vammalan Kirjapaino Oy, Sastamala 2011

ISBN 978-952-5801-29-3 (nid.)

ISBN 978-952-5801-30-9 (PDF)

ISSN 1235-6964

Sisällys

ESIPUHE 7

1 JOHDANTO 9

2 KUNTA-ASENTEET JA NIIDEN MUUTTUMINEN 11

2.1 Tarvitaanko kuntataloudessa säästöjä? 11

2.2 Mistä menoista voitaisiin säästää? 13

2.3 Miten turvata talous ja palvelut? 17

2.3.1 Eri toimien hyväksyttävyys 18

2.3.2 Suhtautumismuutokset ja väestöryhmittäiset erot 20

2.4 Kehittämiskeinojen kirjo – täydentäviä tulokulmia 24

2.4.1 Verot, käyttömaksut, valinnanvapaus 24

2.4.2 Kuntaliitokset ja yhdyskuntarakenne 27

2.4.3 Palveluiden järjestämisvastuu ja valvonta 30

2.4.4 Ulkomailtako apu, onnistuuko omavastuu? 31

2.5 Kunnallisten palveluiden riittävyys 35

2.5.1 Yleiskuva arvioinneista 35

2.5.2 Arviointien muutos ja väestöryhmittäiset erot 37

3 VALTAKUNNANPOLITIikka JA VAALIT 41

3.1 Mihin ongelmiin uuden eduskunnan ja hallituksen tulisi puuttua? 41

3.2 Kannattaako äänestäminen? Motivaatio ja äänestäjätyypit 44

3.3 Millainen on hyvä kansanedustajaehdokka? 49

3.3.1 Ehdokka henkilönä 49

3.3.2 Mitä asioita ehdokkaan tulisi ajaa? 52

3.3.3 Väestöryhmittäiset ja puolueittaiset erot odotuksissa 56

3.4 Arviot puolueiden ominaisuuksista 61

KUVIOT 67

Esipuhe

Eduskuntavaalit lähestyvät. Keväällä valitaan edustajat säätämään kaikkia kuntalaisia koskettavia lakeja ja määrittämään talouden reunaehdot.

Tämä Polemia-sarjan julkaisu *Kansalaismielipide ja kunnat – Ilmapuntari 2010–2011* pureutuu kansalaisten ja valtuutettujen näkemyksiin nykyisistä ja tulevista kunta palveluista. Samalla peilataan näkemyksiä siitä, millaisiin asioihin hyvä eduskuntavaaliehdokas painautuu. Myös puolueiden erot suhtautumisessa keskeisiin palveluihin ja yhteiskunnallisiin kysymyksiin avautuvat osittain uudella tavalla.

Tutkimuksen on tehnyt Kunnallisan kehittämissäätiön toimeksiannosta TNS Gallup Oy. Hankkeen suunnittelijana ja vastaavana johtajana on toiminut toimialajohtaja Juhani Pehkonen. Raportin tekstin ja grafiikan on laatinut erikoistutkija Pentti Kiljunen. Lämpimät kiitokset tekijöille!

Tammikuussa 2011

Antti Mykkänen

Asiamies

KAKS – Kunnallisan kehittämissäätiö

1 Johdanto

Tässä raportissa esitetään keskeiset tulokset tutkimuksesta, jolla selvitettiin suomalaisten suhtautumista kunnallishallintoon. Kysymyksenasettelu on laaja ja kattaa useita teemakokonaisuuksia. Kunnallisen toiminnan kuvaa ja kehittämistarpeita hahmotetaan ennen muuta talouden ja palvelutuotannon näkökulmasta. Perspektiivi ei kuitenkaan ole yksinomaan paikallinen vaan ulottuu valtakunnanpolitiikkaan ja sen piirissä tehtäviin valintoihin. Raportin erityisteenä ovat kevään 2011 eduskuntavaalit.

Raportti sisältää kaksi keskeistä vertailuasetelmaa. Kuntalaisten mielipiteitä verrataan kunnallisten vaikuttajien mielipiteisiin ja mitataan niiden välistä etäisyyttä. Toinen vertailuasetelma on ajallinen: mielipiteiden nykytilan ohella tutkimus kartoittaa suhtautumisessa tapahtuneita muutoksia. Vertailun tekevät mahdolliseksi aiempina vuosina kerätyt, kysymyksenasettelultaan pitkälti samansisältöiset aineistot. Raportti on tutkimussarjan yhdeksästoista. Aiemmin on julkaistu Ilmapuntarit vuosilta 1992–2006, 2008 ja 2009.

Tämänkertainen tutkimusaineisto koostuu kahdesta erillisestä osa-aineistosta. Perusaineistona on koko maan (pl. Ahvenanmaa) 15 vuotta täyttäneitä väestöä edustava 1 009 hengen aineisto. Se kerättiin henkilökohtaisina haastatteluina 9.9.–12.10.2010. Toinen, vertailuaineistona toimiva aineisto koostuu kunnanvaltuutetuista. Val-

tuutettuja edustava aineisto kerättiin kirjallisena kyselynä 20.9.–18.11.2010. Siihen kuuluu 895 vastaajaa (vastausprosentti 49,7 %).

Valtuutetut otettiin viime mittauksen (2009) tapaan mukaan tutkimukseen sikäli ”vääränä” vuotena, että ryhmän kantoja oli aiemmin kartoitettu vain kuntavaalivuosina (2000, 2004 ja 2008). Menettely merkitsee luopumista tutkimussarjan alkuperäisestä vertailuasetelmasta, missä kuntalaisten kantoja peilattiin kuntien ylimmän virkamiesjohdon ja luottamushenkilöeliitin (kunnanjohtajien ja kunnanhallitusten puheenjohtajien) kantoihin. Vaikka uusi asetelma ei ole omiaan tuottamaan yhtä mittavia mielipide-eroja – vallankin kunnanjohtajien kannat tapasivat olla kaukana kuntalaisten kannoista – se on katsottu hedelmällisemmäksi pohdittaessa edustajien ja edustettavien suhdetta ja ylipäätään demokratian toteutumista paikallishallinnossa.

Raportissa verbalisoidaan ja visualisoidaan tutkimuksen päätuloksia. Graafisten kuvioden osuus on suuri, koska tutkittavat asiat ovat konkreettisia ja kuviot selittävät pitkälti itse itseään. Aineiston laajuuden ja jo lähtökohtaisen moniulotteisuuden vuoksi kaikkia tuloksia ei ole mahdollista eikä järkevää kirjoittaa systemaattisesti ”auki”. Raportin tehtävänä on lähinnä jäsentää aineistoa ja johdattaa lukijaa diagrammien tarkasteluun ja omien havaintojen ja tulkintojen tekoon.

2 Kunta-asenteet ja niiden muuttuminen

Sisällöltään moniaineksinen tutkimusaineisto raportoidaan kahden pääluokan jäsenettynä. Ensin tarkastellaan ”kuntaa”, sitten ”yhteiskuntaa”. Toisin sanoen konkreettisesti kuntia ja paikallishallintoa koskevat kannanotot on erotettu omaksi kokonaisuudekseen. Raportin jälkiosa puolestaan koostuu yleisemmistä yhteiskuntapoliittisista kannanotoista. Koska rajanveto aihealueiden välillä on sopimuksenvaraista – viime kädessä kaikki yhteiskunnallinen tapahtuu kunnissa ja kuntalaisten elämässä – jaotus on luonnollisesti paljolti vain esitystekninen.

2.1 Tarvitaanko kuntataloudessa säästöjä?

Syksyllä 2008 äkillisesti ja ennakkovaroituksitta alkanut taloustaantumata toi uuden lisätaakan kuntien jo vanhastaan kumaraisiin selkiin. Vaikka kehitys ei ainakaan toistaiseksi ole osoittautunut niin katastrofaaliseksi kuin ensisäikähdysten aikaan annetuissa arvioissa oletettiin, ongelmat ovat todellisia ja myös ilmeisen pitkäkestoisia. Rapautuva rahoitus pohja ja palvelutuotannon paisuvat kustannukset ovat muodostamassa vaikean yhtälön. Kovilla eivät ole vain syrjäalueet ja kuntakentän perinteinen ”köyhälistö”. Talouskurimus koettelee

eriasteisesti kaikkia kuntia, myös leveämpään elämään tottuneita kasvukeskuksia.

Taantuman myötä monet tutkimussarjan 1990-luvun alun mittauksiin sisältyneet vakiokysymykset ovat tulleet uudelleen ajankohtaisiksi. Lähes kahden vuosikymmenen seurannan jälkeen on tavallaan palattu lähtöruutuun. Kuten tuohon aikaan myös nyt asenneilmaston analyysin lähtökohtana on kansalaisten kriisitietoisuuden luotaus.

Teesin ”Kunnallisiin palveluihin ja hallintoon kohdistettavat säästöt ovat jälleen tarpeellisia, jotta kuntien taloudellinen tilanne parani” hyväksyy nyt seitsemän vastaajaa kymmenestä (70 %). Toista mieltä tohtii olla vain joka neljäs (25 %). Valtuutetut eivät suoranaisesti pane vastaan, vaikka ovatkin varauksellisempia (56 % / 40 %). Edustettavien ja edustajien periaatteellinen samanmielisyys säästötoimien tarpeellisuudesta tarjoaa lähtökohdan niiden toteuttamiselle. (Kuvio 1.)

Vertailu vuotta aiemmin saatuihin tuloksiin kertoo kansalaisten kantojen pysyneen käytännössä muuttumattomina; väitteen hyväksyviä on nyt prosenttiyksikkö vähemmän. Pysyvyyden voi katsoa kertovan ennemminkin vahvasta kuin heikosta kriisitietoisuudesta. Näin siksi, ettei julkisuudessa esitetty puhe kansantalouden käänteestä ja pulmien helpottumisesta heijastu kansalaisten ajattelussa. Säästötoimien tarpeellisuus myönnetään nyt joka tapauksessa huomattavasti laajemmin kuin vuonna 2006, jolloin kysymyksellä kartoitettiin suhtautumista kuntatalouden silloin päätään nostamassa olleisiin kivistyksiin. Kun huomioon otetaan myös vuoden 2002 vastaava mittaus, aikasarja piirtyy edelleen lähes trendinomaisesti nousevaksi.

Astetta ongelmallisempi selitettävä on valtuutettujen kantojen vaimentuminen. Ryhmä allekirjoittaa säästöteesin haluttomammin kuin vuotta aiemmin (–8 prosenttiyksikköä). Kenties väittämän muotoilu, mm. viittaus palveluiden heikentämiseen, vastaa kunnissa vallittua strategiaa aiempaa heikommin.

Väestön sisäiset suhtautumiserot ovat melko vähäisiä siten, ettei mitään toisinajattelijoiden ryhmää voida osoittaa. Yksituumaisuus

ulottuu myös poliittiselle kentälle. Keskimääräistä useammin säästöjen tarpeellisuutta tähdentävät kokoomuksen kannattajat (84 %). Sama ero havaitaan myös valtuutettujen keskuudessa. Niin kuntalais-
ten kuin valtuutettujenkin keskuudessa miehet hyväksyvät säästötarpeen useammin kuin naiset.

2.2 Mistä menoista voitaisiin säästää?

Vaikka säästöt saavat laajan periaatteellisen hyväksynnän, pulmaksi nousee, mistä ja millaisella välineellä kustannuksia kevennetään. Jos höylä on kovin krouvi, on vaarana, että se murjoo koko juuston. Yksi näkökulma ongelmiin on määrittää sellaisia kunnan tehtäviä ja toimintoja, joista tiukassa taloudellisessa tilanteessa voitaisiin säästää. Kyse on tällöin lähinnä toimialoittaisesta vertailusta, ts. siitä, mikä kunnan toiminnassa viime kädessä on tärkeää ja mikä vähemmän tärkeää. Kunnallisten päättäjien asema ei tällaisessa tilanteessa ole kadehdittava. Säästöjen aikaansaamista epäkiitollisempaa puuhaa on kaiketi vain niiden kohdentaminen. Julkinen keskustelu osoittaa, ettei oikeaa tai ainakaan oikeutetuksi koettua leikkausta tiedetä tehdyn toistaiseksi missään.

Säästökohteiden nimeäminen

Säästöjen toivottavaa – tai vähiten vastustettavaa – kohdentamista kartoitettiin osin uudella tavalla. Seurannan alkuvuosina säännöllisesti sovellettua, viime tutkimukseen pitkän tauon jälkeen mukaan otettua kysymyssarjaa muokattiin jakamalla potentiaaliset säästökohdet kahteen ryhmään. Ensimmäisen, ns. A-sarjan muodostivat aiemmissa mittauksissa tiukimmin puolustetut menokohteet. Merkittäviksi kyseiset menot tekee myös se, että ne nielevät valtaosan kuntien varoista.

Toiseen eli ns. B-sarjaan sijoitettiin aiemmissa tutkimuksissa enemmän tai vähemmän toisarvoisiksi todetut ja kustannuksiltaan keveämmät asiat. Ideana oli selvittää, millaiseksi eri palvelujen kes-

kinäinen tärkeysjärjestys muodostuu silloin, kun vastakkain on vain raskaan sarjan asioita, ja vastaavasti mikä järjestys vallitsee kevyen sarjan kandidaattien kesken. Kansalaiset asetettiin täten aiempaa tukalamman tehtävän eteen. Pälkähästä ei voinut enää päästä entisellä tavalla: esimerkiksi vanhustenhuoltoa ei voinut varjella toivottamalla tervemenoa kulttuurille.

Kysymyksen A- ja B-osat olivat asetelmaltaan yhdenmukaiset. Kummassakin vastaajille lueteltiin joukko menokohteita ja tiedusteltiin, mistä niistä heidän mielestään tulisi ensisijaisesti säästää, jos kuntien on tarpeen ja pakko säästää. Molemmista listoista tuli valita kaksi ensisijaista säästökohdetta.

Raskaan sarjan viidestä vaihtoehdosta selvästi sopivimmaksi säästökohteeksi arvioidaan toimeentulotuki (42 % nimeää kahden ensisijaisen joukkoon). Seuraavaksi sijoittuvat koulut ja oppilaitokset (28 %). Astetta tiukemmin pidetään kiinni lasten päivähoidosta (19 %) ja terveyspalveluista (15 %). Viimesijaiseksi säästökohteeksi jää vanhustenhuolto (7 %). (Kuvio 2.)

Tämä ei kuitenkaan ole koko totuus kansalaisten tunnoista. Maanittujen lukujen ohella tulos kertoo poikkeuksellisen suuresta vailla kantaa olevien osuudesta (37 %). Se että kivulias valintatilanne on kierretty tukeutumalla en osaa sanoa -vastaukseen, tarjoaa erilaisia tulkinnan mahdollisuuksia. Paitsi merkiksi aidosta neuvottomuudesta tulos voidaan lukea haluttomuudeksi tinkiä mistään annetusta vaihtoehdosta. Kansalaisten nurkkaanajon ei täten voida katsoa täysin onnistuneen. Merkittävän monet eivät suostu asettumaan kunta-päättäjän rooliin vaan livahtavat karkuun.

Säästökohteiden nimeäminen kevyen sarjan vaihtoehdoista osoittautui olennaisesti helpommaksi. Osaamattomaksi ilmoittautui enää vain joka kymmenes (10 %). Liukkein lähtijä listan kuudesta vaihtoehdosta on asuntotuotannon tukeminen (41 %). Perässä seuraavat liikunta-, urheilu- ja kuntoilumahdollisuudet ja -palvelut (31 %) sekä kirjastotoimi ja kulttuuripalvelut (29 %). Hieman lujemmin pidetään kiinni momenteista, jotka kattavat kadut, tiet, viher- ja muut virkistysalueet (27 %) sekä ympäristönsuojelun (25 %). Tiu-

kimmin tässä sarjassa tarraudutaan joukkoliikennepalveluihin (12 %). (Kuvio 3.)

Kuntalaisten vs. valtuutettujen säästölistat

Valtuutettujen valinnat ovat varsin samanlaisia. Menokohteiden raskaan sarjan punninnassa ryhmä päätyy samaan uhrausjärjestykseen kuin kansalaiset ja vieläpä lähes samoin luvuin. Toimeentulotuki (36 %) on soveltavin säästökohde ja vanhustenhuolto (3 %) vähiten sopiva myös valtuutettujen mielestä. Vailla kantaa olevien osuus on ryhmissä (tarkasti) sama (37 %). Valintojen tekeminen on täten vaikeaa myös valtuutetuille. Heidän neuvottomuuteensa sopii sama selitys kuin kuntalaistenkin, ts. ryhmä ei halua tai pidä järkevänä säästää mistään kyseiseen ryhmään kuuluvista menoista. (Kuvio 4.)

Myös menokohteiden B-listalla arvioitsijaryhmät noudattavat pitkälti samaa logiikkaa. Ensisijaiseksi säästökohdeksi myös valtuutetuilla kohoaa asuntotuotannon tukeminen (40 %) ja viimesijaiseksi jäävät joukkoliikennepalvelut (14 %). Ryhmien valintojen järjestyssijat poikkeavat toisistaan ainoastaan siinä, että valtuutetut asettavat kirjastoista ja kulttuurista säästämisen (37 %) liikunnasta ja urheilusta säästämisen (25 %) edelle. Kuntalaisilla näiden järjestys on käänteinen. (Kuvio 5.)

Korostuseroista huolimatta kuntalaisten ja luottamushenkilöpäätäjien näkemyksiä voi pitää huomattavan yhdenmukaisina. Kerrassaan suurta ryhmien välinen harmonia on, kun mieleen palautetaan tutkimussarjan ne aiemmat osat, joissa kuntalaisten vertailuryhmänä toimivat kunnanjohtajat. Ryhmän säästövalmius oli ronskin railakasta. Kunnanjohtajille pyhiä asioita ei ollut – edes talouden normaalisuhdanteessa – juuri lainkaan.

Vertailu aiempiin tuloksiin

Koska kysymyssarja poikkeaa teknisesti ja osin myös käsitteiltään aiemmista saman aihealueen kysymysasetelmista, sen tuottamia tuloksia ei voida suoraan verrata aiempina vuosina saatuihin. Mikäli

kuitenkin tehdään varovainen, jonkinlaisen suurpiirteisyyden salliva rinnastus edellisen raportin (2009) vastaaviin tuloksiin, havaitaan tulosten perussanoman pysyneen entisenä.

Pysyvyys käy ilmi, kun nyt saatuja kahta säästölistaa verrataan erillisesti järjestyssijalukuina vuotta aiemmin saadun ”pitkän listan” ilmaisemaan järjestykseen. A-listan raskas sarja asettuu täysin samaan järjestykseen kuin vastaavat (hieman eri käsittein ilmaistut) menokohteet viime vuoden tutkimuksessa. Vanhustenhuolto on kummasakin tutkimuksessa kaikkein vahvimmin varjeltu asia, ja seuraavaksi tiukimmin pidetään kiinni terveyspalveluista, päivähoidosta ja kouluista jne.

Myös B-listan sisältämät asiat löydetään vanhalta listalta, sen toisesta päästä, pitkälti samassa järjestyksessä. Kummankin listan mukaan haluttomimpia säästämään ollaan joukkoliikennepalveluista ympäristönsuojelun sijoittuessa lähinnä seuraavaksi. Nyt sovellettu kahteen sarjaan perustuva mittaustapa ei täten tuo olennaisesti uutta informaatiota kansalaisten asennoitumisesta. Kysymystekniikka kuitenkin tislaa arvioitavat menokohteet selvemmin erilleen toisistaan. Tämä näkyy etenkin punnittaessa raskaan sarjan menokohteita, jotka aiemmassa pitkässä listassa paljolti pakkaantuivat yhteen vailla kovin selvää keskinäistä järjestystä.

Väestöryhmittäiset erot säästökohteiden valinnassa

Kansalaisten säästökannanottoja väestöryhmittäin tarkasteltaessa havaitaan ennemminkin konsensusta kuin kiistanalaisuutta. Miesten ja naisten leikkauslistat ovat pitkälti samansisältöisiä. Tämä pätee etenkin A-sarjan menokohteisiin. B-sarjassa merkittävin ero koskee ympäristönsuojelua, josta naiset eivät säästäisi yhtä laajasti kuin miehet. (Kuvio 6.)

Iän mukaiset riippuvuudet jäävät verraten epäselviksi, mihin osin vaikuttaa vailla kantaa olevien osuuden vahva ikäriippuvuus (neuvottomuus kasvaa suuresti iän kohotessa). Myös koulutustason yhteydet ovat kokonaisuutena suhteellisen heikkoja. Valmius säästää terveyspalveluista (A-sarja) näyttäisi kuitenkin kasvavan koulutustason ko-

hotessa. Koulutetuimmat hyväksyvät asuntotuotannon tukemiseen (B-sarja) kohdistuvat säästöt merkittävästi muita useammin.

Poliittisen kannan mukaiset erot eivät tuo esille erityisiä säästöjä vastustavien tai himosäästäjien ryhmiä, mikä on seurausta jo kysymystekniikasta (koska listalta tuli valita kaksi asiaa, jokainen ryhmä joutuu säästämään yhtä paljon). Laadullisen kohdentumisen eroja luonnollisesti ilmenee, mutta nekaan eivät ole kovin kärjistyneitä. A-sarjassa toimeentulotuesta säästäminen nousee ykköskohteeksi tai ainakin täpäräksi kakkoseksi kaikilla ryhmillä.

Päivähoitoon puuttuisivat useammin vasemmistoliiton ja vihreiden kannattajat kuin kokoomuksen ja keskustan kannattajat. Tiukimmin terveystalvasta pitäisivät kiinni keskustan kannattajat. Jonkin verran muita neuvottomampia (suurimmat ei osaa sanoa -osuudet) priorisointipäätösten tekijöinä ovat SDP:n ja keskustan kannattajat. Menokohteiden B-sarjan osalla selvimmän erottuvat vihreiden kannattajat, jotka ympäristönsuojelua suojellakseen leikkaisivat muita reippaammin liikunnasta ja asuntotuotannosta.

Olenaisia ovat myös erot, joita ei ole. Vanhustenhuollon asema piiryy lähes järkkymättömän samanlaiseksi riippumatta siitä, miltä väestönosalta asiaa kysytään. Ikäihmisistä huolehtiminen osoittautuu yhteisen varjelen alaiseksi siten, ettei siitä vähentäisi resursseja – edes kysymyksen kapeaksi rajaamassa pakkovalintatilanteessa – mikään ryhmä.

2.3 Miten turvata talous ja palvelut?

Kunnan toimialoja koskevan vertailun ohella tutkimuksessa selvitetiin suhtautumista konkreettisiin säästö- ja tehostamisratkaisuihin. Vastaajilta tiedusteltiin, mitkä palveluja, taloutta ja hallintoa koskevat toimet he hyväksyisivät omassa kunnassaan kuluvan vuosikymmenen aikana.

Punnittavana oli seitsemäntoista menettelyä. Kysymys oli luonteeltaan nk. monivalintakysymys ja poikkesi tavanomaisista säästö-

listoista siinä, että käsiteltävät rahat oli korvamerkitty kahdella tapaa, sekä sen suhteen, mistä tai millä keinoin ne hankitaan että myös siltä osin, mihin ne käytetään. Lista ei kattanut systemaattisesti kaikkia tulolähteiden ja käyttökohteiden yhdistelmiä, vaan siihen oli poimittu eräitä julkisessa keskustelussa esitettyjä toimintamalleja.

2.3.1 ERI TOIMIEN HYVÄKSYTTÄVYYS

Kannanotot ovat kokonaisuutena melko varovaisia. Minkään toimen taakse ei suoralta kädeltä asetu suurta joukkoa. Tämä on sikäli luonnollista, että täysin kivuttomia tai muitakaan helppoheikkiratkaisuja kysymyksessä ei tarjota. (Kuvio 7.)

Eniten hyväksyntää saa kunnallisveron korottaminen palvelujen turvaamiseksi (44 %). Toiseksi hyväksytyimmän menettelyn asemasta kilpailee jokseenkin tasavahvoin luvuin kolme asiaa: rakennus- ym. investointien karsiminen tai lykkääminen säästöjen aikaansaamiseksi (35 %), omaisuuden myynti ("Kunnan omaisuutta myydään aiempaa suuremmassa määrin kunnan taloudellisen tilan parantamiseksi", 34 %) ja palveluiden maakuntatasoinen organisointi ("Kunnan palveluita järjestetään maakuntatasolla kuntien yhteistyönä säästöjen aikaansaamiseksi ja palveluiden turvaamiseksi", 34 %).

Lähinnä seuraavaksi kohooa uutta ajattelua tunnusteleva ehdotus kuntalaisten omatoimisuuden lisäämisestä ("Lisätään ihmisten omatoimisuutta ja -vastuita palveluiden käytössä ja lähiomaisten hoitamisessa, jotta kuntien menot eivät kasvaisi ja peruspalvelut voitaisiin turvata", 29 %). Suhtautumista omavastuun lisäämiseen käsitellään myös jäljempänä luvussa 2.4.4.

Merkittävän paljon mainintoja saavat myös luottamushenkilöiden vähentäminen ("Luottamushenkilöorganisaatiota/-elimiä karsitaan säästöjen aikaansaamiseksi", 27 %) ja ulkoistaminen ("Kunnallisia palveluja ulkoistetaan/yksityistetään nykyistä enemmän palvelujen turvaamiseksi", 26 %). Jonkinlaiseen mediaaniasemaan – keinot, joita parempia ja huonompia katsotaan olevan yhtä paljon – sijoittuvat maksujen korotukset ("Käyttö-/palvelumaksuja/taksoja korotetaan

yleensä palvelujen saatavuuden turvaamiseksi”, 23 %) ja kuntaliitokset (”Asuinkunta liitetään yhden tai useamman naapurikunnan kanssa yhteen talouden tilan parantamiseksi”, 20 %).

Suhteellisesti vähiten hyväksyntää saavat lainanotto (”Kunnan lainanottoa lisätään palvelujen turvaamiseksi ja työllisyyden parantamiseksi”, 14 %) sekä erilaiset palveluita ja kuntahenkilöstön asemaa heikentävät toimet. Torjutuin on ajatus kunnan palvelujen laatutason laskemisesta peruspalveluiden turvaamiseksi (5 %). Melko innottoman vastaanoton saa myös esitys, jonka mukaan palveluja karsitaan tai vähennetään nykyisestä kunnan taloudellisen tilan parantamiseksi (13 %). Vaille vastakaikua jää niin ikään ehdotus, että henkilöstön palkkoja alennetaan tai työaikoja pidennetään säästöjen aikaansaamiseksi (7 %). Peukalot alaspäin kääntää myös ajatus kunnan palveluksessa olevan henkilöstön vähentämisestä irtisanomalla säästöjen aikaansaamiseksi (13 %). Verraten vieroksuttu toimi on niin ikään se, että kunnan henkilöstöä lomautetaan tai lomarahoja vaihdetaan vapaaksi säästöjen aikaansaamiseksi (14 %).

Kuntalaisten vs. valtuutettujen arviot

Valtuutettujen keskuudessa toimien suotavuusjärjestys on pitkälti samanlainen. Arvioitsijaryhmien välillä havaitaan kuitenkin selvä tasoero. Valtuutettujen profiili piiryy merkittävästi pulleammaksi. Ryhmälle kelpaavat verraten laajasti monet sellaisetkin toimet, joita kansalaiset vieroksuvat. Laajimmin kannatettu menettely myös valtuutettujen keskuudessa on kunnallisveron korottaminen (69 %). (Kuvio 8.)

Valtuutettujen listan kärkeen sijoittuvat myös palveluiden maa-kuntatasoinen organisointi (58 %), kuntalaisten omavastuun ja -toimisuuden lisääminen (54 %) sekä käyttö- ja palvelumaksujen korottaminen (53 %). Lähinnä seuraaviksi kohoavat investointien karsiminen tai lykkääminen (47 %), palveluiden ulkoistaminen (44 %) ja kunnan omaisuuden myyminen (42 %).

Halu lainanoton lisäämiseen (26 %) on ryhmässä laimeaa. Viimesijaisina ratkaisuinä myös valtuutetut pitävät henkilöstön asemaan ja

palveluiden laatuun puuttumista. Vaikka irtisanomiset ja palkanalennukset eivät isommin innosta, henkilöstön lomautukset (39 %) katsotaan kuitenkin vähintäänkin ”keskihyväksi” keinoksi.

Ryhmien kannanottojen suora rinnastus tuo esille huomattavan suuria eroja. Systemaattinen perusero on se, että valtuutetut hyväksyvät kaikki tiedustellut toimet ainakin hieman laajemmin kuin kuntalaiset. Suurin ero ilmenee käyttö- ja palvelumaksujen tai taksojen korottamisen hyväksynnässä (+30). Lähes yhtä suuri ero on suhtautumisessa toimiin, joissa kyse on verojen korottamisesta (+25), henkilöstön lomauttamisesta (+25), kuntalaisten omavastuun lisäämisestä (+25), palveluiden karsimisesta (+25) sekä maakuntatason yhteistyöstä palveluiden tuottamisessa (+24). (Kuvio 9.)

2.3.2 SUHTAUTUMISMUUTOKSET JA VÄESTÖRYHMITTÄISET EROT

Kysymyssarja on sisältynyt pitkälti samassa muodossa myös kolmeen aiempaan mittaukseen. Nyt tiedustellut toimenpide-ehdotukset olivat täysin samat kuin vuoden 2009 tutkimuksessa. Erona oli vain arvioinnin aikajänne, ts. se, milloin tiedustellut toimet tulisi toteuttaa. Tällä kerralla käytetyn ilmaisun *kuluvan vuosikymmenen aikana* tilalla edellisessä mittauksessa oli *meneillään olevan taantuman aikana*. Sitä edeltävissä mittauksissa aikamääre oli sama kuin nyt. Vaikka tekijän ei voida katsoa merkittävästi vaikuttavan tulosten vertailukelpoisuuteen, se tulee pitää mielessä suhtautumismuutoksia tulkittaessa.

Verrattaessa nyt saatuja tuloksia viime tutkimuksessa saatuihin nähdään sekä pysyvyyttä että muuttumista. Pysyvyydestä kertoo se, että menettelyjen keskinäinen hyväksyttävyyjärjestys on pysynyt verraten samanlaisena. Muutoksiin puolestaan viittaa se, että profiili on yleisilmeeltään tasoittunut. Tätä osoittaa mm. se, että ykköseksi molemmissa tutkimuksissa arvioidun verovaihtoehdon kaula muihin keinoihin on kaventunut. Samalla ehdotusten yhteenlaskettu kokonaissieto on jonkin verran kasvanut (hyväksyntää ilmaisevien lukujen summa on aiempaa suurempi). (Kuvio 10.)

Merkittävin hyväksynnän lisääntymistä havaitaan palvelutuo-
tannon maakuntatasoisen yhteistyön (+13), luottamushenkilöelinten
karsimisen (+12) ja kunnan omaisuuden myymisen (+11) kohdalla.
Myös palveluiden ulkoistaminen saa jonkin verran aiempaa enemmän
hyväksyntää (+7). Samansuuntainen vähäisempi ero on lisäksi mm.
investointien lykkäämiseen (+5) ja käyttö- ja palvelumaksujen korot-
tamiseen suhtautumisessa. Näkyvin kielteisyyden kasvu kohdistuu
lainanoton lisäämiseen (-9). Myös kuntaliitoksiin asennoidutaan nyt
hieman varauksellisemmin kuin vuotta aiemmin.

Kun vertailu ulotetaan koko seuranta-aikaan, suhtautumismuu-
toksista saadaan hieman erilainen kuva. Näin siksi, että monet viime
tutkimuksesta tapahtuneista muutoksista eivät kerro suoranaisesta
uuteen suuntautumisesta vaan pikemmin palautumisesta kohti aiem-
min vallinneita asenteita. Esimerkiksi vaikka ulkoistamisen hyväksy-
viä on nyt merkittävästi enemmän kuin vuotta aiemmin, sitä edeltä-
vänä aikana osuus on ollut jopa nykyistä suurempi. Samankaltainen
kuoppa havaitaan käyttö- ja palvelumaksuja ja luottamushenkilöelin-
ten karsimista koskevissa aikasarjoissa. (Kuvio 11.)

Silti osa vertailuvälillä 2009–2010 ilmenevistä muutoksista edus-
taa jonkinlaista irtiottoa koko seuranta-ajan luvuista. Selvimmin ”en-
nen kokematon” tulos koskee kunnan omaisuuden myyntiä, johon
suhtautuminen on nyt näkyvästi suopeampaa kuin kertaakaan aikai-
semmin. Myös investointien lykkäämisen hyväksyntä on nyt ylim-
mässä arvossaan, joskin vähäisemmällä erolla. Seuranta-ajan alim-
massa arvossaan puolestaan ovat nyt lainanotto ja kuntaliitokset.

Muutokset valtuutettujen arvioissa

Kysymyssarja esitettiin valtuutetuille nyt toisen kerran, mikä mahdol-
listaa myös heidän kantojensa muuttumisen tarkastelun. Kokonaisu-
tena muutosten tarkastelu ei kerro erityisen dramaattisista ajatteluta-
van käänteistä. Kahden mittauksen tulokuvaajat piirtyvät jos eivät
toistensa klooneiksi niin ainakin suhteellisen läheisiksi sukulaisiksi.

Pysyvyyttä havaitaan mm. siinä, että veronkorotusvaihtoehto on
kohonnut valtuutettujen ykköskeinoksi kummassakin tutkimuksessa

ja vieläpä tarkasti samoin luvuin (69 %). Vertailu kertoo kuitenkin myös muutoksista. Sellaisia ovat yksittäisten tekijöiden tasolla nähtävät liiakahtukset mutta myös jonkinlainen yleisemmän tason muutos. Valtuutettujen kannat ovat nyt kokonaisuutena jonkin verran sallivampia, ts. ryhmä on aiempaa suopeampi monia toimia kohtaan. Onko kyse pehmentymisestä (kovien tosiasioiden edessä) vai kovenumisesta (ryhdistä ryhtyä raakoihin, tarpeellisiksi tiedettyihin toimiin), jätetään lukijan arvioitavaksi. (Kuvio 12.)

Hyväksyttävyyttään valtuutettujen keskuudessa ovat eniten lisänneet säästötoimet, joissa on kyse palvelupisteiden tai -verkoston harventamisesta (+11), luottamushenkilöorganisaatioiden karsimisesta (+9) ja käyttö- ja palvelumaksujen korottamisesta (+9). Hieman aiempaa sallivammin – joskin edelleen nuivasti – ryhmä suhtautuu mm. ulkomaalaisten työntekijöiden palkkaamiseen (+7 %) sekä palvelujen karsimiseen tai vähentämiseen (+7). Ulkomaiseen työvoimaan suhtautumista tarkastellaan myös jäljempänä luvussa 2.4.4.

Ainut selvästi suosiotaan menettänyt keino on lainanotto (–10). Tulos vastaa kansalaisten kantoja, joissa laina-ajatus niin ikään oli kaikkein eniten kannatustaan menettänyt keino. Vaikka muutokseen voi olla muitakin syitä, sen tulkinnassa on paikallaan ottaa huomioon edellä mainittu kysymyksen muodon muutos. Lainanotto on ehkä mielekkäämpi keino – ainakin ensiapu – taantumana aikana (vuoden 2009 kysymyksen määre) kuin yleisenä ja pitempiaikaisena velaksielona periaatteena (kuluvan vuosikymmenen aikana, vuoden 2010 määre).

Väestöryhmittäiset erot toimien hyväksymisessä

Kun kansalaisten kantoja eritellään väestöryhmittäin, havaitaan erot kokonaisuutena melko pieniksi. Toimien hyväksyminen ei ole sanottavan sukupuolisidonnaista. Veroruuvin kiristys nousee niin naisten kuin miestenkin listan kärkeen. Miehet suhtautuvat hieman hyväksyvämmiin mm. maksujen korotuksiin ja palveluiden karsimiseen. Naisten arvioinneissa puolestaan korostuvat omaisuuden myynti sekä investointien lykkääminen.

län mukaiset riippuvuudet ovat verraten epämääräisiä. Koulutustason kohoaminen tekee myönteisemmäksi suhtautumisen mm. maakuntatason yhteistyöhön sekä maksujen korotuksiin. Myös verovaihtoehto saa – ehkä vastoin totunnaisia odotuksia – sitä enemmän hyväksyntää, mitä koulutetumpi vastaaja on.

Puoluekannatuksen yhteys ilmenee ennemminkin joinakin asiakohtaisina piikkeinä kuin ideologisten rintamalinjojen laajempaan otteluna. Useimmin keskimääräisestä ehkä eroavat kokoomuksen ja vihreiden kannattajat, monesti yhdessä yhdensuuntaisin kannoin. Esimerkkejä asioista, joissa tällaista yhteisprofiloitumista ilmenee, ovat mm. suopeus palveluiden ulkoistamista ja kuntaliitoksia kohtaan. Erikseen kokoomus profiloituu mm. palvelumaksujen korottajana ja vihreät ulkomaisen työvoiman hyväksyjänä.

Tutkimusajankohdan poliittisen komeetan perussuomalaisten kannattajakunnalla ei nähdä tarkasteluyhteydessä kovin selviä ominaispiirteitä. Neutraaliuden voi ajatella olevan seurausta puolueen kannattajakunnan sekalaisista ideologisista sukujuurista, ts. puolue on kasvanut kannattajia monista erilaisista poliittisista ryhmittymistä kaapaton.

Jos puolueiden kannattajien väliset erot ovat vähäisiä, niin enemmän vastakkainasetteluja saadaan eri poliittisia ryhmiä edustavien valtuutettujen kannoista. Vero- ja lainavetoisia ratkaisuja suosivat etenkin vasemmistopuolueiden ja vihreiden valtuutetut kokoomuksen ja keskustan edustajien ollessa olennaisesti innottomampia.

Kokoomus kohoaa kärkeen paitsi ulkoistamisen myös palveluiden karsimisen ja palvelumaksujen korotuksen kannatuksessa. Vaikeimmin nieltäviä nämä toimet ovat vasemmistoliiton valtuutetuille. Maakuntatason yhteistyön lisääminen hyväksytään verrattain laajasti kaikissa ryhmissä. Kuntalaisten omavastuun ja -toimisuuden lisäämisen hyväksyvät etenkin keskustan ja kokoomuksen valtuutetut, mutta sitä ei tyrmää täysin mikään ryhmä. (Kuvio 13.)

2.4 Kehittämiskeinojen kirjo – täydentäviä tulokulmia

Suhtautumista kunnallisiin palveluihin sekä niiden kehittämiseen ja kustannuksiin selvitettiin myös väittämämuotoisin seurantakysymyksin. Niiden tulokset sekä syventävät että selittävät kansalaisten ajattelutapaa.

2.4.1 VEROT, KÄYTTÖMAKSUT, VALINNANVAPAAUS

Tietoa kansalaisten suhtautumisesta verotuksen ja palveluiden kriittiseen suhteeseen on saatu jo edellä. Perinteiseen tapaan tutkimuksessa asetettiin verot ja palvelut myös suoraan vastakkain. Kumpi myötää, jos jommankumman täytyy? Verot, vastaavat suomalaiset ilmeisen selväsanaisesti. Näin voidaan tulkita väittämän ”Jos on pakko, on parempi korottaa kunnallisveroa kuin karsia kunnallisia palveluita” tuottamaa vastausjakaumaa. Useampi kuin kolme neljästä (77 %) yhtyy näkemykseen, viidennes (20 %) ei. (Kuvio 14.)

Kannanottojen aikasarjatarkastelu on kokonaisuutena paljonpuhuva. Palveluita puolustava kanta voimistui asteittain, joskin välillä hieman horjahtelevin askelin, vuodesta 1992 vuoteen 2003 saakka. Vuoden 2005 mittauksessa rekisteröity trendin katkeaminen ja sille kahdessa myöhemmässä tutkimuksessa saatu lisävahvistus viittasivat siihen, että verojen rakastamisessa oli saavutettu ainakin jokin taitekohta. Nyt saatu tulos kertoo kuitenkin alenevan vaiheen ainakin toistaiseksi päättyneen. Uusimmat luvut ovat hieman veromyönteisemmät kuin vuonna 2008, jolloin kysymys viimeksi sisältyi tutkimukseen. Taitteen selittäminen taloustaantumalla lienee ainakin jollain tavoin luonteavaa.

Valtuutettujen kannat jakaantuvat lähes samalla tavoin kuin kansalaisten. Useampi kuin kaksi kolmesta (69 %) yhtyy teesiin, runsas neljäsosa (28 %) torjuu sen. Valmius veroruuvin kiristämiseen on nyt hieman aiempaa suurempaa myös valtuutettujen keskuudessa. Kolmen mittauksen sarja ei kerro suurista muutoksista ryhmän näkemyksissä. Vuonna 2000 valtuutettujen kannat olivat verraten lähellä nykyisiä.

Väestön sisällä veronkorotusvaihtoehto vetää pitemmän korren kaikissa ryhmissä ja vieläpä selvin luvuin. Taloudelliss-sosiaalinen asema sen paremmin kuin poliittinen kantakaan eivät näy näkemyksissä suoranaisesti lainkaan.

Käyttö- ja palvelumaksujen porrastus

Yhtenä kuntien tulovirran tukevoittamiskeinona on esitetty erilaisten maksujen nykyistä selvempää sitomista palveluiden käyttäjien tuloihin. Tätä luotaava uusi väite ”Kunnallisia palvelu- ja käyttömaksuja on porrastettava nykyistä voimakkaammin siten, että hyvätuloiset maksaisivat palveluista enemmän” hyväksytään laajalti. Kaksi kolmesta (67 %) katsoo ehdotuksen hyväksi, joka kolmas huonoksi (32 %). (Kuvio 15.)

Jos kohta luvuissa voi nähdä populismin piirteitä, tulos saa lisää kantavuutta valtuutettujen pitkälti yhdenmukaisista kannoista (64 % / 33 %). Mainitut hyvätuloiset – jollaisiksi itsensä mieltäviä vastaa-jakunnassa lieene vain pieni vähemmistö – tuskin kokevat vaadetta oikeudenmukaiseksi. Näin siksi, että he oletettavasti katsovat maksavansa palveluista jo nykyisin muita enemmän paitsi porrastuksen seurauksena myös verojen muodossa, ja lisäksi he tavallaan antavat jonkinlaista tasoitusta myös siinä, että käyttävät monia kuntapalveluita vähemmän kuin vähätuloiset.

Teesi saa joka tapauksessa merkittävää tukea kaikilta väestöryhmiltä. Sukupuolen mukaista eroa ei suoranaisesti esiinny. Iän kohotessa vaateen kannatus kasvaa verraten selvästi. Sidos koulutukseen ja taloudelliss-sosiaaliseen asemaan on ehkä yllättävänkin heikko. Puoluekentällä nuivimpia ovat kokoomuksen ja keskustan kannattajat, joskin heidänkin enemmistönsä hyväksyy idean.

Valinnanmahdollisuuksien lisääminen

Kysymystä ulkoistamisesta ja yleensäkin yksityisen panoksen asemasta kuntien palvelutuotannossa sivuttiin jo edellä erilaisten kehittämistoimien hyväksyttävyyttä tarkasteltaessa (luku 2.3). Aiemmissa raporteissa laajemman huomion saanut aihealue oli tämänkertaisessa

tutkimuksessa paljolti lepo vuorossa sikäli, että suhtautumista siihen seurattiin vain yksittäisillä indikaattoreilla.

Ulkoistamishalukkuutta tunnusteli teesi ”Kansalaisilla tulisi olla paremmat mahdollisuudet itse ratkaista, haluavatko he verovaroihinsa yksityisesti vai julkisesti tuotettuja sosiaali-, koulutus- ja terveystal-veluita”. Ajatuksen hyväksyy useampi kuin seitsemän kymmenestä (73 %) erimielisten osuuden jäädessä vajaaseen neljännekseen (23 %). Jakauma on lähes tarkasti sama kuin vuonna 2008, jolloin mittari oli viimeksi mukana tutkimuksessa. Sitä aiempi asennekehitys ei liioin kerro suurista siirtymistä, joskin neljän vuoden takainen (2006) tulos kertoi varauksellisuuden väliaikaiseksi jääneestä kasvusta. (Kuvio 16.)

Laajaa hyväksyntää ilmaiseva jakauma mahdollistaa erilaisia tul- kintoja. Yhtäältä kyseessä on merkittävä, uusiin käytäntöihin kurkot- tava kannanotto. Toisaalta kansalaisten näkemyksiä voi pitää luon- nollisina sikäli, että yksilön valinnanmahdollisuuksien lisäämisellä on aina hyvä kaiku. Näin jopa siinä tapauksessa, ettei mahdollisuuksia kummemmin käytettäisi. Suurempi valinnanmahdollisuus saattaa välillisesti viitata myös palvelutarjonnan volyymiin: jos palveluita saa yhden luukun sijasta useista paikoista, niitä kaiketi myös on enem- män.

Siihen, ettei kysymyksen ydin – siihen kätkeyty ”privatisoinnin pukinsorkka” – tule kovin selvästi esille, viittaavat myös kannanotto- jen väestöryhmittäiset erot. Ne ovat aiempien tutkimusten tapaan huomiota herättävän vähäisiä kaikkien ryhmien ollessa asiasta käy- tännössä samaa mieltä. Yksi-ilmeisyys kertoo siitä, ettei valinnan- mahdollisuuden tähdentämiseen sisälly sanottavaa ideologista tai muutakaan yhteiskuntapoliittista latautuneisuutta. Selvimmin tämä käy ilmi siinä, että kokoomuksen ja vasemmistoliiton kannattajista ehdotuksen hyväksyy yhtä moni (molemmat 77 %).

Valtuutettujen kannat osoittautuvat astetta varauksellisemmiksi. Teesin hyväksyviä (49 %) ja sen torjuvia (48 %) on käytännössä yhtä paljon. Jakauma ei ole merkittävästi muuttunut edellisestä, joskin se osoittaa pikemminkin epäilyksen kuin hyväksynnän kasvua. Eroa kuntalaisten kantoihin selittänee ennen muuta valtuutettujen poliit-

tinen herkkävainuisuus. Yksityiseen panokseen epäluuloisesti suhtautuva osa valtuutetuista, ennen muuta vasemmistopuolueiden edustajat, haistaa sinänsä hyvältä kuulostavassa tarjouksessa palaneen käryä. Kuntalaisista enin osa kaiketi ajattelee asiaa pelkkänä käytännön valintana.

2.4.2 KUNTALIITOKSET JA YHDYSKUNTARAKENNE

Kuntaliitoskysymys on ollut mukana tutkimussarjan kaikissa osissa. Laajimmin teemaa on tarkasteltu vuosien 1997 ja 2005 raporteissa. Tämänkertaisessa tutkimuksessa pysyteltiin perusasennoitumisen seurannassa. Tarkastelu täydentää edellä tarkastellun ”keinopatterin” (luku 2.3) kuntaliitoskannoista antamaa tietoa.

Teesi ”Oma asuinkuntani tulisi liittää yhteen naapurikunnan tai -kuntien kanssa” saa osakseen selvästi enemmän torjuntaa (65 %) kuin hyväksyntää (30 %). Tulos poikkeaa huomattavasti edellisestä, vuoden 2008 tuloksesta. Tuolloin mielipiteet jakaantuivat lähes tasan (49 % / 48 %). Uusin tulos on kuitenkin melko lähellä ennen viime tutkimusta saatuja tuloksia. (Kuvio 17.)

Kahden vuoden takainen koukkaus on siinä määrin suuri, ettei se voi selittyä kysymyksen sävyerolla (ks. kuviossa 17 oleva selite). Tarkkaan ottaen nyt saatu tulos on torjuvampi kuin kertaakaan aiemmin. Ainakin osaksi asennekehityksen ees taas -liikettä voitaneen selittää kuntarakenteen tosiasiallisella kehityksellä. Tällä tarkoitetaan viime vuosina tapahtunutta ennennäkemätöntä kuntaliitosbuumia ja siihen liittyvää julkista keskustelua. Sen seurauksena myös liitettävää on aiempaa vähemmän.

Valtuutettujen kannat osoittautuvat hieman suopeammiksi kuin kuntalaisten, mutta silti pääsuunnaltaan torjuviksi (38 % hyväksyy, 59 % torjuu). Myös valtuutettujen asennoituminen on kahden viime vuoden aikana muuttunut suuresti kielteisemmäksi. Siirtymä on jokseenkin tarkasti yhtä suuri kuin kuntalaisilla. Yhdenmukaiset muutokset tavallaan todentavat toisensa. Tätäkin painavampi vahvistus suhtautumisessa tapahtuneelle muutokselle saadaan raportissa edellä

esitetystä, missä kuntaliitosasenteiden todettiin olevan nyt kalseampia kuin kertaakaan aiemmin (luku 2.3.2).

Valmius oman kunnan yhdistymiseen on melko varauksellista läpi koko väestön. Keskimääräistä suurempaa valmiutta ilmaisevat mm. johtavat toimihenkilöt, koulutetuimmat ja pääkaupunkiseudulla asuvat. Nuorten muita ikäryhmiä nuivempi asenne kuntaliitoksia kohtaan ansaitsee tulla mainituksi erikseen, koska kyseessä on jo useissa mittauksissa todettu itsepintainen riippuvuus.

Yhdyskuntarakenne

Kuntarakenteeseen suhtautumisen ohella tämänkertaisessa tutkimuksessa selvitettiin näkemyksiä toivotusta asutusrakenteesta kunnan sisällä. Tätä mitattiin kahdella uudella, toisilleen vastakkaisella väitämällä. Mittarit tuottavat jokseenkin yksiselitteisen tuloksen.

Argumentti, jonka mukaan ”asumisen ja rakentamisen tulee olla tiivistä ja kaupunkimaista” kääntää niin kuntalaisten kuin valtuutettujenkin peukalot alaspäin. Kummassakin ryhmässä vain runsas viidennes (molemmissa 22 %) pitää ajatusta hyvänä. Torjunta on niin ikään lähes yksimielisen tyyli (väestö 76 %, valtuutetut 74 %). Vaikka tiiviillä yhdyskuntarakenteella on ympäristöä koskevat ja taloudelliset (mm. infrastruktuurin rakentamisen kannalta) etunsa, se ei viehätä perinteisiin ihanteisiinsa kiinnittyneitä suomalaisia. (Kuvio 18.)

Teesi ”Suomalaiset haluavat asua väljästi, jonka takia asumisen tiivistämisellä ei ole tulevaisuutta”, tuottaa lähes tarkasti päinvastaisen tuloksen. Useampi kuin kolme neljästä (77 %) hyväksyy väittämän, noin viidennes (21 %) ei. Valtuutetut seuraavat edelleen mukana, joskin jo havaittavasti enemmän epäroiden (69 % / 27 %). Vaikka väittämän muotoilua voi ehkä kritisoida siitä, ettei se luotaa pelkäänsä vastaajan henkilökohtaista kantaa vaan myös käsitystä suomalaisten yleisestä mielipiteestä (ja on paljolti vision luonteinen ennakkoidessaan tulevaa kehitystä), tuloksia voinee pitää varsin todistusvoimaisina. (Kuvio 19.)

Väestön sisäinen mielipidevaihtelu ei ole tässäkään yhteydessä järin suurta. Kuten voi olettaa, mittareiden väestöprofiilit muodostu-

vat paljolti toistensa peilikuviksi. Urbaania asumista uskaltautuvat puolustamaan jonkin verran keskimääräistä useammin mm. nuorimmat, opiskelijat, koulutetuimmat ja pääkaupunkiseudulla asuvat. Puoluekannan mukaiset erot eivät ole kovin suuria. Yksityiskohtana kuitenkin todettakoon, että keskimääräistä suurempi kauhistus tiivis kaupunkimainen asuminen on keskustan kannattajille.

Kaksoiskuntalaisuus

Asumisen kautta tarkasteluyhteyteen voidaan liittää myös niin kutsuttua kaksoiskuntalaisuutta koskevat kannanotot. Kuten tunnettua, maassamme on enenevästi henkilöitä, jotka viettävät suuren osan ajastaan jossakin muussa kunnassa kuin varsinaisessa kotikunnassaan. Synä tähän ovat paitsi puoli miljoonaa kesämökkiä myös opiskelu ja työ.

Tehtyjen ehdotusten mukaan kaksoiskuntalaisuus voisi tarkoittaa täyttää tai rajoitettua oikeutta kunnallisten palvelujen käyttöön ja myös osallistumista niiden kustantamiseen, ts. jonkinlaista jaettua veronmaksua virallisen kotikunnan kanssa. Myös äänestysoikeutta on ehdotettu. Vaikka hanke on koettu kiinnostavaksi, sen toteutukseen on nähty liittyvän vaikeita periaatteellisia ja myös käytännön ongelmia.

Kansalaisten kantoja tällaisen osa-aikakuntalaisuuden virallistamiseen haettiin uudella väittämällä ”Halutessani minun tulee voida olla useamman kuin yhden kunnan jäsen kaikkine oikeuksineen ja velvollisuuksineen”. Vaade saa melko kaksijakoisen vastaanoton. Hyväksyntä (41 %) jää kuitenkin torjuntaa (52 %) vähäisemmäksi. Valtuutetut sanoutuvat ideasta irti kuntalaisia selvemmin (25 % kannattaa, 67 % vastustaa). (Kuvio 20.)

Näkemysten lähempi erittely ei tuota juuri minkäänlaista saalista. Puolesta- ja vastaan-osuudet pysyvät likimain vakiona niin sukupuolen ja iän kuin koulutuksenkin mukaisissa tarkasteluissa. Edes poliittinen kenttä ei elä ehdotuksen johdosta. Maaseutukunnissa – joita kesäasukkaat kuormittavat, joskin myös piristävät taloudellisesti – ajatukseen ei suhtauduta sen innostuneemmin kuin kaupungeissa-kaan.

2.4.3 PALVELUIDEN JÄRJESTÄMISVASTUU JA VALVONTA

Aiempaan tapaan aineisto sisälsi myös palvelutuotannon uudelleen-organisointia ja keskushallinnon roolia koskevia teesejä. Laajemmin aihealue on ollut esillä raporttisarjan vuoden 2005 kunta- ja palvelurakenneuudistuksen ratkaisumalleja puntaroinnissa osassa.

Ehdotusta ”Peruspalveluiden rahoitus, järjestämisvastuu ja organisointi tulee olla kuntaa suuremmilla alueilla kuten maakunnilla” pidetään kansalaisten keskuudessa pikemminkin hyvänä (55 %) kuin huonona (35 %). Valtuutetut asia jakaa käytännössä kahtia (47 % / 48 %). (Kuvio 21.) Väestön sisäiset suhtautumiserot ovat vähäisiä. Valtuutetuista maakuntamallia puoltavat etenkin pienten, alle 8 000 asukkaan kuntien edustajat.

Koska kysymys on uusi, sen tuloksista ei voida esittää seuranta-tietoa. Raportissa edellä tarkasteltu eri toimien hyväksyttävyyttä koskeva kysymyspatteri sisälsi kuitenkin osin samaa asiaa selvittävän mittarin (”Kunnan palveluita järjestetään maakuntatasolla kuntien yhteistyönä säästöjen aikaansaamiseksi ja palveluiden turvaamiseksi”). Menettely todettiin yhdeksi hyväksytyimmistä ja myös hyväksyntään- sä lisänneeksi (luku 2.3.2).

Vastuun siirtoa maakuntaa ylemmälle hallinnon tasolle markki-noiva ehdotus ”Terveystenhuollon rahoitus tulee siirtää yhdelle val-takunnalliselle taholle, esim. Kansaneläkelaitokselle tai jollekin uu-delle toimijalle” saa sekin hyväksynnän suuntaan painottuvan vas-taantoton (56 % hyväksyy, 31 % ei). (Kuvio 22.)

Valtuutettuja ajatus terveydenhuollon taakasta vapautumisesta viehättää vielä enemmän. Lähes kaksi kolmasosaa (63 %) puoltaa, neljännes (26 %) kieltää. Esitys saa merkittävää tukea kaikkien puo-lueiden valtuutetuilta, eniten keskustan ja vasemmistoliiton edusta-jilta. Myös tämä kysymys on uusi, joten siitä ei ole vertailutietoa.

Kolmas mittari koski kuntien perinteisesti kammoamaa keskus-hallinnon kontrollia. Vaade ”Valtion kuntiin kohdistamaa valvontaa pitää lisätä sosiaali- ja terveystenpalveluissa” saa kansalaisilta edellisiäkin enemmän kannatusta. Lähes kolme neljästä (73 %) yhtyy siihen, yksi

neljästä (24 %) ei. Koska kysymyksen sanamuotoa muutettiin hieman aiemmasta, tulos ei ole täysin vertailukelpoinen (ks. kuviossa 23 oleva selite). Jakauma on kuitenkin käytännössä sama – yhtä vino hyväksynnän suuntaan – kuin neljä vuotta aiemmin. (Kuvio 23.)

Laajan tuen taustalla lienee terveyden- ja vanhustenhuollon tilasta käyty keskustelu sekä mm. uutisoinnit tapauksista, joissa lääninhallitus on velvoittanut kunnan palkkaamaan lisää vanhustenhuollon henkilöstöä. Kannanottojen väestöryhmittäinen vaihtelu on vähäistä kaikkien ryhmien selvän enemmistön kannattaessa ajatusta.

Kontrollivaade ei säikäytä valtuutettujakaan, vaikka jakaakin ryhmää näkyvästi (50 % hyväksyy, 43 % hylkää). Kantoja asiaan ei ole aiemmin tiedusteltu valtuutetuilta. Oletettavasti ne ovat kuitenkin poikenneet jo aiemman mittauksen aikaan kunnanjohtajien yksiselitteisen teilaavista kannoista (88 % vastusti valvonnan lisäämistä vuonna 2006).

Teemaa luotasi lisäksi käänteinen, kuntien itsenäistä toimivaltaa peräävä teesi ”Kuntien tulee itse saada vapaasti määrätä palveluidensa laatu, määrä ja järjestämisvastuu”. Väite jakaa mielipiteet molemmissa arvioitsijaryhmissä. Kuntalaisten kannat painottuvat hieman hyväksynnän suuntaan (54 % / 43 %) valtuutettujen päätyessä täydelliseen tasapeliin (48 % / 48 %). (Kuvio 24.)

Edellisistä mittareista poiketen mielipiteissä havaitaan jonkin verran väestöryhmittäisiä eroja. Kuntien vapaata määräämisoikeutta vieroksuvat keskimääräistä enemmän mm. koulutetut, Uudellamaalla asuvat sekä vasemmistoliiton ja vihreiden kannattajat. Keskimääräistä suopeampia ajatukselle ovat mm. keskustan kannattajat. Valtuutettujen keskuudessa vapausvaade vetoaa etenkin pienempien kuntien sekä keskustan ja kokoomuksen valtuutettuihin.

2.4.4 ULKOMAILTAKO APU, ONNISTUUKO OMAVASTUU?

Vaikka työvoimapula ei ole kuntakentän polttavin ongelma juuri nyt, horisontissa väikyy silti kysymys työvoiman saatavuudesta. Kuntalan mahdollisuuksia menestyä rekrytointikilvassa muiden, mahdol-

lisesti vetovoimaisempien toimialojen kanssa ei ole arvioitu kovin hyviksi. Yhtenä ratkaisuna tulevaisuuden haasteisiin on esitetty vierastyövoiman nykyistä laajempaa käyttöä. Kun suuret ikäluokat – joista merkittävä osa on kuntatyöntekijöitä – valtaavat vanhainkodit, työvoimatarve kasvaa. Tuleeko heille hankkia puolaa puhuvat hoitajat?

Tätä selvittävän uuden teesin ”Ulkomaalaisia työntekijöitä tulisi houkutella Suomeen, jotta peruspalvelut pystytään turvaamaan myös tulevaisuudessa” torjuvia on kansalaisissa enemmän (62 %) kuin sen hyväksyviä (34 %). Vaikka ensin mainittuja on lähes kaksi kertaa niin paljon kuin jälkimmäisiä, on sopimuksenvaraista sanoa, onko tulos erityisen ulkomaalaisvastainen vaiko sävyltään jopa suhteellisen salliva. Näin siksi, että teesi operoi osin sanoilla, jotka kuuluvat ajankohdan poliittisen herjauskielen keskeisiin termeihin (puolueiden keskinäiset syytökset ”ulkomaalaisten houkuttelusta” jne.). Toisaalta ehdotus rajaa tulijat (hyödylliseen) työhön ryhtyiksi eikä maahanmuuttajiksi yleensä. (Kuvio 25.)

Valtuutettujen kannat jakaantuvat paljolti samalla tavoin. ”Ulkomaanavun” hyväksyviä (38 %) on ryhmässä kuitenkin hieman enemmän kuin koko väestössä ja vastaavasti sen torjuvia (57 %) vähemmän.

Väestön sisäiset suhtautumiserot ovat osin mittavia. Ne noudattavat ulkomaalaisasenteille tunnusomaista logiikkaa. Tervetuloa tulijoille toivottavat muita useammin mm. korkeimmin koulutetut, johtavat toimihenkilöt, pääkaupunkiseudulla asuvat sekä vihreiden ja kokoomuksen kannattajat. Vastaan ovat keskimääräistä vahvemmin mm. perussuomalaisten ja keskustan kannattajat.

Olennessa kärkeä kärkeä vastakkaisuus havaitaan eri puolueita edustavien valtuutettujen välillä. Vihreiden ja RKP:n valtuutetut liki vetävät vierastyövoiman maahan, perussuomalaisten valtuutetut puolestaan eivät pitäisi rajoja edes raollaan.

Hoito ja kuntoutus vuonna 2020

Apua ulkomaalaisilta voidaan saada paitsi Suomessa myös ulkomailta. Nk. terveysturismi on lisääntynyt nopeasti viime vuosien aikana.

Yhtenä houkuttimena on ollut ulkomailla tapahtuvien hoitojen, leikkausten ja kuntoutuksen edullinen hinta. Vaikka toistaiseksi kyse on ollut enemmän kauneuden- kuin terveydenhoidon alueelle luettavasta toiminnasta, asia on herättänyt kaavailuja myös laajamittaisemman ulkomailla tapahtuvan terveyden- ja sairaanhoidon organisoinnista.

Tähän liittyen vastaajille esitettiin kuvitteellinen, vuotta 2020 koskeva visio ulkomailla tapahtuvasta taloudellisesti edullisemmasta hoidosta ja tiedusteltiin heidän henkilökohtaista suostumistaan tällaisten hoitotoimien kohteeksi. Oletuksena oli omakohtainen hoidon tarve. Kysymystä ei esitetty valtuutetuille.

Tulokset kertovat kaksijakoisesta asennoitumisesta. Noin puolet suostuisi ulkomailla hoidettavaksi, toinen puoli kieltäytyisi. Hoito-toimen luonne vaikuttaa kuitenkin valmiuteen selvästi. Eniten kiinnostusta saa ehdotus kuntoutukseen menosta muutamaksi viikoksi tai kuukaudeksi (62 % suostuisi, 37 kieltäytyisi). Leikkaukseen meno koetaan astetta arveluttavammaksi enemmistön (54 %) kieltäytyessä (45 % menisi). Myös muu pitempiaikainen yhden tai useampia ajanjaksoja kattava hoito herättää enemmän torjuntaa (55 %) kuin kiinnostusta (44 %). (Kuvio 26.)

Kuntoutuksen muita hoitotoimia suurempaa suosiota selittää arvattavasti se, että se mielletään lähes lomanvieton veroiseksi, ei yhtä riskialttiiksi kuin esimerkiksi leikkaukseen meno. Joidenkin varauksellisuutta saattaa lisätä tietoisuus siitä, että maamme nykyinen potilasvakuutusjärjestelmä korvaa vain kotimaassa tehdyt hoitovirheet. Jos ulkomailla halvalla tehty leikkaus epäonnistuu, kotimaassa saattaa odottaa huima lisälasku.

Väestöryhmien valmiudessa suostua ulkomailla annettaviin hoitoihin on verraten selviä eroja. Kun esimerkkinä tarkastellaan leikkaukseen menoa, rohkeita suomalaisia on etenkin ylempien toimihenkilöiden, akateemisesti koulutettujen ja pääkaupunkiseudulla asuvien joukossa. Iän ja sukupuolen mukaiset erot eivät ole kovin suuria, joskin miesten valmius on hieman suurempi kuin naisten ja nuorten laajempi kuin vanhojen.

Yksi tulokulma asiaan on se, että ulkomaiden tai ulkomaalaisten sijasta hoitamiseen osallistuvat tai ainakin sen tarvetta vähentävät kotimaalaiset kotimaassa. Tällä viitataan nk. omavastuun vahvistamiseen.

Pyrkimys kuntalaisten oman vastuun ja omatoimisuuden lisäämiseen on kuntakeskustelussa enenevästi esille tullut kehitysvisio. Useissa puheenvuoroissa tämän suuntaista tulevaisuudenkuvaa on pidetty vääjäämättömänä. Eri taustaintressejä ja -ideologioita edustavat asiantuntijat ovat kuitenkin olleet erimielisiä niin kyseisen kehityksen suotavuudesta kuin sen toteutumisen todennäköisyydestäkin. Keskustelu on synnyttänyt syytöksiä niin ”palveltaviksi kasvatettujen” kuntalaisten liiallisesta paapomisesta kuin heidän heitteille jättämisestäänkin.

Omavastuun lisäämiseen suhtautumisesta saatiin tietoa jo edellä luvussa 2.3. Asiaa koskevia tulevaisuudenkuvia tunnusteltiin teesillä ”Kuntapalveluiden ja palveluita tuottavien työntekijöiden määrän vähentyminen johtaa kuntalaisten omatoimisuuden lisääntymiseen, haluttiinpa sitä tai ei”. Vastausjakaumassa samanmielisyys väittämän kanssa (56 %) on merkittävästi suurempaa kuin erimielisyys (37 %). Tulevaisuudenkuvaa pidetään täten verraten laajasti todennäköisenä, vaikkakaan ei välttämättä aina – mihin argumentin loppumäärekin viittaa – toivottavana. (Kuvio 27.)

Valtuutettujen näkemykset osoittautuvat käytännössä samanlaisiksi (55 % / 36 %). Koska väittämän muotoilua hieman muutettiin, tulokset eivät ole täysin vertailukelpoisia aiempiin. Lukujen suora rinnastus viittaa kuitenkin suhteellisen vakaaseen asetelmaan. Arviointien väestöryhmittäiset erot ovat vähäisiä ja vaila selvää johdonmukaisuutta.

Tulosten tulkinnessa tulee huomata, että omavastuun käsite on varmasti, kysymyksissä eri tavoin selitettynäkin, kansalaisille toistaiseksi melko hämärä. Kaikille ei ehkä ole selvää, mitä kuntalaisten otettavaksi tarjottu suurempi vastuu tarkoittaa, tai ainakin asia ymmärretään eri tavoin. Skaala kaiketi kattaa suuremmat palveluista

perittävät maksut, aktiivisemman omaehtoisen toiminnan oman ja läheisten hyvinvoinnin ylläpidossa, pyrkimyksen olla maksimaalisesti hyödyntämättä kaikissa asioissa kunnan apua sekä omista elintoivoistaan, kunnostaan ja terveydestään huolehtimisenkin. Mahdollisia vastaantulon muotoja on monia.

2.5 Kunnallisten palveluiden riittävyys

Suomalainen hyvinvointiyhteiskunta on paljolti perustunut kunnallisten palvelujen määrään ja monimuotoisuuteen. Joskin niiden runsauden ajan historia on lyhyempi kuin usein muistetaan, 1990-luvun alun lama katkaisi palvelutuotannon kumulatiivisen kasvukehityksen. Tämän jälkeen on käyty päättymätöntä keskusteltua siitä, mitä palveluille on tapahtunut, vai onko mitään, ja ovatko palvelut nyky muodossaan ylipäättään riittäviä. Uusin palveluiden uhanalaistaja on kuntia jälleen kurittava talouden suhdannekuoppa.

Tämänkertaisessa tutkimuksessa kysymys otettiin lähempään tarkasteluun. Vastaajilta tiedusteltiin, kuinka riittäviä tai riittämättömiä erilaiset kunnalliset palvelut heidän mielestään ovat niiden tarpeeseen nähden heidän omassa kotikunnassaan.

2.5.1 YLEISKUVA ARVIOINNEISTA

Tulokset ovat yleisilmeeltään positiivisia. Lähes kaikki tiedustellut palvelut arvioidaan ainakin jokseenkin riittäviksi. Kärkeen kohoavat liikuntaan ja urheiluun liittyvät palvelut, jotka lähes kaikki (92 %) katsovat riittäviksi. Käytännössä yhtä hyvän arvosanan saavat peruskoulut (90 %). Myös teknisiä palveluita (84 %) sekä lukioita ja ammatillisia oppilaitoksia (81 %) koskevat arviot erottuvat myönteisyydellään muista. Lähimmäksi neljän kärkeä sijoittuu lasten päivähoido (74 %). (Kuvio 28.)

Aivan kaiken ei kuitenkaan koeta olevan kunnossa. Selvimpänä kriittisyys kohdistuu vanhustenhuoltoon, jota pitää riittämättömänä

kaksi viidestä (39 %). Huomionarvoista tyytymättömyyttä havaitaan myös terveyspalvelujen (31 % katsoo riittämättömiksi) sekä toimeentulotuen (25 %) kohdalla.

Kokoava yleisarvosana kunnan palvelujen riittävyydelle painottuu kuitenkin yksiselitteisen myönteiseksi (90 % / 10 %). Silti se, onko tulos vapauttava tuomio kuntien nykyiselle palvelutuotannolle, jää ainakin osittain sopimuksenvaraiseksi. Näin siksi, että riittämättömiksi koetaan paljolti ne palvelut, joita kuntalaiset tutkimussarjan aiempien osien ja myös raportissa edellä tarkastellun (ks. leikkauslistat luvussa 2.2) mukaan pitävät kaikkein tärkeimpinä (vanhustenhuolto ja terveyspalvelut).

Tulkinnassa tulee myös ottaa huomioon, että kysymys luotaa tyytyväisyyttä lähinnä määrällisestä näkökulmasta eli onko palveluja saatavissa, ei niinkään sitä, millaisia ne ovat laadultaan. Jälkimmäinen asianpuoli ei välttämättä aina käy yksiin edellisen kanssa, koska palveluiden hyvyydellä voidaan ajatella olevan useita erilaisia kriteereitä. Kun tätä testattiin vuoden 2009 tutkimuksessa käyttäen arvioinnissa laajempaa kriteeristöä (kunnan palveluita arvioitiin kokonaisuutena palvelujen määrän, saatavuuden ja laadun kannalta), tulosten ero jäi kuitenkin vähäiseksi.

Kuntalaisten vs. valtuutettujen arviot

Valtuutettujen arviot ovat merkittävän samankaltaisia. Palvelujen riittävyysjärjestys on suurin piirtein sama, joskin erojakin on. Kuntalaisista poiketen ryhmä asettaa kärkisijalle peruskoulut (92 % / 6 %). Riittämättömmäksi myös valtuutetut näkevät vanhustenhuollon (59 % / 39 %). (Kuvio 29.)

Suhteutettaessa ryhmien arviot suoraan toisiinsa havaitaan valtuutettujen näkemykset kokonaisuutena hieman myönteisemmiksi kuin kuntalaisten. Selvin tämänsuuntainen ero koskee toimeentulotukea. Hieman pienempi pykälä nähdään lukioiden, päivähoidon, peruskoulujen ja vanhustenhuollon osalla. Tekniset palvelut ja liikunta osoittautuvat ainoiksi palveluiksi, joiden tilan valtuutetut katsovat heikommaksi kuin kuntalaiset. Erot eivät kuitenkaan ole suuria, ja

myös valtuutetut antavat kyseisistä palveluista hyvän arvosanan. (Kuvio 30.)

Valtuutettujen hyväksyvämpää asennoitumista voi pitää luonnollisena jo ryhmän erilaisen roolin valossa. Vastatessaan kyselyyn valtuutetut tavallaan antavat työtodistusta itselleen. Tämä tapahtuu kuitenkin tahdikkaasti ja ilman ylhäältä katsovaa ”ruoka on hyvää ja sitä on riittävästi” -henkeä.

2.5.2 ARVIOINTIEN MUUTOS JA VÄESTÖRYHMITTAISET EROT

Kysymyssarja on sisältynyt myös neljään aiempaan vuosina 2000–2008 toteutettuun tutkimukseen. Nyt käytetty kysymys oli sama kuin edellisessä mittauksessa, ainoastaan arvioitavien palveluiden määrää oli vähennetty kolmella.

Verrattaessa nyt saatuja tuloksia viimeksi saatuihin havaitaan muutokset yleisesti ottaen vähäisiksi. Kokonaiskuva muutoksesta on kuitenkin myönteinen. Vaikka yksittäiset muutokset ovat monilta osin vain marginaalisia, yhtäkään palvelua koskeva arvio ei ole aiempaa kriittisempi. Tyytyväisyyden vähäistä lisääntymistä kuvastaa myös yleisarvosanojen (”kunnan palvelut kokonaisuudessaan”) muuttuminen myönteisemmiksi (+4 prosenttiyksikköä). (Kuvio 31.)

Kun muutosten tarkastelu ulotetaan koko seuranta-aikaan, nähdään joitakin verrattain johdonmukaisia kehityskulkuja. Merkittävimmät muutokset paikantuvat tärkeisiin ja myös julkisen keskustelun kannalta keskeisimpiin palveluihin. Vanhustenhuoltoa koskeva kriittisyys on vähentynyt merkittävästi neljän vuoden takaisesta (2006) huippukohdastaan. Uusin jakauma on jopa täpärästi koko tutkimuskauden hyväksyvin.

Vaikka terveyspalveluita koskeva arvio ei ole muuttunut viime mittauksesta (2008), kaksi viimeisintä tulosta yhdessä kertovat kuuden vuoden takaisen kuoppakohdan (2004) jääneen jo kauas taakse. Terveyspalveluita koskevat arviot eivät silti ole vielä kivunneet takaisin aivan sille tasolle, jolla ne olivat seurannan alussa vuonna 2000.

Tulkintaa tosin vaikeuttaa kysymyksen muotoon tehty vähäinen muutos. Ennen vuotta 2008 tehdyissä tutkimuksissa arvioitavana olivat terveyskeskuspalvelut.

Suurinta muutosta, teknisiä palveluita koskevaa hyppäyksenomaisista tyytyväisyyden kasvua arvioitaessa tulee huomata käytetyissä käsitteissä tapahtunut muutos. Sen vuoksi tulokset eivät ole vertailukelpoisia. Tiestön kunto erillisenä arviointikohteena herättää enemmän kriittisyyttä kuin osana laajempaa teknisten palveluiden kokonaisuutta.

Muutokset valtuutettujen arvioissa

Valtuutettujen näkemyksissä tapahtuneita muutoksia tarkasteltaessa kehityksen yleisilme hahmottuu jonkin verran erilaiseksi. Edellisestä mittauksesta (2008) käytännössä kaikki arviot ovat muuttuneet hieman kriittisemmiksi. Verrattain selvä tämänsuuntainen hammastus havaitaan mm. vanhustenhuollossa ja terveyspalveluissa. Myös yleisarvosanoissa nähdään vähäinen alenema (−6 prosenttiyksikköä). (Kuvio 32.)

Samalla koko seuranta-ajan kehitys muodostuu vähemmässä määrin palvelujen riittävyyttä kuvastavaksi. Etenkin toimeentulotuen mutta myös vanhustenhuollon ja päivähoidon luvut luovat kuvan kriittisyyden trendinomaisesta kasvusta. Osin vaikutelmassa on tosin kyse siitä, että täysin riittävät -osuudet ovat pienentyneet enemmän kuin koko jakauma on muuttunut.

Valtuutettujen varauksellisuuden lisääntyminen on ilmiönä siinä määrin haastava tulkittava, että se jätetään lukijan tehtäväksi. Kysymykseksi kuitenkin nousee, missä määrin kyse on objektiivisen todellisuuden muutoksista ja missä määrin muista tekijöistä. Voiko yhteiskunnallisen ilmapiirin ja keskustelun kehitys, mukaan lukien kaikkinaisen kurjistumisen manaus – tapahtuneen tai tulevan – vaikuttaa valtuutettujen arviointeja synkentävästi? Vai onko kriittisyyden kasvu merkki luottamushenkilöpäättäjien itsekriittisyyden kasvusta? Entä onko sillä merkitystä, että tämänkertaisessa tutkimuksessa tuomareina toimivat eri valtuustokauden valtuutetut kuin edellisessä, vuoden 2008 tutkimuksessa?

Riittävyysarviointien väestöryhmittäiset erot ovat kokonaisuutena vähäisiä. Osasyynä tähän on se, että monet jakaumista ovat koko väestön tasolla niin vinoja myönteisten arvioiden suuntaan, ettei niihin suoranaisesti mahdu merkittävää väestöryhmien välistä vaihtelua.

Sukupuolen mukaisissa eroissa kyse on ainoastaan korostuseroista, joista merkittävimmät ilmenevät naisten hieman suurempana kriittisyytenä vanhus- ja terveyspalveluita kohtaan. Koska kyseisiä palveluja koskevissa arvioinneissa on muutoinkin eniten eloa ja ne katsotaan myös merkitykseltään keskeisimmiksi, tarkastelu on mielekästä rajata niihin.

Terveyspalveluissa ehkä huomionarvoisin on kuntatyyppin mukainen ero. Terveyspalveluiden riittävyys koetaan jonkin verran paremmaksi maaseutukunnissa kuin kaupungeissa. Suhteellisesti suurimmat ja samalla toisenlaisista tekijöistä kumpuavat erot paikantuvat poliittiselle kentälle. Porvarillisten pääpuolueiden keskustan ja kokoomuksen kannattajien arviot ovat näkyvästi myönteisempiä kuin muiden puolueiden kannattajien. Kuten yleensäkin sosiaali- ja terveydenhuoltoa koskevissa kysymyksissä kriittisimmät arviot saadaan vasemmistoliiton kannattajilta.

Vanhustenhuollon kohdalla yhteys asuinpaikkaan on sangen selvä. Vanhuspalveluiden riittävyys ”vähenee” maaseudulta kaupunkeihin ja myös pohjoisesta etelään siirryttäessä. Pääkaupunkiseudun luvut ovat liki piinalliset. Samankaltainen riippuvuus on havaittu myös aiemmissa tutkimuksissa. Poliittisen kannan mukainen riippuvuus – oikean ja vasemman ottelu – on vielä selvempi kuin terveyspalveluissa. (Kuvio 33.)

Kuntakoko näkyy selvästi myös valtuutettujen arvioinneissa. Kuten kuntalaiset myös valtuutetut ovat sitä tyytymättömämpiä vanhus-tenhuollon palveluihin, mitä suuremmasta kunnasta on kyse. Myös peruskoulut, päivähoito ja toimeentulotuki ”paranevat” kunnan pienentyessä. Ainoa palvelu, jossa valtuutettujen arviot tulevat myönteisi-

semmiksi kuntakoon kasvun myötä, ovat lukiot ja ammatilliset oppilaitokset. (Kuvio 34.)

3 Valtakunnanpolitiikka ja vaalit

Raportin jälkiosassa katse ulotetaan kuntarajojen yli yleisempään yhteiskunnalliseen asenneilmastoon. Tarkasteltavana ovat aineiston osat, joissa kysymyksenasettelua ei ole suoraan sidottu kuntia koskeviin asioihin. Vuosien 2002 ja 2006 tutkimusten tapaan keskeisen huomion saavat edessä olevat eduskuntavaalit ja kansalaisten niitä koskevat odotukset.

3.1 Mihin ongelmiin uuden eduskunnan ja hallituksen tulisi puuttua?

Kansalaisten yhteiskuntakuvaa lähdettiin selvittämään kartoittamalla näkemyksiä suomalaisen yhteiskunnan tämänhetkisistä ongelmista. Vastajille esitettiin joukko julkisessa keskustelussa kritisoituja asiantiloja ja kehitysilmiöitä ja kysyttiin, mitkä niistä heidän nähdäkseen ovat sellaisia, joihin tulevan uuden eduskunnan ja hallituksen tulisi puuttua. Yhdeksästätoista ongelmasta tuli nimetä kolme tärkeintä.

Ongelmalistan ylivoimaiseksi ykköseksi nousee työttömyys (48 % mainitsee). Vaikka tulos saattaa herättää jonkinlaisen maamme lähihistoriaan liittyvän déjå vu -tunteen, kansalaistasolla kyse ei suora-

naisesti ole mistään uudelleen kokemisesta. Näin siksi, ettei 1990-luvun laman luoma megamurhe ehtinyt kunnolla väistyä kansalaisten uhkakokemusten kärjestä ennen kuin siitä talouskriisin myötä on jälleen tullut ykkösongelma. (Kuvio 35.)

Kakkossijalle kohoaa köyhyys (27 %). Ilmeisen vakaviksi mielletään myös päihteisiin liittyvät ongelmat. Alkoholin liikakäytön, päihteet ja tupakoinnin mainitsee noin joka neljäs (24 %). Lähes samalle tasolle sijoittuvat rikollisuus (21 %) ja hintojen nousu (20 %). Lähinnä seuraavien tasaisesta joukosta erottuu hieman myös valtion velka (18 %).

Vaikka taloudelliseen toimeentuloon ja tulonjakoon liittyvät ongelmat valtaavat listan kärkisijat, tuloerot (15 %) sijoitetaan lähinnä ”keskivahvojen” ongelmien sarjaan. Verotuksen kireyttä ja hyvinvointipalveluiden riittämättömyyttä keskeisenä ongelmana pitäviä on verraten vähän ja myös saman verran (molemmat 10 %). Viimeksi mainittua koskeva tulos on sopusoinnussa edellä tarkasteltujen kuntapalveluiden riittävyttä koskevien tulosten kanssa.

Maahanmuuttajien määrä (14 %) koetaan ongelmaksi jonkin verran useammin kuin rasismi (7 %). Tasa-arvokeskustelun ikiteema sukupuolten tasa-arvo punnitaan näitäkin kevyemmäksi ja samalla lähes vertailun vähämerkityksisimmäksi (3 %). Koska kysymyssarja poikkeaa niin sisällöltään kuin tekniseltä asetelmaltaankin tutkimussarjan aiemmista huoli- tai ongelmaluotauksista, vertailu aiempiin tuloksiin ei ole mahdollista.

Valtuutettujen näkemykset ongelmista

Valtuutetut mieltävät ongelmat paljolti kuntalaisten tavoin. Muista erottuvan ykkösongelman asemaan nousee työttömyys (51 %). Päihdeongelmat ryhmä nostaa jopa toiselle sijalle (31 %). Selvemmän eron kuntalaisten ajatteluun tuo kolmanneksi kohoava julkisten menojen suuruus (26 %, kuntalaiset 14 %). Myös tuloerojen (24 %) neljäs sija kertoo valtuutettujen osin erilaisista painotuksista. (Kuvio 36.)

Kun vertailuryhmien ongelmalistat asetetaan rinnakkain, saadaan kuva erojen kohdentumisesta ja suunnasta. Suurimmat näkemyserot

koskevat julkisten menojen suuruutta ja tuloeroja sekä hintojen nousua. Kahta ensin mainittua korostavat enemmän valtuutetut, viimeksi mainittua kuntalaiset. Myös yrittäjien toimintaedellytykset ja päihdeongelmat saavat suuremman painon valtuutettujen keskuudessa. Kuntalaisten vahvemmin painottamiin ongelmiin kuuluvat lisäksi asunnottomuus ja rikollisuus. (Kuviot 37a ja 37b, jossa erot esitetään pelkistetysti mainintojen erotuksina.)

Väestöryhmittäiset erot ongelmien kokemisessa

Koska arvioitavia ongelmia kuten niiden potentiaalisia taustaselittäjiäkin on paljon, tarkastelu rajataan vain keskeisten erojen havainnointiin. Miesten ja naisten ”hallitusohjelmat” muodostuvat melko yhdenmukaisiksi. Naisten useammin mainitsema ongelma on lähinnä hyvinvointipalvelujen riittämättömyys (ero 9 prosenttiyksikköä) ja jossain määrin myös työuupumus (5). Selvin ja ehkä ainoa huomionarvoinen päinvastainen ero koskee valtion velkaa, jota miehet pitävät merkittävämpänä (10) ongelmana kuin naiset. (Kuvio 38.)

Niin iän kuin koulutustasonkin mukaiset riippuvuudet osoittautuvat melko heikoiksi ja epäsystemaattisiksi. Muilta osin löydetään lähinnä yksittäisiä, totunnaisia odotuksia vastaavia poikkeamia. Esi-merkkeinä näistä voidaan mainita, että ympäristön saastumista korostavat etenkin vihreät, köyhyyttä vasemmistolaiset, julkisia menoja kokoomuslaiset, työttömyyttä työttömät, yritysten toimintaedellytyksiä yrittäjät jne.

Valtuutettujen välisistä eroista riittänee toteamus, että ryhmässä todentuvat samat sukupuolen mukaiset erot kuin kuntalaisten keskuudessa. Toisin sanoen naisvaltuutetut korostavat enemmän hyvinvointipalveluiden riittämättömyyttä ja miesvaltuutetut valtion velkaa. Miehet pitävät myös maahanmuuttajien määrää suurempana ongelmana kuin naiset.

3.2 Kannattaako äänestäminen? Motivaatio ja äänestäjätyyppit

Lähestyviä vaaleja konkreettisesti koskevien kannanottojen taustaksi on paikallaan luoda silmäys äänestyskäyttäytymisen yleisempiin lähtökohtiin. Äänestämisen motivaatiopohjaa tunnusteleva väite ”Asiat hoituvat Suomessa kohtuullisen hyvin ilman minun ääntäni eduskuntavaaleissa” jakaa kansalaisia verrattain paljon. Kieltävät kannat (56 %) osoittautuvat kuitenkin jonkin verran yleisemmiksi kuin myöntävät (41 %). (Kuvio 39.)

Vuoden 2006 mittauksessa ennen edellisiä eduskuntavaaleja sama väite tuotti lähes samanlaisen tuloksen (38 % yhtyi). Myös ero vaalienalustunnelmiin vuonna 2002 on jokseenkin olematon. Viime kuntavaaleihin vuonna 2008 sovellettuna teesi tuotti lähes tasapelituloksen (51 % allekirjoitti väitteen, 47 % ei).

Niin nyt saadun tuloksen kuin aiempienkin tulkinnessa tulee olla jossain määrin varovainen. Näin siksi, että kysymys mittaa äänestämiseen ja sen mielekkyyteen suhtautumista lähinnä vain yhdestä, ns. luottavaisen passiivisuuden näkökulmasta. Käsitteellä on pyritty selittämään mm. vähäistä äänestysaktiivisuutta. Ajatuksena on, että tyytyväisyys vallitseviin oloihin tekee äänestäjistä laiskoja: äänestämään ei kannata vaivautua, kun systeemi toimii hyvin ilmankin.

Merkittävämpi äänestämättömyyden syy lienee kuitenkin epäusko osallistumisen vaikuttavuuteen: vaikka äänestäisin, asiat eivät hoituisi sen paremmin. Poliitiikka voi joka tapauksessa kirjata kaikki kysymyksen tuottamat vastaukset edukseen: kieltävät kannat merkiksi poliittisesta kiinnostuksesta ja osallistumisaktiivisuudesta, myönteiset taas merkiksi tyytyväisyydestä järjestelmän aikaansaannoksiin.

Mikäli kielteiset kannat tulkitaan aikomukseksi äänestää, väestöryhmittäiset erot viittaavat samantyyppisiin eroihin kuin vaaliosallistumisessa yleensä on todettu. Keskimääräistä varmempia äänestäjiä näin arvioiden ovat mm. toimihenkilöt, paljon koulutusta saaneet ja vanhemmat ikäryhmät. Nuorimpien ja opiskelijoiden näkemykset kuvastavat passiivisuutta.

Valtuutetuille, joille kysymys esitettiin ensi kerran, asia on joka tapauksessa sangen selvä. Vain pieni vähemmistö (11 %) katsoo maassa pärjättävän ilman heidän omaa ääntään. (Kuvio 39.)

Osallistumisen vaikuttavuus ja menetelmät

Käsityksiä vaaleihin osallistumisen vaikuttavuudesta kartoitettiin uudella väitteellä ”Eduskuntavaalit tarjoavat äänestäjälle todellisen mahdollisuuden muuttaa politiikan suuntaa”. Päinvastoin kuin julkisen keskustelun perusteella saattaisi olettaa, lausuma ei herätä kansalaisissa hilpeyttä vaan saa merkittävän laajan hyväksynnän. Useampi kuin joka toinen (56 %) on samaa mieltä väitteen kanssa, kaksi viidestä (42 %) ei. Valtuutetuista teesiin yhtyy kolme neljästä (75 % / 22 %). (Kuvio 40.)

Näkemyksen lähempi tarkastelu ei tuo esille sukupuolen tai iän mukaisia eroja. Koulutustason kohotessa usko äänestämisen tehoon kasvaa hieman. Puolueittain tarkasteltuna idealistisimpia ovat keskustan kannattajat. Väitteen paikkansapitävyyden kiistävät useimmin paitsi vaaleissa nukkua aikovat myös työttömät.

Kaksi muuta uutta teesiä vertailevat eri vaikuttamismuotoja. Suhdatautumista suoran kansanvallan nykyistä laajempaan käyttöön mitattiin vaateella ”Tärkeät kysymykset pitää entistä useammin päättää kansanäänestyksellä”. Tulos kertoo, kuten kansanäänestykset kansanäänestyksistä yleensä, idean laajasta kannatuksesta. Kaksi kolmannesta (67 %) yhtyy ajatukseen, vajaa kolmannes (29 %) torjuu sen. Valtuutetut ovat varauksellisempia mutta eivät juuri sen enemmän ajatusta vastaan (50 %) kuin sen puolellakaan (46 %). (Kuvio 41.)

Väestöryhmittäin eriteltyt tulokset tuovat esille joitakin eroja. Naisten suhdatautuminen kansanäänestysten käyttöön on hieman suopeampaa kuin miesten. Sekä iällä että koulutuksella havaitaan liki lineaarinen, joskaan ei voimakas yhteys kannanottoihin. Kummankin kohoamisen myötä kansanäänestysten kannatus heikkenee.

Mukana oli myös kansanäänestysten merkitystä vähättelevä tai ainakin ne muihin vaihtoehtoihin vaikuttamismuotoihin rinnastava

mittari. Argumentti ”Päättäjien tulee ottaa paremmin huomioon päätöksenteossa kuntalaisten näkemykset muilla keinoin kuin kansanäänestyksillä, esim. nettiäänestyksillä tai mielipidekyselyillä” saa sekin mittavan hyväksynnän (70 %, 27 % on eri mieltä). Vaikka kysymyksen muotoilu on sellainen, että se on voitu ymmärtää useallakin eri tavalla, tulos kertoo joka tapauksessa kansalaisten halusta tulla kuulluksi, oli keino ja kanava mikä hyvänsä. Valtuutettujen kannat eivät olennaisesti poikkea kuntalaisten kannoista. (Kuvio 42.)

Väestön sisäisissä eroissa huomio kiinnittyy nuorten ja opiskelijoiden keskimääräistä hyväksyvämpään reagointiin. Herättimenä ilmeisesti on kysymyksen sisältämä viittaus nettiin ja sen kautta tapahtuvaan vaikuttamiseen.

Puolueiden tehtävä ja vastuu

Jotta vaaleissa kannattaisi äänestää, puolueilla tulee nähdä jokin rooli yhteiskunnan kehittämisessä ja ylläpitämisessä. Tähän liittyvä seurantamittari tunnusteli näkemyksiä puolueiden merkityksestä demokratian toteutumiselle. Väite ”Puolueet ovat tae siitä, että hallinto toimii kansanvaltaisesti” jakaa kansalaiset kahtia. Noin joka toinen (48 %) yhtyy näkemykseen, yhtä moni (47 %) ei. (Kuvio 43.)

Jos kohta väite mahdollistaa monia tulkintoja, yhtäältä siihen yhtymisessä kyse on eräänlaisesta välttämättömyyden tajuamisesta: niin paljon kuin puolueita vieroksutaankin, niitä ilmankaan ei tulla toimeen. Vaikka puolueiden olemassaolo ei suoranaisesti takaisi demokratian toteutumista, demokratian toteutuminen edellyttää puolueiden olemassaoloa. Kuten voi olettaa, valtuutettujen käsitykset puolueiden merkityksestä ovat astetta arvostavampia (65 % / 31 %).

Tulosten painavin sanoma liittyy kuitenkin kannanotoissa tapahtuneeseen muutokseen. Vaikka ero edelliseen, viime eduskuntavaalien alla saatuun tulokseen ei ole suuri, kolmen mittauksen aikasarja kertoo epäuskoisuuden vääjäämättömästä kasvusta.

Väestöryhmien väliset näkemyserot tässä periaatteellisessa kysymyksessä ovat joiltakin osin verraten selviä. Luottamusta puolueisiin demokratian takaajina ilmaisevat muita useammin mm. toimihenki-

löt sekä keskustan ja kokoomuksen kannattajat. Epäluuloisimpia ovat perussuomalaisten kannattajat ja työttömät.

Jos poliittisten toimijoiden arvostus hieman ontuukin, päättäjien syyllistäminen sujuu sitäkin paremmin. Väite ”On poliittisten päättäjien syytä, jos peruspalvelut ovat riittämättömiä tarpeeseen nähden” saa lähes neljän viidesosan (77 %) hyväksynnän. Eri mieltä tohtii olla vain yksi viidestä (20 %). Vaikka kysymys ei paikanna, ovatko syylliset eduskunnassa vai kunnissa – kaiketi molemmissa – heidät halutaan tilille, olivatpa he voineet vaikuttaa asioiden kulkuun (kaukokulkeutuneisiin ongelmiin) tai eivät. Toisaalta kysymys koskee peruspalveluita, joiden takaaminen on eri asia kuin yhteiskunnan hyvinvointipalveluiden koko kirjo. Rajauksen vuoksi päättäjiä voidaan pitää luontevammin tilivelvollisina. (Kuvio 44.)

Valtuutetut ottavat asiaan kantaa varovaisemmin, mutta kuitenkin enemmistö heistä hyväksyy väitteen (56 % / 41 %). Kysymys ei ole aiemmin sisältynyt samassa muodossa tutkimukseen, joten siitä ei voida esittää muutostietoa. Kannanottojen väestöryhmittäiset erot eivät ole kovin suuria.

Epäsuorasti syyllisyyskysymykseen liittyy kysymys sosiaalisen eriarvoisuuden tunnistamisesta: koetaanko päättäjien syyttämiseen, joka edellä oli ehdollista, olevan tarvetta? Väite ”Sosiaalinen ja taloudellinen eriarvoistuminen on omassa kotikunnassani mennyt liian pitkälle” jakaa väestön kahtia. Liiallisena eriarvoistumista pitäviä (49 %) on käytännössä yhtä paljon kuin asian kiistäviä (45 %). Vertailu aiempaan kertoo kannanottojen pysyneen asiallisesti samanlaisina jo 1990-luvun lopulta saakka. (Kuvio 45.)

Valtuutetut torjuvat väitteen tapahtuneesta eriarvoistumisesta laajasti (29 % hyväksyy, 67 % kieltää). Vaikka valtuutetut muiden tulosten valossa näkevät eriarvoistumisen sinänsä varteenotettavaksi uhaksi, he eivät koe sen ainakaan toistaiseksi olevan kuntien todellisuutta.

Eriarvoistumiskannoilla nähdään yhteys vastaajan taloudellissosiaaliseen asemaan ja siihen usein kytkeytyvään puoluekannatukseen. Keskimääräistä useammin tapahtuneen eriarvoistumisen tun-

nistavat mm. vanhemmat ikäryhmät, eläkeläiset, työntekijäasemassa olevat sekä vasemmistopuolueiden kannattajat. Laajimmin teesin torjuvat kokoomuksen kannattajat.

Eduskuntavaalien äänestäjätyytit

Aiempaan tapaan tutkimuksessa kartoitettiin myös äänestämistottumuksia. Tarkoituksena oli selvittää kansalaisten jakaantumista erilaisiin äänestäjätyyppisiin, tarkastella niiden väestöä koskevia tunto-merkkejä sekä lisäksi arvioida, miten eri tyytit mahdollisesti eroavat politiikkaa ja vaaleja koskevilta odotuksiltaan. Ryhmittely perustui itsearviointiin. Vastaajilta kysyttiin, millaisena äänestäjänä he pitävät itseään eduskuntavaaleissa.

Tietyn yhden puolueen ehdokasta äänestäväksi eli ns. vakiintuneeksi äänestäjäksi (kuvioissa käytetty termi) itsensä luokittelee runsas kaksi viidesosaa (44 %). Vaihtelevasti eri puolueiden ehdokkaita äänestävänä (liikkuvana äänestäjänä) itseään pitää lähes yhtä moni (40 %). Henkilöksi, joka ei yleensä käy lainkaan eduskuntavaaleissa äänestämässä (nukkuva äänestäjä), tunnustautuu noin joka kahdeksas (13 %). (Kuvio 46.)

Verrattaessa tuloksia vastaaviin viime eduskuntavaaleja koskeviin tuloksiin todetaan arviointien jonkin verran muuttuneen. Vakiintuneeksi itsensä luokittelevia on aiempaa vähemmän (–6 prosenttiyksikköä). Liikkuviksi ilmoittautuvien osuus (+3) ei ole kasvanut samassa suhteessa, sillä myös nukkuvien osuus on nyt havaittavasti suurempi. (Kuvio 47.)

Kun arviointeja tarkastellaan väestöryhmittäin, esille nousee osin mittavia eroja. Voimakkain yhteys liittyy ikään. Vakiintuneiden äänestäjien osuus kasvaa suoraan iän myötä siten, että vanhimmista puolueuskollisia on lähes kaksi kolmasosaa (63 %). Osittain riippuvuutta luonnollisesti selittää ns. ehtimistekijä eli se, että nuoremmat eivät ole vielä ehtineet mahdollisten osallistumiskertojensa vähäisyyden vuoksi luokitettua mihinkään tyyppiin kuuluviksi. Silti kaikkein nuorimpien (tässä tarkastelussa 18–24-vuotiaat) luvut kuvastavat ilmeistä passiivisuutta. (Kuvio 48.)

Vanhimpien ohella ilmeisen vaikeita poliittisesti käännytettäviä näyttäisivät olevan eläkeläiset. Poliittisella kentällä betonoiduimmilta vaikuttavat keskustan ja SDP:n kannattajat. Keskimääräistä suuremmaksi liikkuvien äänestäjien osuus kohoo vihreiden ja perussuomalaisten kannattajakunnassa.

3.3 Millainen on hyvä kansanedustajaehdoka?

Tutkimussarjan vaalivuosiin kytkeytyvänä erityisteemana on jo neljäntoista vuoden ajan ollut vaaleja koskevien odotusten kartoittaminen. Kaksia viime eduskuntavaaleja edeltäneissä raporteissa (2002 ja 2006) selvitettiin ”hyvän kansanedustajaehdokkaan” ominaisuuksia. Kuntavaalivuosien (1996, 2000, 2004 ja 2008) raporteissa on puolestaan kartoitettu vastaavalla tavalla ”hyvän kunnanvaltuutetun” kuva.

Kansalaisten tehtävänä oli määrittää, millaisia ominaisuuksia he haluaisivat omalta kansanedustajaehdokkaaltaan. Niiden punninta suoritettiin ns. monivalintaperiaatteella, joten vastaajalla oli mahdollisuus valita niin monta ominaisuutta kuin hän halusi tai piti tarpeellisenä mieliehdokkaansa luonnehtimiseksi.

Tämänkertaisessa tutkimuksessa ominaisuuksien luotaus kattoi kaksi osakokonaisuutta. Arviointitehtävä kohdistui paitsi tavoiteominaisuuksiin eli siihen, mitä asioita ja millaisia poliittisia päämääriä ehdokaas ajaa, myös siihen, millainen hän on henkilönä eli henkilöominaisuuksiin. Viimeksi mainitut ovat aiemmin olleet tarkasteltavina vain kuntavaalivuosien tutkimuksissa. Tavoiteominaisuuksia puolestaan on aiemmin mitattu lähinnä vain eduskuntavaalien osalta. Kysymyssarjat eivät sisältyneet valtuutetuilta kerättyyn aineistoon.

3.3.1 EHDOKAS HENKILÖNÄ

Ehdokkaan henkilöominaisuuksia kartoitettiin kahdentoista luonnehdinnan avulla. Haastateltavan tuli kertoa, mitkä niistä ovat sel-

laisia, jotka kansanedustajaehdokkaalla, jota hän äänestäisi, tulisi ehdottomasti olla.

Toive-ehdokkaan kuva piirtyy tuloksissa verrattain sovinnaiseksi, jos kohta myös ajan henkeä heijastavaksi. Listan kärkeen kohoava ominaisuus ”pitää aktiivisesti yhteyttä omiin äänestäjiinsä vaalien välillä” (54 %) kertoo vuorovaikutuksen – ja yleensä äänestäjästä välittämisen – tärkeydestä. Toiseksi sijoittuva ominaisuus ”hyvä esiintymiskyky ja ulosanti” (43 %) puolestaan viittaa kommunikointi- ja mediataitojen suureen merkitykseen. Julkisuuden hallinta ja hyödyntäminen on nykypoliitikon keskeinen kelpoisuus- ellei peräti elinehto. (Kuvio 49.)

Käytännössä sama paino annetaan silti hyvin perinteiselle asialle, poliittiselle kokemukselle (”on runsaasti kokemusta politiikasta”, 42 %). Demografisista eli väestötekijöistä tärkein on ikäedustavuus (”edustaa Teidän ikäisiänne ihmisiä”, 32 %). Sukupuolen merkitys (”on samaa sukupuolta kuin Te”) katsotaan olennaisesti vähäisimmäksi (9 %). Suotava joskaan ei mitenkään määrääväksi koettu ominaisuus on se, että ehdokas ”on korkeasti koulutettu” (19 %).

Listan puolivälin yläpuolelle yltää myös luonnehdinta ”on räväkä ja aloitteellinen” (31 %). Paitsi aktiivisuutta yleensä määreen voi ajatella peräävän ehdokkaalta särmää ja puristavan hänestä niin sanotusti tehot irti. Innokas, kenties ohikin ampuva idealinko on kaiivatumpi kuin muiden menoon mukautuva myötäilijä.

Sitä, että ehdokkaalla ”on oikea puoluetusta”, ei pidetä välttämättömänä valinnan ehtona (25 %), vaikka mistään rasitteestakaan ei ole kyse. Tulos kertoo, että puolueuskollisuudesta voidaan tinkiä jos vain ”hyvä tyyppi” löytyy. Lähes yhtä merkittäväksi katsotaan järjestökokemus (”toimii aktiivisesti järjestöissä”, 23 %).

Vähämerkityksisimmäksi arvioidaan erilainen pintajulkisuus ja tunnettuus muista yhteyksistä. Tällaisia seikkoja ovat ”hyvä vaalikampanja ja mainonta” (7 %), ”on edustava ja tyylikäs” (7 %) ja ”on entuudestaan tuttu julkisuudesta” (6 %). Vaikka vastaajien vilpittömyyttä ei ole syytä epäillä, psykologiset mekanismit saattavat toimia käytännössä usein niin, että viehtymys johonkin ehdokkaaseen syn-

tyy juuri tällaisten affektiivisten, tunnepitoisten vaikuttimien kautta.

Tuloskokonaisuutta tulkittaessa on syytä ottaa huomioon kysymyksen muodon vaateliias sävy. Kyse on ominaisuuksista, jotka ehdokkaalla ”tulisi ehdottomasti olla”. Tämä rajaa vastaajien valinnat vain ensisijaisiksi katsottuihin tekijöihin. Toisin sanoen erilaiset ”olisihan se kiva jos...” -luonteiset odotukset jäävät ilmeisen suurelta osalta pois. Tilastollisesti voidaan laskea, että vastaajat ovat käyttäneet keskimäärin noin kolmea ominaisuutta ehdokkaansa määrittämiseen.

Väestöryhmittäiset erot henkilöominaisuuksien nimeämisessä

Taustatekijöiden yhteydet esitettyihin kelpoisuusehtoihin eivät yleisesti ottaen ole kovin voimakkaita. Ehdokkaan keskeisistä hyveistä vallitsee täten verrattain laaja yhteisymmärrys kansalaisten kesken. Tämä ilmenee mm. sukupuolen mukaisessa tarkastelussa. Naiset korostavat miehiä useammin sitä, että valtuutettu on samaa sukupuolta (nainen). Kriteeri ei kuitenkaan ole naisillekaan keskeinen. Merkittävien toisensuuntainen ero koskee koulutusta, jota miehet edellyttävät ehdokkaaltaan useammin kuin naiset. (Kuvio 50.)

Iän yhteydet eivät ole suoraviivaisia eivätkä kovin vahvoja. Poliittista kokemusta ja oikeaa puoluetusta edellyttävät kuitenkin vanhemmat henkilöt jonkin verran nuorempia useammin. Ikäedustavuuden (samanikäisyyden) ja korkean koulutuksen vaatimus taas on yleisempi nuorempien keskuudessa. Hyvän vaalikampanjan ja mainonnan ilmoittaa tärkeäksi useimmin nuorin ikäryhmä.

Koulutustason yhteys mieltymyksiin on verraten vähäinen. Selvin yksittäinen ero ilmenee siinä, että koulutetut odottavat valtuutetultaan tavallista useammin korkeaa koulutusta. Poliittinen kokemus korostuu vähän koulutusta saaneiden odotuksissa.

Puoluekannan mukaisista eroista voidaan mainita mm. se, että korkeaa koulutusta edellytetään useimmin ryhmissä, joihin kuuluvat itsekin ovat keskimäärin parhaimmin koulutettuja, so. kokoomuksen ja vihreiden kannattajakunnissa. SDP:n kannattajille on keskimääräistä tunnusomaisempaa oikean puoluetustan korostaminen. Va-

semmistoliiton kannattajilla korostuu järjestöaktiivisuuden merkitys. Ikä- ja sukupuoliedustavuus saa tavallista suuremman painon vihreiden äänestäjäkunnassa. Poliittisen kokemuksen merkitys korostuu keskimääräistä enemmän keskustan kannattajien odotuksissa. Perussuomalaisien profili jää paljolti vaille selkeitä ominaispiirteitä.

Äänestäjätyypeittäin eritellyt tulokset tuovat esille joitakin verran selviä eroja. Niistä suurin, ehdokkaan puoluetusta koskeva ero, on kuitenkin eräänlainen itsestäänselvyys. Näin siksi, että puolue-tausta on vakiintuneilla äänestäjillä jo määritelmällisesti vakio, liik-kuvilla vaihteleva. Liikkuvien äänestäjien todetaan kuitenkin tähden-tävän vakiintuneita enemmän etenkin ikäedustavuutta, mutta myös räväkkyyttä ja aloitteellisuutta sekä koulutusta. Poliittisen kokemuk-sen painoarvon liikkuvat näkevät vähäisemmäksi. Erojen tulokinnassa on hyvä pitää mielessä, että liikkuvat äänestäjät ovat keskimäärin jonkin verran nuorempia kuin vakiintuneet. (Kuvio 51.)

3.3.2 MITÄ ASIOITA EHDOKKAAN TULISI AJAA?

Toinen ehdokkaan etsinnässä käytetty lista oli jonkin verran laajempi ja kattoi seitsemäntoista kriteeriä. Ehdokkaan henkilökohtaisten ominaisuuksien sijasta ne kaikki koskivat hänen ajamiaan asioita ja poliit-tisia päämääriään. Kuten edellä, tarjottimelta sai valita niin monta asiaa kuin katsoi tarpeelliseksi. Valinnan perustetta ei kuitenkaan ol-lut määritetty yhtä tiukaksi. Nimettävänä eivät olleet ominaisuudet, jotka ehdokkaalla tulisi ehdottomasti olla, vaan sellaiset, jotka vastaa-ja vain mielellään omassa kansanedustajaehdokkaassaan näkisi.

Tuloskokonaisuus osoittautuu monimuotoiseksi. Ehdokkaalle ase-tettujen toiveiden kirjo on siinä määrin laava, että vikkelinkeen tuu-liviiri tuskin voi väentäytyä sen mukaiseksi. Erityyppiset, toisiaan osin korvalle lyövät yhteiskuntapoliittiset tavoitteet limittyvät kansalaisten odotuksissa siten, ettei yhtä yhteistä nimittäjää ole helppo osoittaa. (Kuvio 52.)

Jo profilin kärki antaa kansalaisten odotuksista kahtalaisen, ehkä hiukan kummallisenkin kuvan. Ykkösasiaksi nostetaan ”kovan” yh-

teiskunta-ajattelun perusprinsiippi rangaistusten koventaminen ("kannattaa ankarampia rangaistuksia rikoksista", 43 %). Seuraavaksi sijoittuu "pehmeän" asennoitumisen keskeinen pilari, vähemmistöjen oikeuksien puolustaminen ("puolustaa vähemmistöjen asiaa", 40 %).

Vaikka vaateet rangaistusten koventamiseksi ovat sinänsä tavallisia mielipidetutkimusten tuloksissa, asian kohoamista useimmin edellytetyksi ehdokkaan kelpoisuusehdoksi voi pitää osin yllättävänä. Näin etenkin aikana, jolloin kansantaloutta ja sen myötä kansaa väijyy monta todellista ja vakavaa, ratkaisuja vaativaa uhkaa. Rangaistuksia koventamalla Suomea tuskin saataisiin nousuun eikä paljon puhuttu maabrändimmekään paljon paranisi. Muistettakoon myös, että kriminaalipolitiikan tutkijat eivät ole olleet erityisen vakuuttuneita rangaistusten koventamisen rikollisuutta vähentävästä vaikutuksesta. Jos kansalaisten tahto toteutettaisiin, maamme vankiloista loppuisivat petipaikat. Vaikka vanginvartijoiden ammattikunnasta tulisi samalla valtaisa, se tuskin olisi paras keino parantaa työllisyyttä.

Kolmanneksi sijoittuvan tekijän voi kuitenkin katsoa kuvastavan astetta avarampaa ajattelua. Luonnehdinta "toimii koko valtakunnan etua ajatellen pikemminkin kuin oman alueensa etua ajaen" tunnistaa niin sanotun yhteisen veneen olemassaolon ja kenties sen nykyisen kiikkeryydenkin. Vaikka vastakohtana ei olisi suoranainen siltarumpupoliitikko, käytännön valintatilanteissa kuten ehdokkaiden kampanjoinnissakin oman alueen etujen avoimella puolustamisella, pääkaupunkiseudulta perimmäiseen pohjoiseen, on kuitenkin aina suuri painoarvo.

Tietynlaiseen valveutuneisuuteen viittaavaksi – pyrkimättä arvotamaan, mikä vastaajien valinta on viisas ja mikä ei – voidaan nähdä myös valtuutus itsenäisiin ratkaisuihin tilanteen niin vaatiessa ("uskaltaa toimia äänestäjien tahdon vastaisesti ajatellen ratkaisujen vaikutuksia pitkällä tähtäimellä", 29 %). Tätäkin mandaattia voi tosin pitää paljolti vain periaatteellisena tai teoreettisena. Julkisen keskustelun perusteella tiedossa ei ole tapausta, jossa päättäjien on tunnustettu tehneen jonkin oikean ratkaisun vastoin äänestäjien tahtoa.

Yhtä odotettua edellisen kanssa on se, että ehdokas ”tukee julkisen sektorin vahvistamista työllistäjänä ja hyvinvointipalveluiden tarjoajana”. Vaikka työttömyys nähdään edellä tarkastellun perusteella maamme ylivertaiseksi ykkösongelmaksi (luku 3.1), ensimmäinen siihen suoremmin viittaava ehdokkaan valintakriteeri tavataan vasta pronssisijojen perästä. Kandidaatin kysyntää vaimentanee hänen valitsemansa oppi eli rajoittuminen julkisen sektorin kautta tapahtuvaan työllistämiseen. Hieman vähemmän vetovoimaiseksi koetaan kuitenkin vaihtoehtoisilla keinoilla operoiva ehdokas, joka ”tukee yritysten työvoimakustannusten alentamista” (24 %).

Kovin ylös ei vertailussa yllä myöskään tiukalla ympäristötietoisuudella yrittävä kandidaatti (”kannattaa ympäristö- ja haittaveroja”, 20 %). Jokseenkin samanlaiseen äänisaaliiseen päätyy globalisaation etujen hehkuttaja (”suhtautuu taloudelliseen globalisaatioon avoimesti ja katsoo sen olevan eduksi myös suomalaisille”, 19 %).

Yksityinen–julkisen–akseliin liittyi yllä mainittujen työllistämisoppien lisäksi myös kolme muuta näkökohtaa. Niiden mukaista politiikkaa ajavista suhteellisesti eniten suosiota saa ehdokas, joka ”tukee julkisen sektorin menojen karsimista” (19 %). Toimi ei ehkä kuitenkaan ole kovin ideologinen, koska säästöjen tarpeellisuuden hyväksyvät raportin muiden tulosten perusteella käytännössä kaikki. Jonkinasteista vetovoimaa tunnetaan silti myös ulkoistamista ajavaan ehdokkaaseen (”tukee sitä, että julkisia palveluita siirretään enemmän määrin yksityisten yritysten ja järjestöjen hoidettavaksi”, 14 %). Häntä edelleen hieman heikommin vetoaa henkilö, joka ”kannattaa vapaiden markkinoiden ja yritystoiminnan sääntelyn lisäämistä nykyisestä” (11 %).

Tulosprofiilin jälkipää kertoo yleisellä tasolla vaalien painopisteen olevan sisäpolitiikassa, ei ulkopoliitiikassa eikä yleensääkään maamme ulkosuhteita ja integraatiota koskevissa kysymyksissä. Suurvaltasuhteiden edistäjän kohtalo näyttää likimain yhtä kehnolta riippumatta siitä, mihin ilmansuuntaan hänen aktiivisuutensa kohdistuu. Jos ehdokas, joka ”kannattaa Suomen ja Venäjän suhteiden tiivistämistä” (15 %) vaikuttaa melko hohdottomalta, häntäkin tylsemmältä tuntuu

hänen kilpailijansa, joka ”kannattaa Suomen ja USA:n suhteiden tiivistämistä” (12 %), ”suhtautuu myönteisesti EU:hun ja Brysselin päättäjiin” (12 %) tai ”kannattaa Suomen ja Kiinan suhteiden tiivistämistä” (11 %). Koko listan pohjimmaiseksi jää ehdokas, joka ”kannattaa Suomen Nato-jäsenyyttä” (9 %).

Ilmeisen niukka äänisaalis on luvassa myös sille, joka ”suhtautuu myönteisesti siihen, että ulkomaalaista työvoimaa muuttaisi lisääntyvässä määrin Suomeen” (11 %). Tulos täydentää edellä saatuja vierastyövoimaan suhtautumista koskevia tietoja.

Odotuksissa tapahtuneet muutokset

Kansanedustajaehdokkaiden toivottuja ominaisuuksia kartoitettiin myös vuosien 2002 ja 2006 tutkimuksissa. Koska nyt käytetty attribuutilista oli huomattavasti aiempaa suppeampi (nykyisten seitsemäntoista ominaisuuden sijasta viime tutkimuksessa punnittavana oli kolmekymmentä ominaisuutta) ja sisälsi myös uusia määreitä, vertailu voidaan tehdä vain osittaisena. Asetelmaan liittyy myös vertailtavuutta vaikeuttavia teknisiä tekijöitä, joten se raportoidaan vain yleispiirteisesti.

Rinnastettaessa nyt saadut tulokset yhteisiltä osiltaan neljä vuotta aiemmin (2006) saatuihin nähdään sekä yhdenmukaisuutta että eroavuuksia. Yleisenä huomiona voidaan todeta, ettei minkään ominaisuuden painoarvoa koeta aiempaa vähäisemmäksi. Paitsi kansalaisten ajattelutavan muutos saattaa korostumistaipumusta selittää arviointikohteiden lukumäärän vähentyminen. Toisin sanoen lyhyessä listassa ominaisuus saa helposti enemmän osumia kuin pitkässä, jossa valinnat hajoavat useamman vaihtoehdon kesken ja lisäksi samaan asiaan läheisesti liittyvät käsitteet ovat omiaan syömään toisiaan.

Eniten kysyntäänsä kasvattaneet ominaisuudet ovat ehdokkaan laajakatseisuus edunvalvojana (”toimii koko valtakunnan etua ajatellen pikemminkin kuin oman alueensa etua ajaen”, +12 prosenttiyksikköä) ja nykylistan kärkeen noussut rangaistusten koventaminen (”kannattaa ankarampia rangaistuksia rikoksista”, +10). Samansuun-

tainen lisäys havaitaan myös mm. julkisten menojen vähentämisen, ulkoistamisen sekä niin Venäjän- kuin USA-suhteidenkin tiivistämisen osalla. (Kuvio 53.)

Kun vertailuun otetaan mukaan myös vuoden 2002 ensimittaus, jolloin yhteisten arviointikohteiden määrä vähenee edelleen (yhdestätoista seitsemään), kuva muutoksista muuttuu tai ainakin mutkituu. Rangaistusten koventamisvaateen huomataan olleen nykytasollaan jo kahdeksan vuotta sitten. Myös julkisten menojen karsinnassa on kyse paljolti samanlaisesta palautumisesta. Koko kolmen mittauksen seuranta-ajan ylimmässä arvossaan ovat nyt kuitenkin koko valtakunnan edun ajaminen, julkisten menojen karsiminen ja ulkoistaminen. Vähiten on vaihdellut Nato-myönteisen ehdokkaan kysyntä. (Kuvio 54.)

Palauttamalla mieliin aiemmat tulokset myös niiden ominaisuuksien osalta, joita ei tällä kertaa tiedusteltu, voidaan tehdä yksi olenainen, myös tämänkertaisten tulosten tulkinnan kannalta merkittävä havainto. Kyse on mielipidetutkimusten lukemisessa yleensäkin mielessä pidettävästä asiasta, siitä että erilaisissa paremmuus-, tärkeys- ym. vertailuissa voivat menestyä vain ne, jotka ovat niissä mukana. Mikäli suomalaisten kansanedustajaehdokkaalleen nyt asettamista toiveista syntyy jotenkin kalsea, populistinen tai jopa vieras kuva, osasyynä siihen on aiemmissa mittauksissa kaikkein tärkeimmiksi koettujen ominaisuuksien puuttuminen vertailusta. Kummasakin edeltävässä, laajempia ominaisuuslistoja käyttäneessä tutkimuksessa ykkösasemaan nousivat ”sosiaalivaltiolliset”, tasa-arvoa ja palveluita peräävät luonnehdinnat (”toimii siten, että elinolot muuttuivat sosiaalisesti tasa-arvoisemmiksi” sekä ”vastustaa kunnallisten palveluiden heikentämistä nykyiseltä tasolta”).

3.3.3 VÄESTÖRYHMITTÄISET JA PUOLUEITTAISET EROT ODOTUKSISSA

Demografisten eli väestötekijöiden yhteydet ehdokkaalle asetettuihin kelpoisuusehtoihin eivät yleisesti ottaen ole kovin voimakkaita. Toi-

ve-ehdokkaan poliittisista tavoitteista vallitsee täten verrattain laaja konsensus kansalaisten keskuudessa.

Sukupuolen mukainen vertailu kertoo naisten edellyttävän ehdokkaaltaan miehiä useammin etenkin vähemmistöjen asian ajamista. Myös julkisen sektorin rooli työllistäjänä sekä ympäristöverot korostuvat havaittavasti naisten valinnoissa. Miehisinä painotuksina tulevat esille lähinnä julkisen sektorin menojen karsiminen, maamme suurvaltasuhteet (eri valtioihin) sekä ehdokkaan uskallus toimia äänestäjensä tahdosta riippumattomasti. Tulosta tulkittaessa tulee huomata, että kyse on vain ryhmien välisistä eroista, ei asioiden kannatuksen absoluuttisesta tasosta (jolloin myönteisen suuntainenkin ero voi merkitä selvän kielteistä asennoitumista. (Kuvio 55.)

Ikäryhmittäisissä eroissa ei liioin ole suurta dramatiikkaa. Nuoret kuitenkin peräävät ehdokkaaltaan valtakunnallista vaikuttamista maakuntasidhin sijasta enemmän kuin vanhemmat. Myös ympäristöve-roihin suhtautuminen on nuorten keskuudessa jonkin verran myönteisempää kuin muiden. Erilaisia työllistämiskeinoja (niin julkisen sektorin kuin yritystenkin osalta) korostavat vahvimmin (työssä olevat) keskimmäiset ikäryhmät.

Koulutustason yhteydet näkyvät osin samoissa asioissa. Tekijöiksi, joiden painoarvo jonkin verran kasvaa koulutustason kohoamisen myötä, osoittautuvat mm. yritysten työvoimakustannusten alentaminen, julkisten menojen karsiminen ja uskallus toimia tarvittaessa äänestäjien tahdon vastaisesti. Samansuuntainen yhteys ilmenee myös EU-integraation ja ulkomaisen työvoiman hyväksynnässä. Rangastusten koventamista koulutetut kaipaavat vähemmän kuin kouluttamattomat.

Äänestäjätyyppien väliset erot odotuksissa ovat vähäisiä. Selvimmin, joskaan ei kovin selvästi, ryhmät erottaa kysymys poliittisen toiminnan laaja-alaisuudesta. Liikkuvat äänestäjät tähdentävät vakiintuneita äänestäjiä useammin koko maan edun huomioivaa vaikuttamista. Vakiintuneita miellyttää ehdokkaassa hieman useammin mm. Nato-myönteisyys. (Kuvio 56.)

Koska ehdokkaita asettavat puolueet ilmoittavat olevansa erilaisia ja toistensa vaihtoehtoja, myös niiden äänestäjillä voi ajatella olevan poikkeavia näkemyksiä siitä, millaisia asioita ”hyvän ehdokkaan” tulee ajaa. Seuraavaan on koottu tiedot kuuden tutkimusajankohdan kannatukseltaan suurimmaksi arvioitun eduskuntapuolueen kannattajien odotuksista.

Kunkin puolueen mieltymyksistä esitetään kaksi kuvaajaa, valintojen prosentuaalisiin osuuksiin perustuva laskeva perusprofiili sekä erillinen poikkeamaprofiili, joka kertoo prosenttiosuuksien erotuksina sen, miten kyseisen puolueen kannattajat eroavat odotuksiltaan koko väestön keskiarvosta. Vaikka tulostus on verrattain laaja, se esitetään raportissa, koska siihen arvellaan kohdistuvan yleistä kiinnostusta.

Puolueittaiset mieltymysprofiilit ovat äkkikatsomalta pitkälti toistensa kaltaisia. Ehdokkaan tärkeimmistä ja vähiten tärkeistä ominaisuuksista vallitsee verrattain laaja yhteisymmärrys. Kunkin puolueen profiiliin kärjestä ja tyvestä löytyvät paljolti samat tekijät. Harmonista yhteisymmärrys ei kuitenkaan ole.

Keskustan kannattajien listalla kärkeen kipuaa sama asia kuin koko väestönkin eli vaade rangaistusten koventamisesta. Toiseksi tähdennehtäminen on – ehkä hieman maakuntien edunvalvojan roolin vastaisesti – koko valtakunnan edun ajaminen. Kolmannelle sijalle yltää yritysten työvoimakustannusten alentaminen. Kokonaisuutena puolueen profiili on varsin neutraali ja vailla voimakkaita ominaispiirteitä. Valtakunnallisen yleispuolueen imago tulee täten jollakin tavoin lunastetuksi. Toinen asia on, onko tasaharmaa paras mahdollinen vieheen väri uusien äänestäjien uistelussa. Merkittävimmät poikkeamat kertovat nuivahkosta asenteesta ympäristöveroihin (–10) ja keskimääräistä laimeammasta innosta vähemmistöjen asian ajamiseen (–10). Kuten koko väestössä, viimesijainen asia on Nato-jäsenyyden ajaminen. (Kuvio 57.)

Kokoomuksen kohdalla lukuihin tulee enemmän eloa. Ykkösasiaksi nousee koko maan etujen ajaminen rangaistusten kiristämisen si-

joittuessa toiseksi. Kolmanneksi kohoaa ehdokkaan valmius toimia äänestäjiensä tahdon vastaisesti (+11). Kärjen tuntumaan tulevat tavallista ponnekkaammin myös julkisten menojen karsiminen (+16), globalisaation hyväksi näkeminen (+15) sekä Nato-jäsenyyden kannatus (+20). Samalla EU-integraatio ja suurvaltasuhteiden kehittäminen saavat tavallista suuremman painon. Viimeksi mainittu tapahtuu jopa ilman suurta valikoivuutta, sillä Yhdysvaltain ja Kiinan ohella tästä pääsee osalliseksi myös Venäjä, tosin muita maita pienemmin luvuin. Jonkinlaista omaleimaisuutta puolueen profiliin luovat myös ulkoistamisen kannatus (+12), verraten näkyvä vaje vähemmistöjen puolustamisessa (−15) sekä haluttomuus vahvistaa julkisen sektorin roolia työllistäjänä (−12). (Kuvio 58.)

SDP:n profiilille on keskustan tavoin ominaista jonkinlainen ohuus. Yhdenmukaisuudesta keskiverto-odotuksien kanssa kertoo mm. se, että puolueen listan kaksi ensimmäistä ja seitsemän viimeistä asiaa löytyvät tarkasti samoilta paikoilta koko väestön profiilista. Ilmeisesti koko väestön toivomuslista on jo valmiiksi siinä määrin sosiaalidemokraattinen, ettei puolueen kannattajilla ole siihen paljon lisättävää. Jäähylle joutuneenakin perinteinen valtionhoitajapuolue on kannattajakuvultaan avaraseinäinen ja avokattainen yleispuolue. Merkittävin poikkeama keskimääräisestä koskee julkisen sektorin roolia työllistäjänä ja hyvinvointipalveluiden tarjoajana, minä puolesta puhuvaa ehdokasta puolueessa suositetaan keskimääräistä laajemmin (+14). Keskimääräistä penseämmin ryhmässä asennoidutaan yritysten työvoimakustannusten alentamisen (−9). (Kuvio 59.)

Vasemmistoliiton kuvaajassa poikkeamat ovat selvempiä. Ominakeisuutta tuovat myös muutamat roimat erot odotusten järjestyssijaluvuissa. Näkyvin niistä on koko väestön ykköseksi sijoittaman rangaistusten koventamisen (−19) löytyminen vasta kuudennelta sijalta. Lähes yhtä suuri pudotus paikantuu yritysten työvoimakustannusten alentamiseen (−17). Samalla profiilin kärki pullistuu näitäkin voimakkaammin tuesta julkisen sektorin roolin vahvistamiselle (+28). Myös vähemmistöjen puolustaminen, Venäjän-suhteiden vaaliminen

ja uskallus toimia äänestäjän tahdon vastaisesti saavat ryhmässä keskimääräistä suuremman painon. (Kuvio 60.)

Vihreiden poikkeamaprofili muodostuu korkeaksi ja myös sellaiseksi, ettei vaara sekoittumisesta muihin ole suuri. Näin siitä huolimatta, että ryhmän matka luontoliikkeestä kohti yleispuoluetta on edennyt mittavasti. Poliittisen sekatarakaupan asemaan ei saavutuksista – kuten hallitusvastuun maistelusta – huolimatta vielä kuitenkaan ole ehditty. Ryhmä lunastaa ympäristöpuolueen imagonsa rytinällä ympäristö- ja hättäverojen ponnahtaessa kaikkein tähden-netyimmäksi tavoitteeksi. Ero keskimääräiseen on koko puolue-tarkastelun suurin (+41). Myös ulkomaiseen työvoimaan suhtautuminen on olennaisesti sallivampaa (+22). Merkittävän suuria ovat niin ikään erot globalisaation (+21) ja EU-integraation (+17) hyväksymisessä. Vihreiden kuvaajat kertovat myös ahkeruudesta asian arvioinnissa: puolueen kannattajat ovat nimenneet muita suuremman määrän ominaisuuksia toive-ehdokkaansa luonnehtimisessa. (Kuvio 61.)

Kuten eri tarkasteluyhteyksissä edellä myös tässä vertailussa perussuomalaisen profili sisältää vain suhteellisen vähän omaleimaisuudesta kertovia tuntomerkkejä. Tämä johtune nopeasti kasvaneen kannattajakunnan sisäisestä heterogeenisuudesta, ts. siitä, että nousevan voiman kutsuhuuto on kuultu useamminkin niin sanotun vanhan puolueen piirissä. Profilin kärki viittaa kuitenkin vanhavennamolaisen ”rötöstelijät rautoihin” -opin elinvoimaisuuteen: rangaistusten koventamisvaade (+13) on ryhmässä keskimääräistä selvästi vahvempi. Toinen merkittävä poikkeama kertoo vähemmistöjen asian (-15) vähäisemmästä painoarvosta. (Kuvio 62.)

Suhtautuminen kansalaispalkkaan

Politiikkaa koskevien odotusten yhteydessä voidaan tarkastella myös suhtautumista kansalaispalkkaan. Vaikka erillinen väittämämuotoinen kysymys ei ole yhteismitallinen edellä eriteltyjen näkemysten kanssa, teema on alati ajankohtainen ja nousee esille myös vaalikeskusteluissa.

Teesi ”Kaikille pysyvästi maassa asuville tulisi taata tietty perustulo eli kansalaispalkka riippumatta siitä, käykö työssä vai ei” jakaa

kansalaisia verraten paljon. Vastustus on kuitenkin suurempaa (55 %) kuin kannatus (41 %). Jakauma on varauksellisempi kuin neljä ja kahdeksan vuotta sitten. (Kuvio 63.)

Valtuutettujen kannat ovat astetta torjuvampia (30 % puoltaa, 67 % kieltää). Väestön sisällä todetaan huomionarvoisia eroja. Suurinta kannatusta kansalaispalkka-ajatus saa, sinänsä ymmärrettävästi, työttömiltä. Keskimääristä useammin hankkeen kannalla ovat myös nuorimmat, opiskelijat, vähän koulutetut sekä vasemmistoliiton ja vihreiden kannattajat. Kielteisimmin suhtautuvat kokoomuksen kannattajat, ylemmät toimihenkilöt ja pääkaupunkiseudulla asuvat.

3.4 Arviot puolueiden ominaisuuksista

Vaaliteemaan kytkeytyi myös puolueiden julkista kuvaa kartoittava kysymyssarja. Vastaajille luettiin kaikki nykyiset eduskuntapuolueet ja esitettiin kahdeksan luonnehdintaa. Kunkin luonnehdinnan kohdalla heidän tuli kertoa, mihin puolueisiin (yhteen, useampaan, kaikkiin tai ei mihinkään) se heidän nähdäkseen sopii. Vaikka arvioitava olivat eduskuntapuolueet, kysymyssarja kohdentui pääasiassa kuntatasolle. Näin siksi, että puolueisiin sovitettavat luonnehdinnat koskivat ennen muuta niiden kuntopoliittista toimintaa ja tavoitteita.

Yleissilmäys tuloksiin kertoo, että puolueet profiloituvat kansalaisten arvioissa verraten selvästi toisistaan erottuviksi. Tietyt ominaisuudet selvästikin ”kuuluvat” tietyille puolueille mutta eivät toisille. Samalla kuitenkin epätietoisuutta (”ei osaa sanoa”) kuten myös luonnehdintojen epäsopivuutta (”ei sovi mihinkään puolueeseen”) ilmentävien vastauksien osuudet ovat huomattavan suuria. (Kuviot 64a ja 64b.)

Edelleen huomataan, että suurimmat puolueet keräävät pääosan maininnoista siten, että pienempien puolueiden kuvat jäävät vähäverisen ilmeettömiksi. Puolueen koko ja tunnettuus vaikuttavat täten voimakkaasti arvioihin. Ilmiö on tuttu esimerkiksi yrityskuvatutkimuksista, joissa tunnetut suuryrityksen saavat osakseen jokseenkin

kaikki, niin hyvät kuin pahatkin, yrityskuvaominaisuudet ja tunte-mattomammat jäävät hahmottomiksi.

Osaselittäjänä ovat puolueiden kannatusosuuksien erot. Mikäli suuren puolueen kannattajat ovat taipuvaisia – kuten inhimillistä on – näkemään oman puolueensa myönteisessä valossa ja unohtamaan sen mahdolliset heikkoudet, kyseisen puolueen kuva määräytyy merkittävästi jo tämän takia. Mikäli pienpuolueen kannattaja toimii samoin, se ei juuri näy tuloksissa.

Nämä tausta-asettamukset huomioon ottaen voidaan yleisellä tasolla todeta, että ”parhaan puolueen” asema on käytännössä kolmen kauppa. Keskusta, kokoomus ja SDP keräävät valtaosan tiedustelluista positiivisiksi tulkittavista ominaisuuksista. Jos vertailukriteerinä kuitenkin käytetään pelkkiä ykkössijoja välittämättä prosentuaalisten erojen asiallisesta suuruudesta, keskustan todetaan saavan niitä neljä (joista yksi jaettu) ja SDP:n kolme (yksi jaettu) kokoomuksen jäädessä ilman näitä sijoittumisia.

Kun suurimpien puolueiden keskinäisiä sijoituksia eritellään lähemmin, todetaan keskustan nousevan enemmän tai vähemmän täpärästi vertailun kärkeen ominaisuuksissa ”toimii aktiivisesti oman maakuntani elinolojen kehittämiseksi” (24 %), ”esittää järkeviä ja toteuttamiskelpoisia ehdotuksia maamme kuntien kehittämiseksi” (23 %), ”on löytänyt sopivia ihmisiä kuntien päättäjiksi” (24 %) ja (jaetusti SDP:n kanssa) ”on osaava ja yhteistyökykyinen kunta-asioissa” (24 %). SDP:n vastaavat, enemmän tai vähemmän selvät vahvuudet löytyvät luonnehdinnoista ”hyvä, tehokas ja aikaansaava kunnallisia palveluita koskevissa asioissa” (25 %), ”ymmärtää kuntien asukkaiden tarpeita ja pitää heidän puoltaan” (24 %) sekä (jaetusti keskustan kanssa) ”on osaava ja yhteistyökykyinen kunta-asioissa” (24 %).

Mainittujen puolueiden juhlaa kuitenkin himmentää se, että ne pitävät paalupaikkaa myös negatiivisten luonnehdintojen kohteena. Keskustan osana on saada jokseenkin ylivoimainen jarruttajan leima: ”on takertunut liiaksi nykyiseen suomalaiseen kuntajärjestelmään” (30 %). Vanhaan kangistumisen nähdään vaivaavan myös SDP:tä. Määreen ”on takertunut liian voimakkaasti julkisten palveluiden tu-

kemiseen ja niiden puolustamiseen” katsotaan sopivan puolueeseen parhaiten (24 %) vasemmistoliiton seuratessa kannoilla (19 %).

Puolueiden ominaisuusprofiilit

Kun sama informaatio esitetään toisin päin, ts. ominaisuuksittaisen tarkastelun sijasta puolueittaisessa muodossa, voidaan havainnoida puolueiden ominaisuusprofileja. Kuvaajat esitetään kuuden suurimman puolueen osalta. Muiden puolueiden profiilit jäävät niin mataliksi, ettei niiden kuvaus ole tarkoituksenmukaista. Kaikki myös näitä puolueita koskevat luvut käyvät ilmi edellisestä tarkastelusta.

Tulosmatriisin kääntäminen kirkastaa, tapauksesta riippuen kohtaa tai kehnontaa, jonkin verran puolueitten kuvia. Keskustan profiilin kärkeä hallitsee mainittu jarrupuolueen imago. Perässä seuraa kuitenkin sinänsä ansiokas, useista myönteisistä luonnehdinnoista koostuva sarja. (Kuvio 65.)

Kokoomuksen profiili tuo esille puolueen edellä piiloon jääneen vahvuuden: kaikki puolueeseen parhaiten sopiviksi mielletyt ominaisuudet ovat luonteeltaan positiivisia. Kokoomuksen profiili on kuitenkin kokonaisuutena matalampi kuin keskustan ja SDP:n.

SDP:n kärkiominaisuudet ovat niin ikään pääosin positiivisia. Vasemmistoliiton jo olennaisesti ohuemmaksi jäävää profiilia hallitsee edellä mainittu vanhaan juuttuminen. Vihreiden kuvaaja muodostuu vieläkin vähäverisemmäksi ilman ainoatakaan tuntomerkkiä. Ylinnä puolueen kuvassa kuitenkin ovat erilaiset uudistushakuisuuteen viittaavat määreet ja alinna kaikkinaisen vanhaan jämähtäminen.

Perussuomalaisten profiili on astetta korkeampi ja myös sisäiseltä järjestykseltään huomionarvoinen. Tunnuksomaisin piirre on herkkäkorvaisuus kuntalaisten kuulemisessa (”ymmärtää kuntien asukkaiden tarpeita ja pitää heidän puoltaan”), missä puolue yltää samaan tulokseen kuin muutoin raskaammassa sarjassa painiva kokoomus (molemmat 15 %).

Puolueiden kuvia kartoitettiin myös valtuutetuille osoitetussa kyselyssä. Jotta monisyinen tulost materiaali ei muodostuisi tukahduttavaksi, se esitetään kuvaajina, joista ilmenevät valtuutettujen kannat, kuntalaisten kannat ja lisäksi niiden väliset erotukset (kuviot 66a ja 66b).

Yleisesti valtuutettujen arvioista huomataan, että ne ovat selkeämpiä kuin kuntalaisten. Ominaisuudet ja puolueet löytävät paremmin toisensa. Epätietoisuutta kuvastavat osuudet jäävät vähäisemmiksi kuin kuntalaisilla, mutta luonnehdintojen huonoa istuvuutta ("ei sovi mihinkään puolueeseen") ilmentävät osuudet säilyvät monilta osin lähes yhtä suurina.

Yleisestä tasoerosta huolimatta valtuutettujen näkemysten voi katsoa vastaavan pitkälti kuntalaisten näkemyksiä. Vaikka erot ovat kummankin arvioitsijaryhmän sisällä suhteellisen pieniä, puolueet asettuvat molempien arvioissa paljolti samanlaiseen järjestykseen. Esimerkiksi SDP saa kummankin listalla täpärän ykkössijan kahdessa positiivisessa ominaisuudessa ("hyvä, tehokas ja aikaansaava kunnallisia palveluita koskevissa asioissa" ja "ymmärtää kuntien asukkaiden tarpeita ja pitää heidän puoltaan") ja samalla myös negatiiviseksi katsottavan siilipuolustussytöksen ("on takertunut liian voimakkaasti julkisten palveluiden tukemiseen ja niiden puolustamiseen").

Myös keskustan kansalta saamat ykkössijat paljolti toistuvat valtuutettujen arvioissa, osin jopa selvästi korostuneina. Tällaisia määreitä ovat mm. "toimii aktiivisesti oman maakuntani elinolojen kehittämiseksi" ja "on löytänyt sopivia ihmisiä kuntien päättäjiksi". Sama pätee merkittävimpään keskustan kansalaisilta saamaan moitteeseen ("on takertunut liiaksi nykyiseen suomalaiseen kuntajärjestelmään"), minkä liittyy puolueeseen lähes joka toinen valtuutettu (48 %). Kaikkeen yksituumaisuus ei kuitenkaan päde. Järkevien ehdotusten esittäjäksi ("esittää järkeviä ja toteuttamiskelpoisia ehdotuksia maamme kuntien kehittämiseksi") valtuutetut nostavat useimmin kokoomuksen.

Käsityksiä puolueiden ominaisuuksista kartoitettiin myös viime eduskuntavaaleja edeltäneessä vuoden 2006 tutkimuksessa. Kysymyksen muotoa ei muutettu, mutta ominaisuuslistaa lyhennettiin huomattavasti (nyt tiedusteltujen kahdeksan sijasta ominaisuuksia oli yhdeksäntoista). Koska nyt käytetty lyhyempi lista sisälsi myös kolme uutta määrettä, vertailu aiempaan voidaan toteuttaa vain viiden luonnehdinnan osalta.

Yleisvaikutelma muutoksista viittaa arviointien pääpiirteittäiseen pysyvyyteen. Muutoskuvaajan ominaisuuskohtaiset ”pikarit” näyttävät melko symmetrisiltä ilman suuria vinoutumia. Lukujen lähempi tarkastelu tuo kuitenkin esille huomionarvoisia eroja, joissa voidaan lisäksi havaita systematiikkaa. (Kuvio 67.)

Tämä tulee selvemmin ilmi, mikäli huomio kohdennetaan vain kuuteen keskeisimpään puolueeseen ja tarkastellaan kutakin niistä erikseen. Keskustan julkisessa kuvassa nähdään vähäistä väljähtymistä. Vaikka prosentuaaliset erot aiempaan ovat pieniä, niillä on johdonmukainen suunta: kaikkien positiivisten ominaisuuden kohdalla alenema ja ainoan negatiivisen osalla kasvu. (Kuvio 68.)

Kokoomuksen julkisen kuvan kulkusuunnasta – vaikka muutokset ovat suuruudeltaan lähinnä symbolisia – syntyy päinvastainen kuva. Merkittävin muutos koskee puolueen aktiivisuutta maakunnan olojen kehittämiseksi (+7).

SDP:n luvuissa nähdään keskustan tavoin varauksellisuuden lisääntymistä. Se on kuitenkin astetta selvempää. Eroa voidaan kuvata ominaisuuskohtaisten muutosten summilla (mukana oleva negatiivinen määre käänteisesti tulkiten). Kun näin laskettu ”kokonaismuutos” saa keskustalla arvon -18, on se SDP:llä -27. Kokoomuksen kuvan muuttuminen myönteisemmäksi konkretisoituu arvona +12.

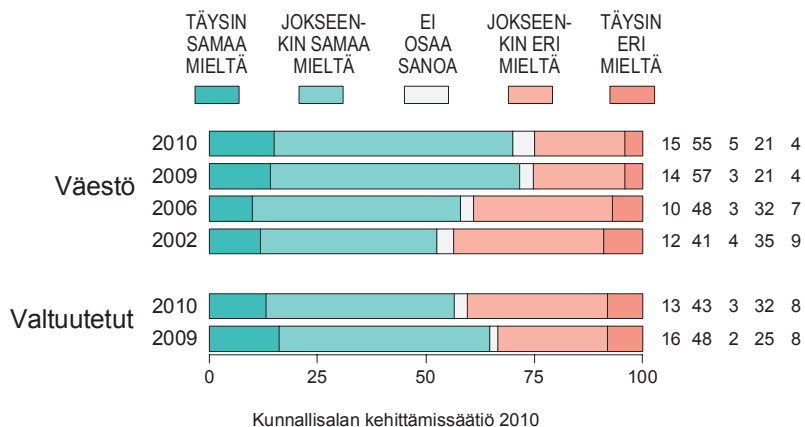
Vasemmistoliiton kohdalla viisari vääntyy niin ikään pakkaselle. Erot aiempaan ovat kuitenkin verraten vähäisiä. Vertailuluvuksi saadaan -11. Vielä vakaammaksi todetaan vihreiden tulos (-5). Olenaisesti enemmän eloa havaitaan perussuomalaisten aiemmin liki

aneemisessa profilissa. Puolue saa koko vertailun selvästi parhaan muutossaldon (+26).

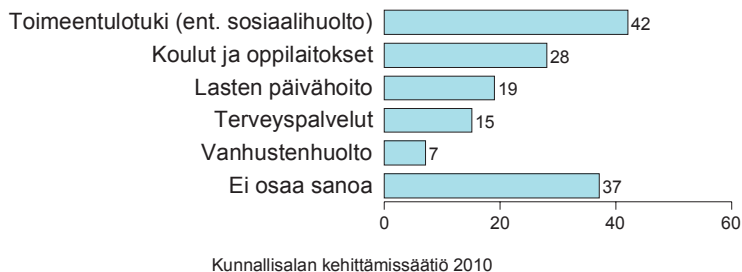
Kokonaisuutena muutosvertailu kertoo paitsi perussuomalaisten nousun oraista myös kolmen suurimman puolueen välisten imagoerojen tasaantumisesta. Neljä vuotta sitten verraten selvästi keskustan ja SDP:n varjoon jäänyt kokoomus on noussut vakavasti otetuksi poliittiseksi toimijaksi myös kuntapuolueena. Konkreettinen osoitus tästä luonnollisesti on puolueen saavuttama ykkössija tutkimusten välillä pidetyissä vuoden 2008 kuntavaaleissa.

Suhtautumismuutosten tulkinnassa tulee kuitenkin muistaa sama kuin edellä kansanedustajاهدokkaalta odotettujen ominaisuuksien muutosten tarkastelussa. Kuva arviointikohteista syntyy vain niiden ominaisuuksien kautta, joita on kysytty. Tämänkertainen puolueiden kuvan peilaamiseen käytetty supistettu ominaisuusjoukko oli aiempaa kiltimpi sikäli, ettei se sisältänyt useita viime tutkimuksessa eniten kriittisyyttä esille tuoneita tekijöitä.

Kuvio 1. "Kunnallisiin palveluihin ja hallintoon kohdistettavat säästöt ovat jälleen tarpeellisia, jotta kuntien taloudellinen tilanne paranisi" (%).

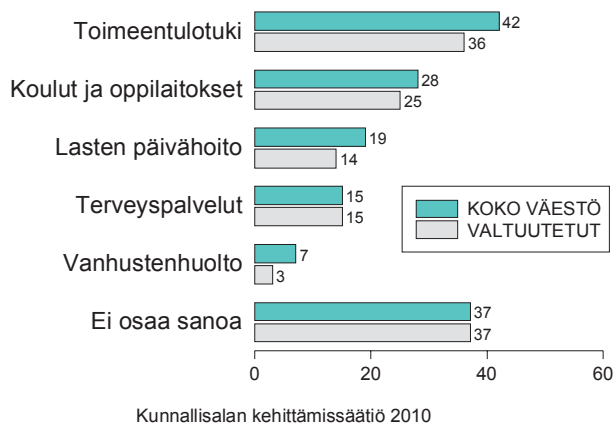
Kuvio 2. JOS KUNTIEN ON TARPEELLISTA JA PAKKO SÄÄSTÄÄ, MISTÄ ERI MENOKOhteista se ensisijaisesti VOITAIISIIN TEHDÄ (menokohteiden ns. A-sarja; kuuluu kahden ensisijaisen joukkoon; koko väestö, %).

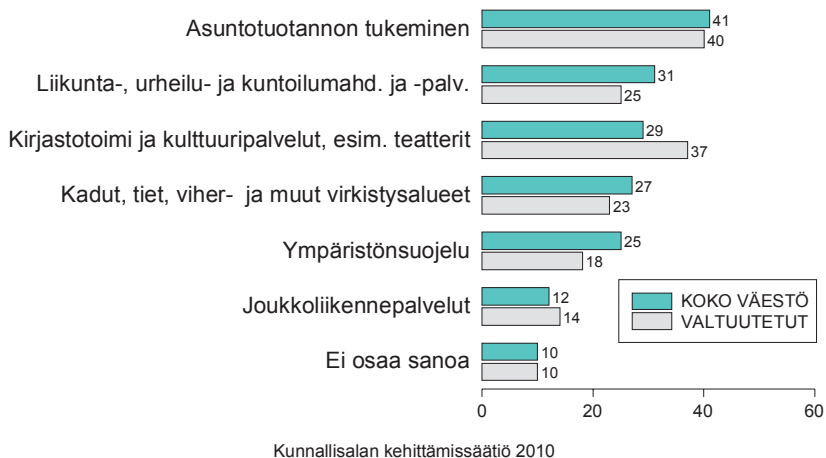
Kuvio 3. JOS KUNTIEN ON TARPEELLISTA JA PAKKO SÄÄSTÄÄ, MISTÄ ERI MENOKOhteista se ensisijaisesti VOITAIISIIN TEHDÄ (menokohteiden ns. B-sarja; kuuluu kahden ensisijaisen joukkoon; koko väestö, %).

Kuvio 4. JOS KUNTIEN ON PAKKO SÄÄSTÄÄ, MISTÄ MENOKOhteista ensisijaisesti: KOKO VÄESTÖ vs. VALTUUTETUT (menokohteiden ns. A-sarja; kuuluu kahden ensisijaisen joukkoon, %).

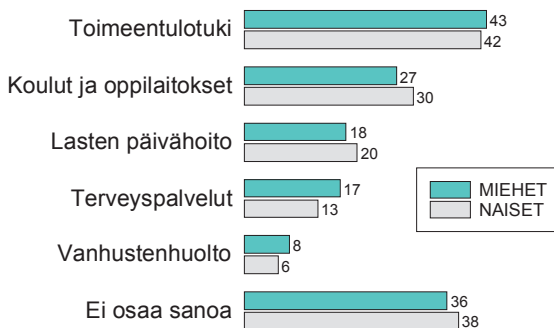

Kuvio 5. JOS KUNTIEN ON PAKKO SÄÄSTÄÄ, MISTÄ MENO-KOhteista ensisijaisesti: KOKO VÄESTÖ vs. VAL-TUUTETUT (menokohteiden ns. B-sarja; kuuluu kahden ensisijaisen joukkoon, %).

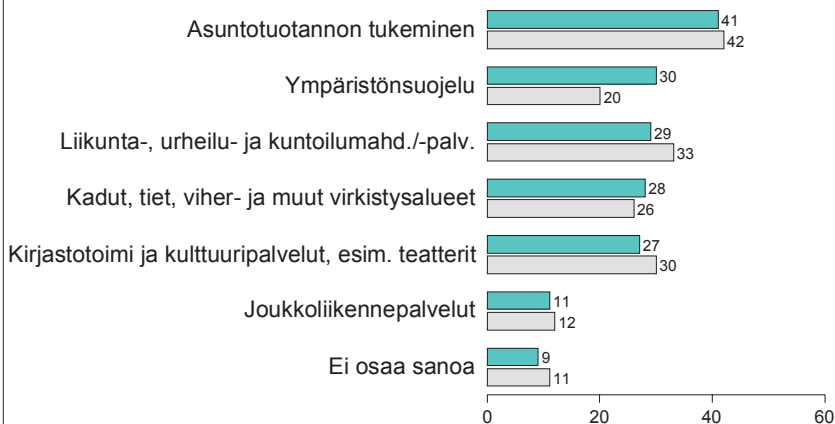

Kuvio 6. MISTÄ MENOKOhteista ENSISIJAISESTI VOITAIISIIN SÄÄSTÄÄ: ARVIOT SUKUPUOLEN MUKAAN (%).

A) Menokohteiden "raskas sarja"

B) Menokohteiden "kevyt sarja"

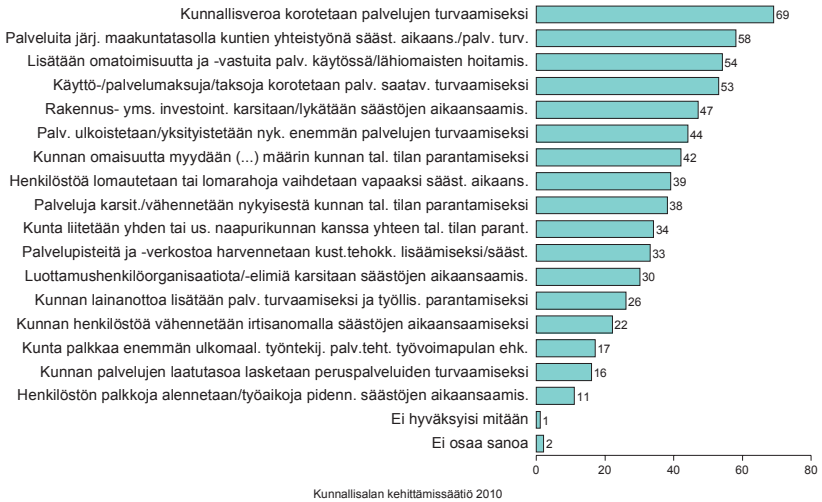

Kunnallissalan kehittämissäätiö 2010

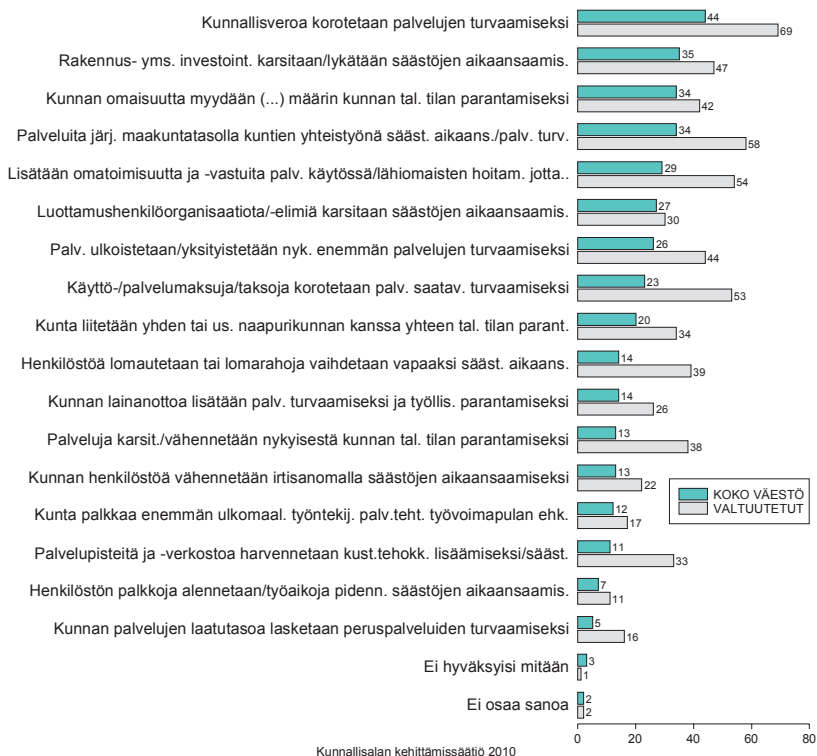
**Kuvio 7. MITKÄ PALVELUJA, TALOUTTA JA HALLINTOA KOSKEVAT TOIMET HYVÄKSYISI OMAS-
SA KUNNASSA KULUVAN VUOSIKYMMENEN AIKANA (koko väestö; monivalintakysymys,
tekstejä osin pelkistetty, %).**

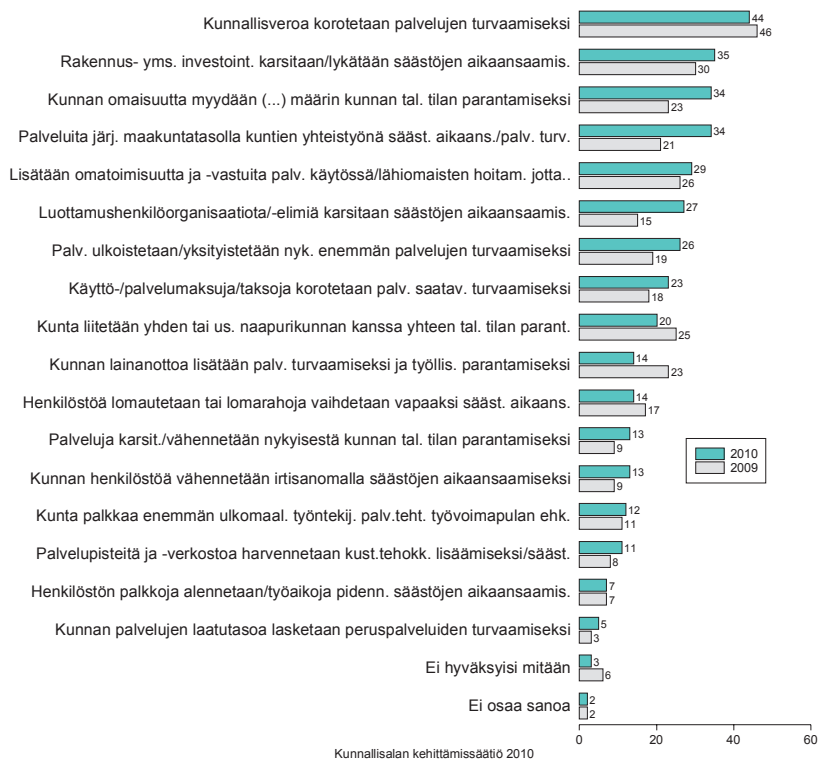
Kuvio 8. MITKÄ PALVELUJA, TALOUTTA JA HALLINTOA KOSKEVAT TOIMET HYVÄKSYISI OMAS-
SA KUNNASSA KULUVAN VUOSIKYMMENEN AIKANA: VALTUUTETTUIJEN ARVIOT (%).

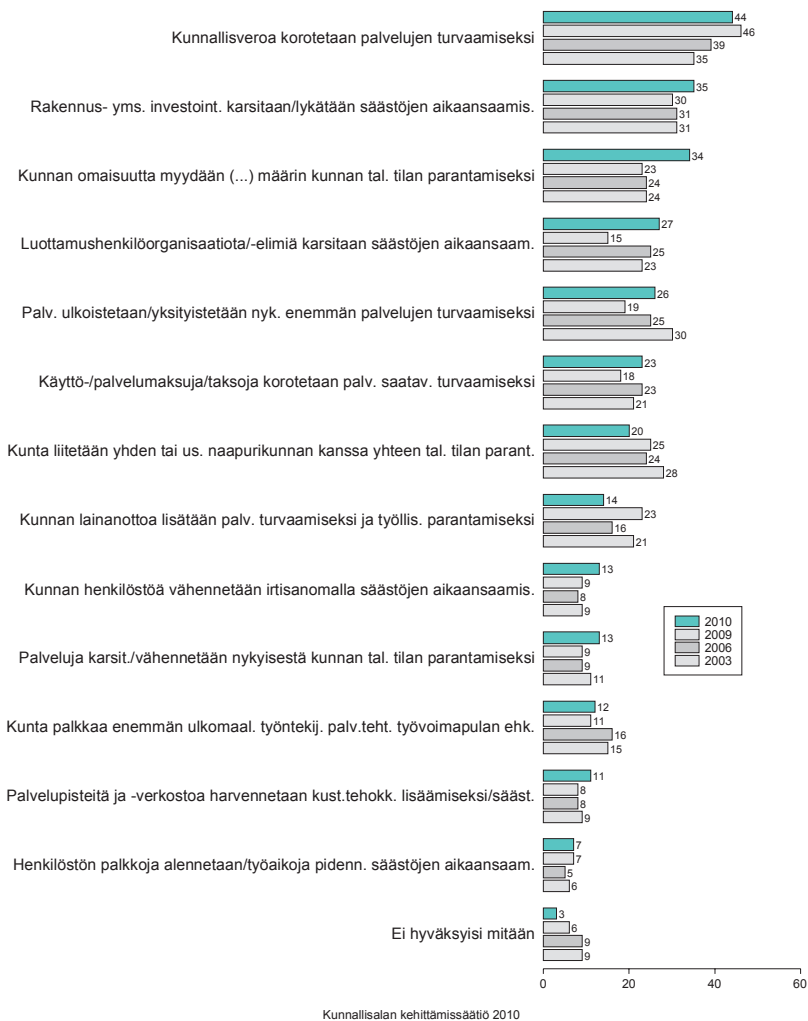
Kuvio 9. MITKÄ TOIMET HYVÄKSYISI KUNNASSAAN: KOKO VÄESTÖ vs. VALTUUTETUT (%).

Kuvio 10. MITKÄ TOIMET HYVÄKSYISI KUNNASSAAN: ARVIOT VUOSINA 2009 JA 2010 (väestö, %).

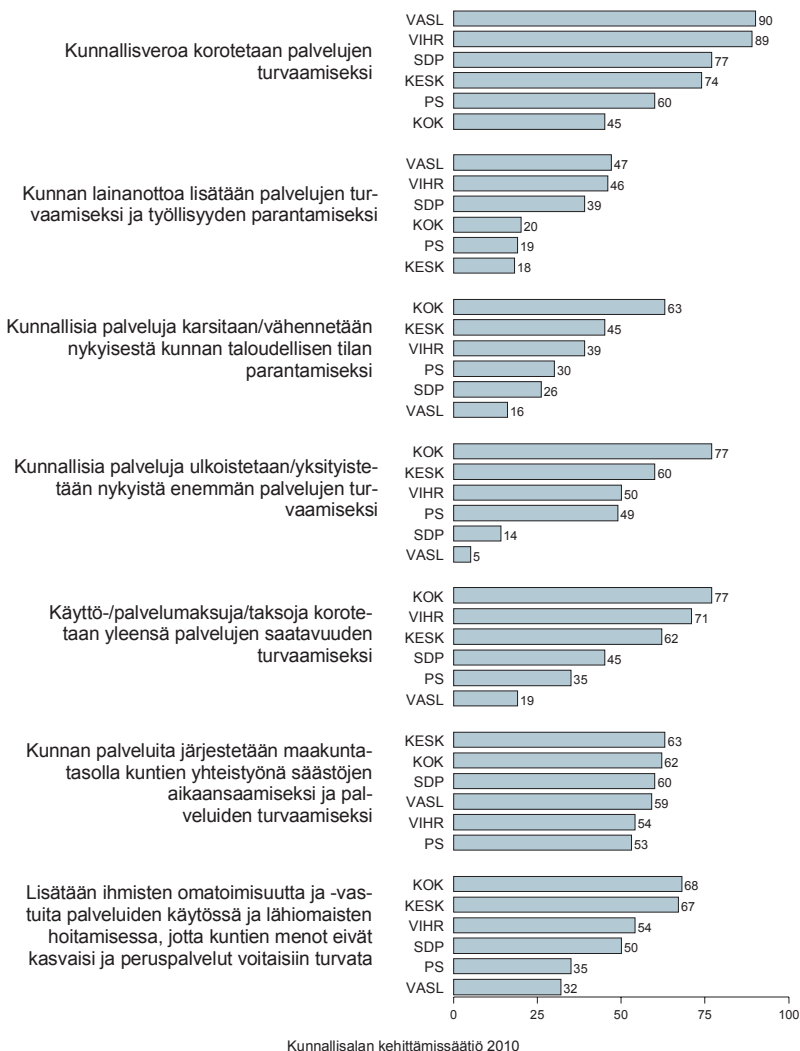
**Kuvio 11. MITKÄ KUNTIEN PALVELUJA, TALOUTTA JA HALLINTOA KOSKEVAT TOIMET HYVÄK-
SYISI: ARVIOT VUOSINA 2003–2010 (koko väestö, yhteiset arviointikohteet, %).**

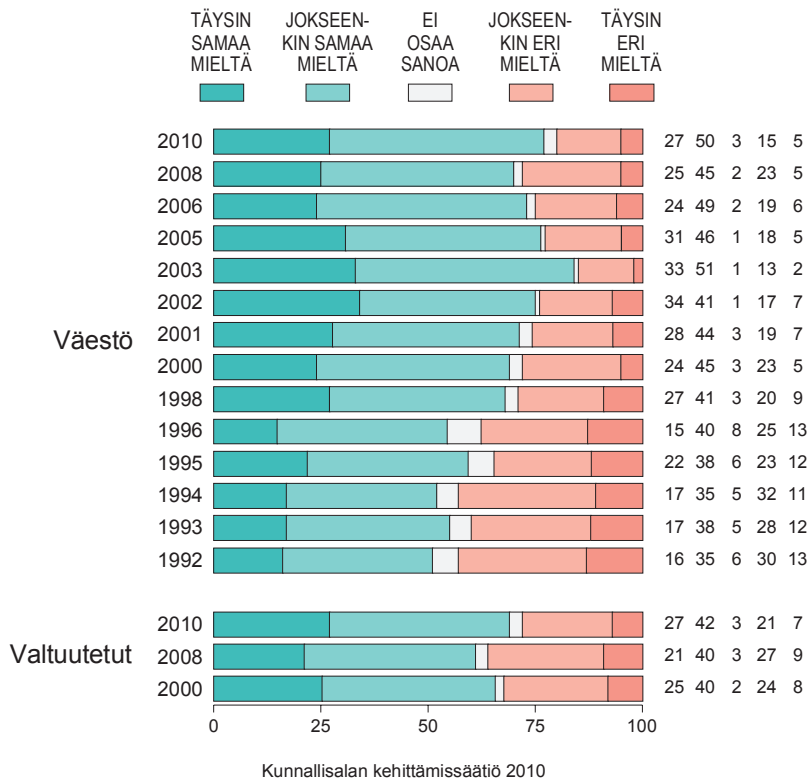
Kuvio 12. MITKÄ TOIMET HYVÄKSYISI KUNNASSA: VALTUUTETUT VUOSINA 2009 JA 2010 (%).

Kuvio 13. MITKÄ TOIMET HYVÄKSYISI: VALTUUTETTUIJEN ARVIOT PUOLUEKANNAN MUKAAN (osavertailu, %).

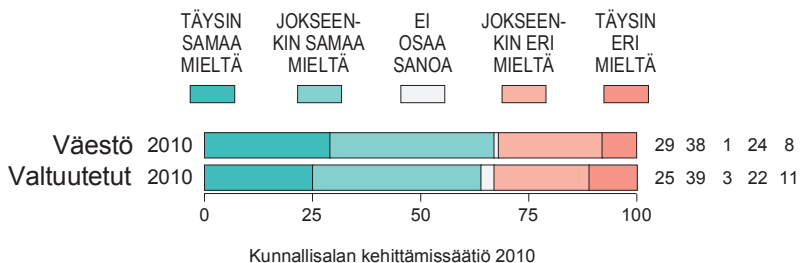

Kuvio 14. "Jos on pakko, on parempi korottaa kunnallisveroa kuin karsia kunnallisia palveluita" (%).*

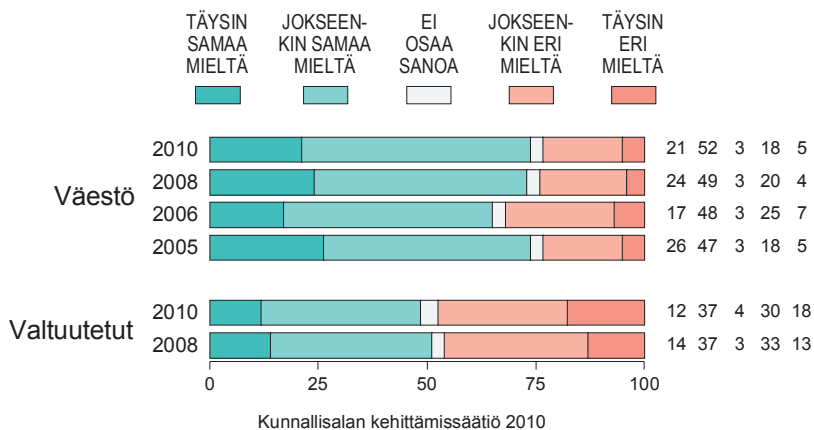

*Kysymyksen muoto osittain vaihdellut seurannan aikana. Vuonna 2008 muotona oli "On parempi korottaa kunnallisveroa kuin karsia kunnallisia palveluita". Sitä ennen kysymysmuoto oli sama kuin nyt.

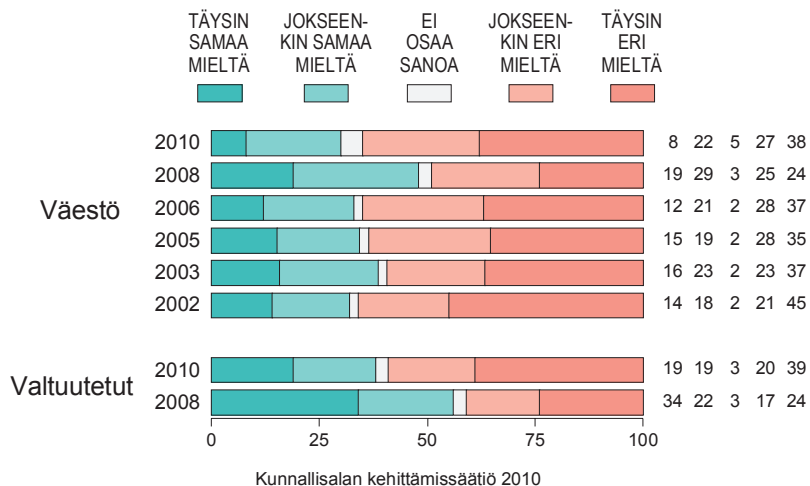
Kuvio 15. "Kunnallisia palvelu- ja käyttömaksuja on porrastettava nykyistä voimakkaammin siten, että hyvätuloiset maksaisivat palveluista enemmän" (%).

Kuvio 16. "Kansalaisilla tulisi olla paremmat mahdollisuudet itse ratkaista, haluavatko he verovaroiillaan yksityisesti vai julkisesti tuotettuja sosiaali-, koulutus- ja terveyspalveluita" (%).

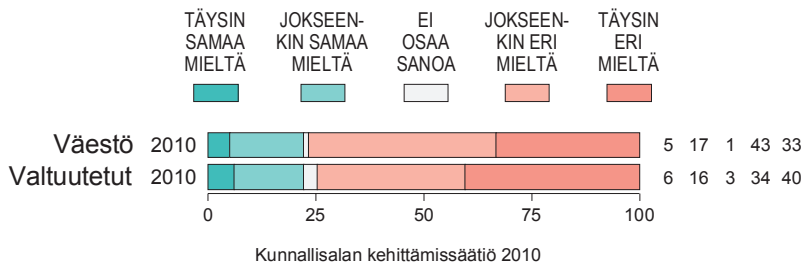

Kuvio 17. "Oma asuinkuntani tulisi liittää yhteen* naapurikunnan tai -kuntien kanssa" (%).

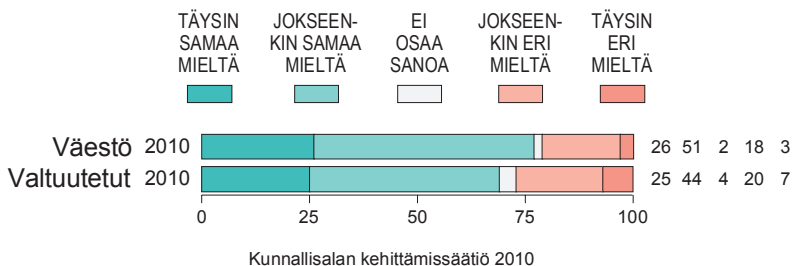

*Kysymyksen muoto osittain vaihdellut seurannan aikana. Vuonna 2008 muotona oli "Oma asuinkuntani tulisi yhdistyä naapurikunnan tai...". Sitä ennen kysymysmuoto oli sama kuin nyt.

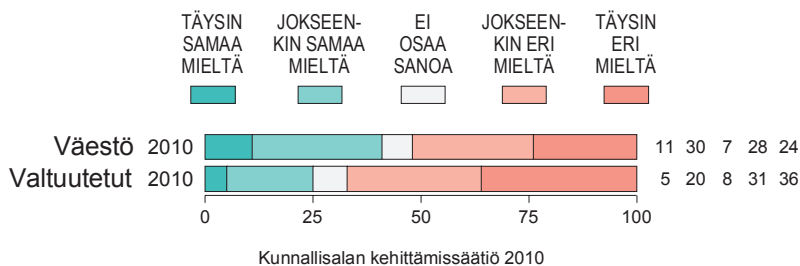
Kuvio 18. "Asumisen ja rakentamisen tulee olla tiivistä ja kaupunkimaista (%).

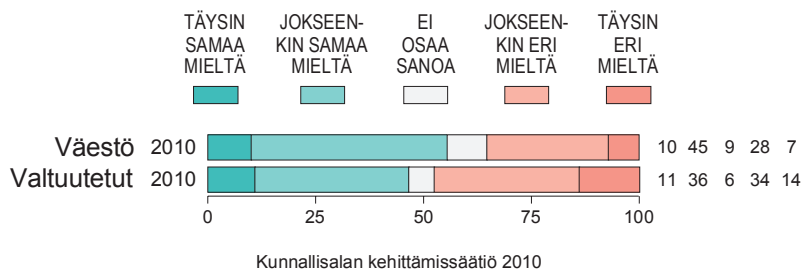
Kuvio 19. "Suomalaiset haluavat asua väljästi, jonka takia asumisen tiivistämisellä ei ole tulevaisuutta" (%).

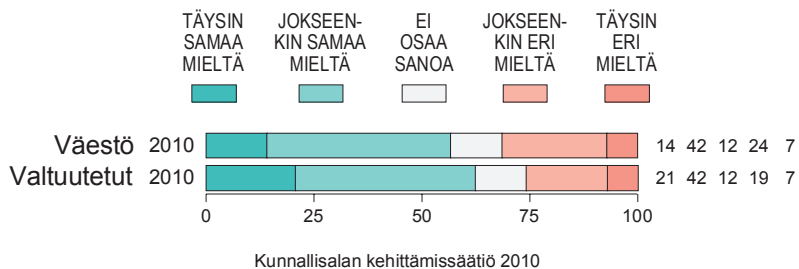
Kuvio 20. "Halutessani minun tulee voida olla useamman kuin yhden kunnan jäsen kaikkine oikeuksine ja velvollisuuksineen" (%).

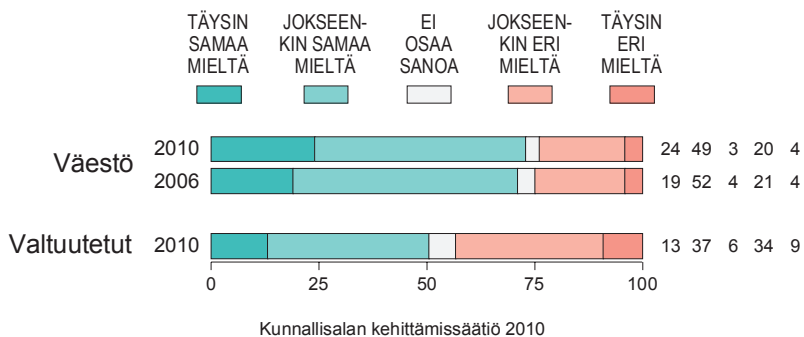
Kuvio 21. "Peruspalveluiden rahoitus, järjestämisvastuu ja organisointi tulee olla kuntaa suuremmilla alueilla kuten maakunnilla" (%).

Kuvio 22. "Terveydenhuollon rahoitus tulee siirtää yhdelle valtakunnalliselle taholle, esim. Kansaneläkelaitokselle tai jollekin uudelle toimijalle" (%).

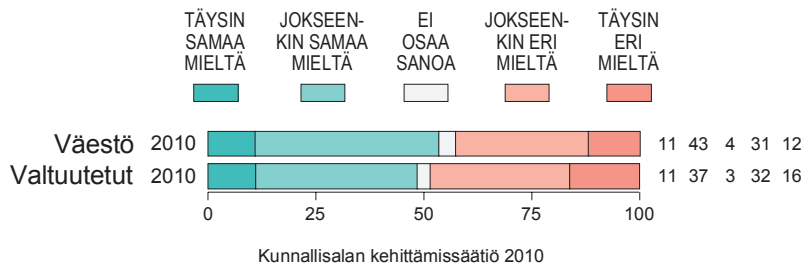

Kuvio 23. "Valtion kuntiin kohdistamaa valvontaa pitää lisätä sosiaali- ja terveyspalveluissa" (%)*.

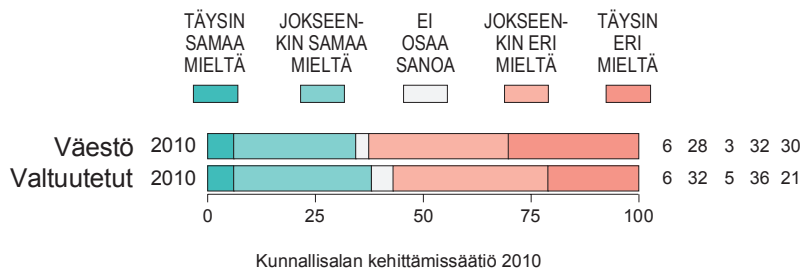

*Kysymyksen muoto vuonna 2006: "Valtion kuntiin kohdistamaa valvontaa pitäisi lisätä sosiaali- ja terveydenhuollossa."

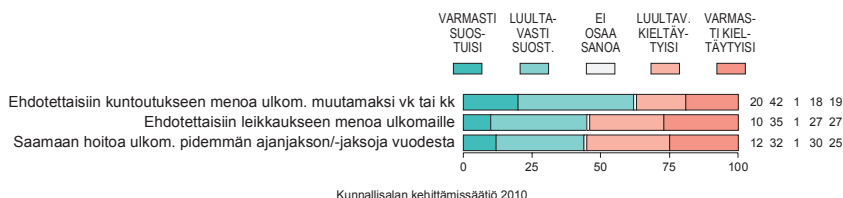
Kuvio 24. "Kuntien tulee itse saada vapaasti määrätä palveluidensa laatu, määrä ja järjestämisvastuu" (%).

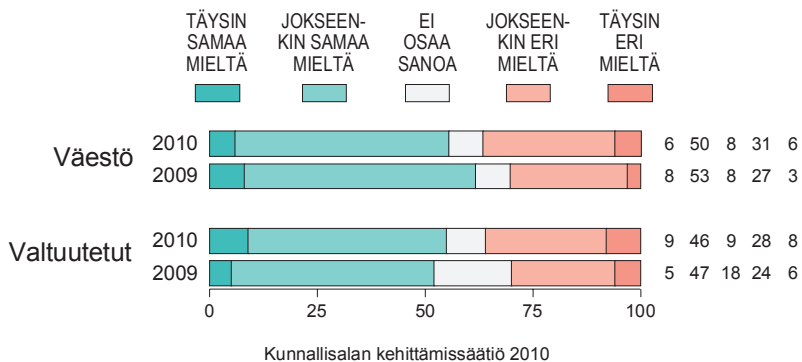
Kuvio 25. "Ulkomaalaisia työntekijöitä tulisi houkutella Suomeen, jotta peruspalvelut pystytään turvaamaan myös tulevaisuudessa" (%).

Kuvio 26. SUHTAUTUMINEN KUVITTEELLISEEN, ULKOMAILLA TULEVAISUUDESSA TAPAHTUVAAN TALOUDELLISESTI EDULLISEMPAAN HOITOON JA KUNTOUTUKSEEN: SUOSTUISIKO EHDOTUKSIIN (%).

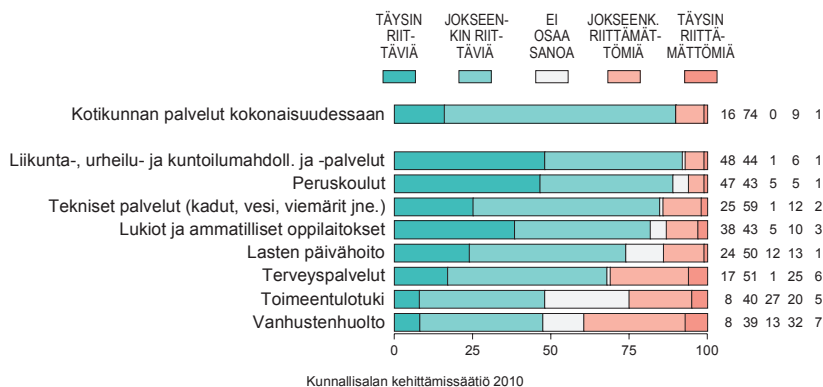

Kuvio 27. "Kuntapalveluiden ja palveluita tuottavien työntekijöiden määrän vähentyminen johtaa kunta-laisten omatoimisuuden lisääntymiseen, haluttiinpa sitä tai ei" (%)*.

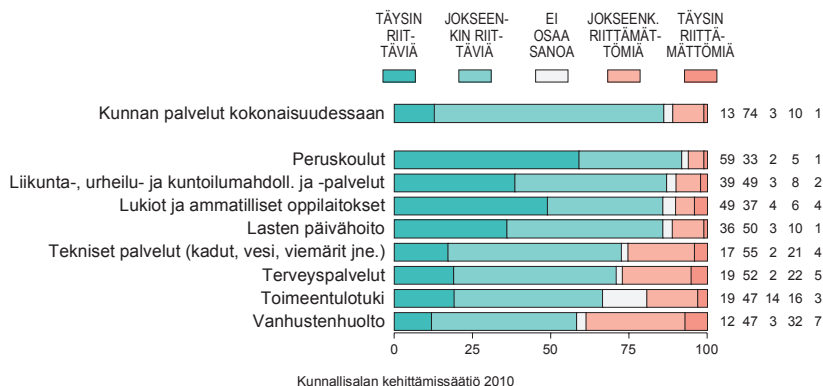

*Kysymyksen muoto vuonna 2009: "Kuntapalveluiden määrän, saatavuuden ja laadun muutokset johtavat ihmisten omatoimisuuden lisääntymiseen, haluttiinpa sitä tai ei."

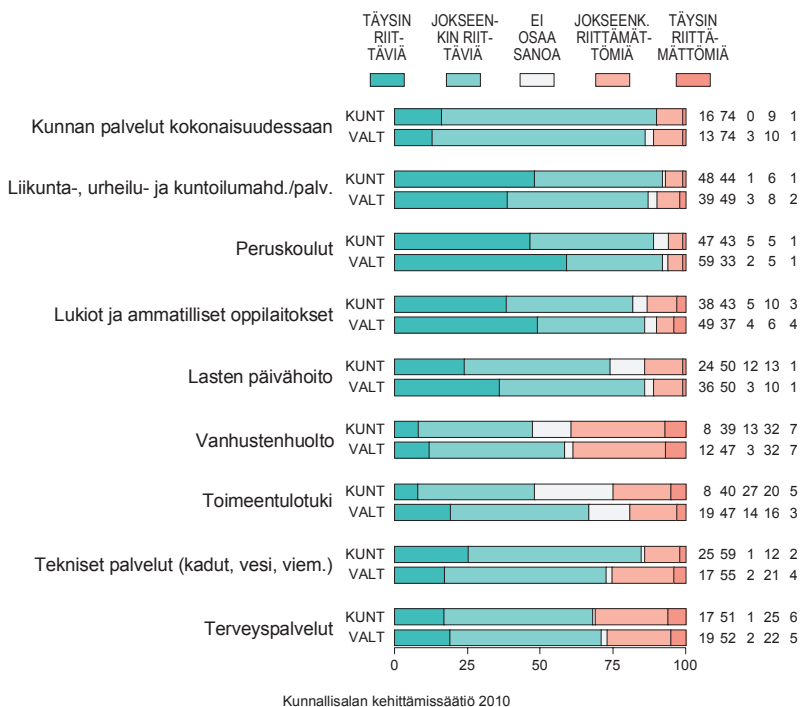
Kuvio 28. KUINKA RIITTÄVIÄ KUNNALLISET PALVELUT KOTIKUNNASSA OVAT NIIDEN TARPEESEEN NÄHDEN (koko väestö, %).

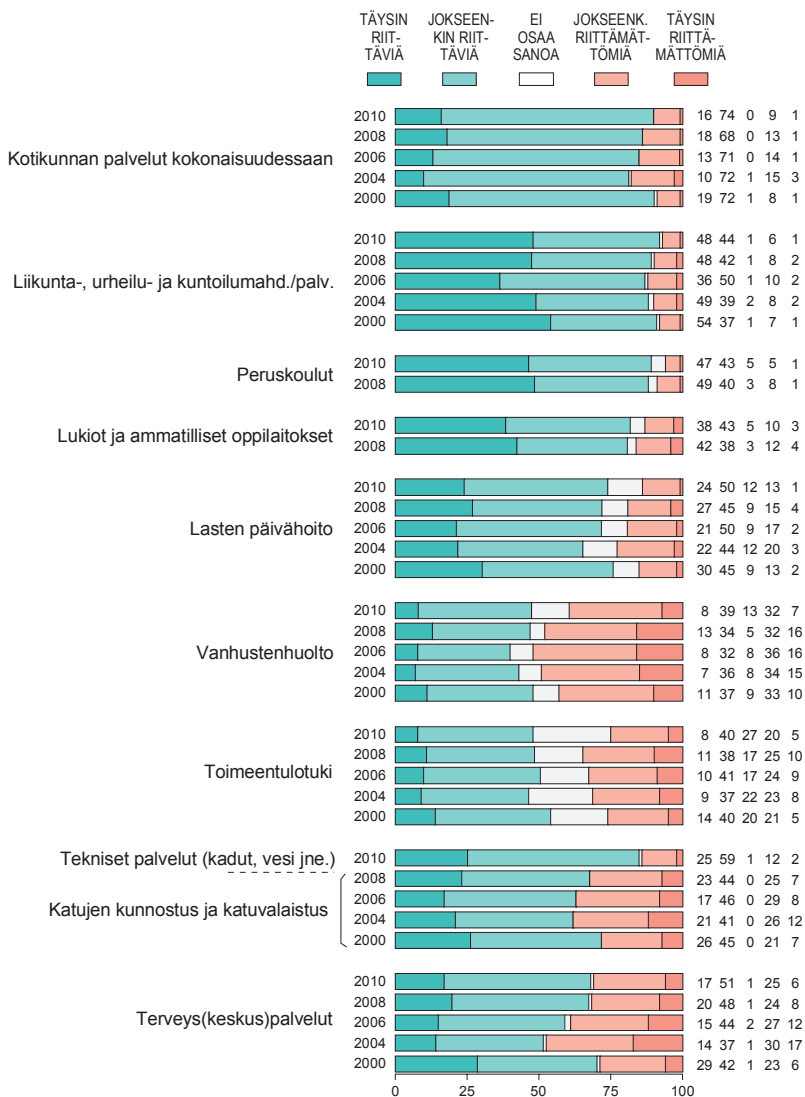
Kuvio 29. KUINKA RIITTÄVIÄ KUNNALLISET PALVELUT KUNNASSA OVAT NIIDEN TARPEESEEN NÄHDEN: VALTUUTETTUJEN ARVIOT (%).

Kuvio 30. KUINKA RIITTÄVIÄ KUNNALLISET PALVELUT KOTIKUNNASSA OVAT: KUNTALAISTEN vs. VALTUUTETTUIJEN ARVIOT (%).

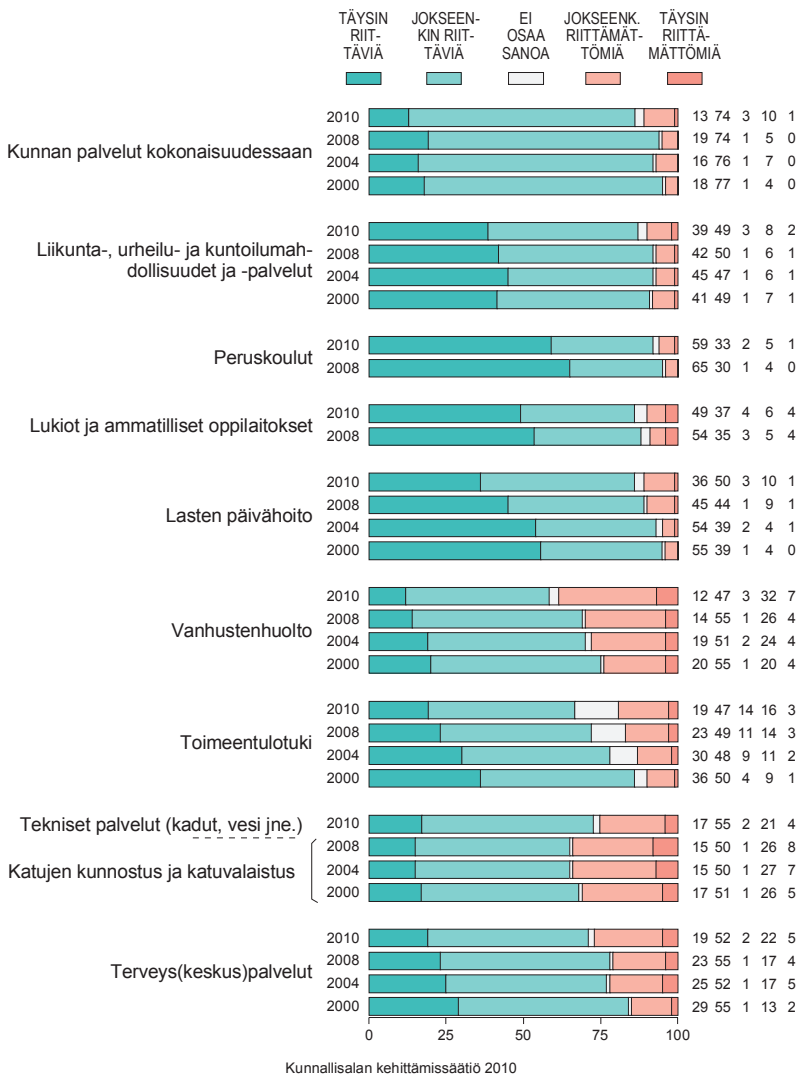

Kuvio 31. KUINKA RIITTÄVIÄ KUNNALLISET PALVELUT KOTIKUNNASSA OVAT: ARVIOT VUOSINA 2000–2010 (koko väestö, %).

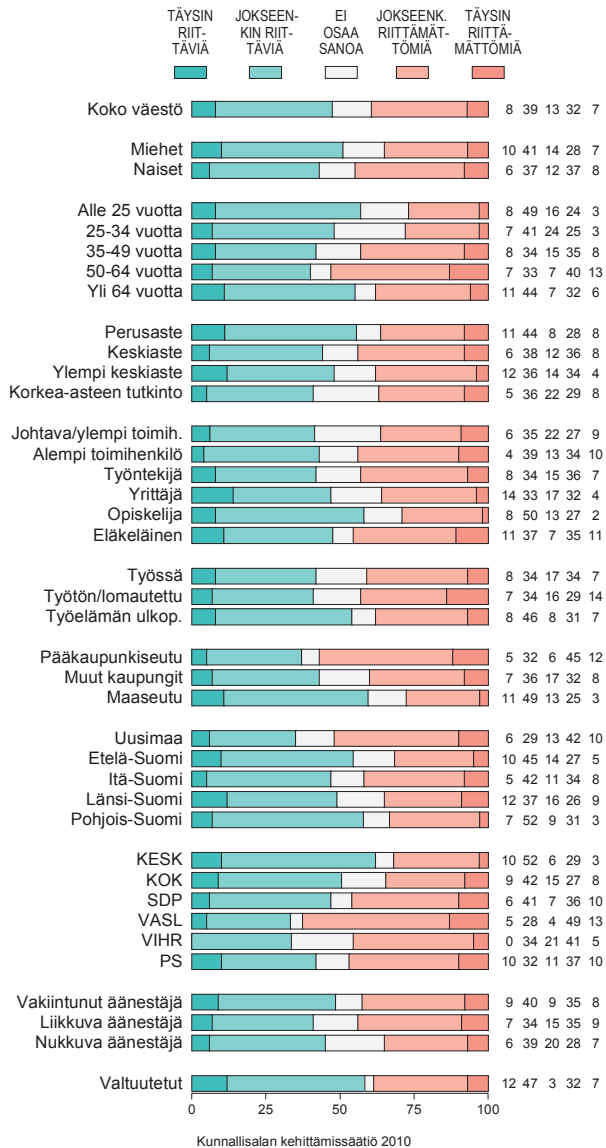

Kunnallissalan kehittämissäätiö 2010

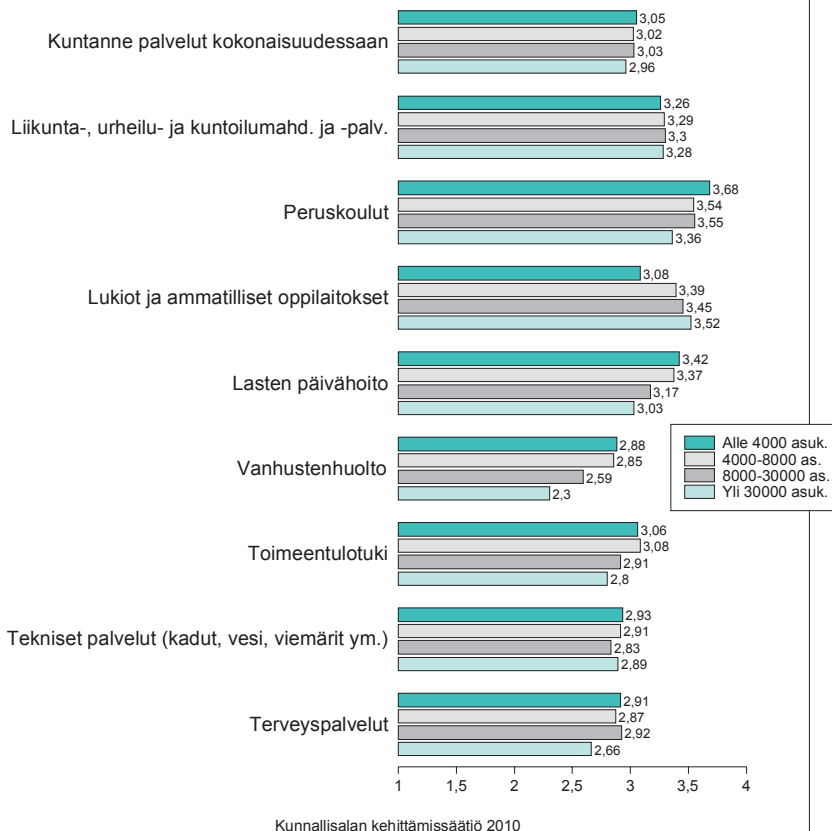
Kuvio 32. KUINKA RIITTÄVIÄ KUNNAN PALVELUT OVAT: VALTUUTETTUJEN ARVIOT VUOSINA 2000–2010 (%).

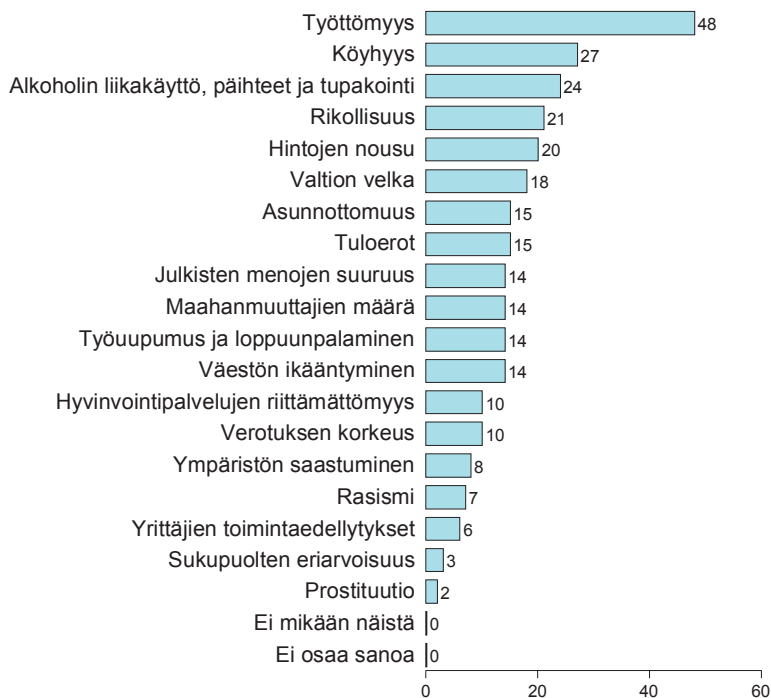
Kuvio 33. KUINKA RIITTÄVIÄ KUNNALLISET PALVELUT OVAT: VANHUSTENHUOLTO (%).

**Kuvio 34. PALVELUIDEN RIITTÄVYYS: VALTUUTETTUIJEN ARVIOT KUN-
TAKOON MUKAAN (asteikkokeskiarvot).**

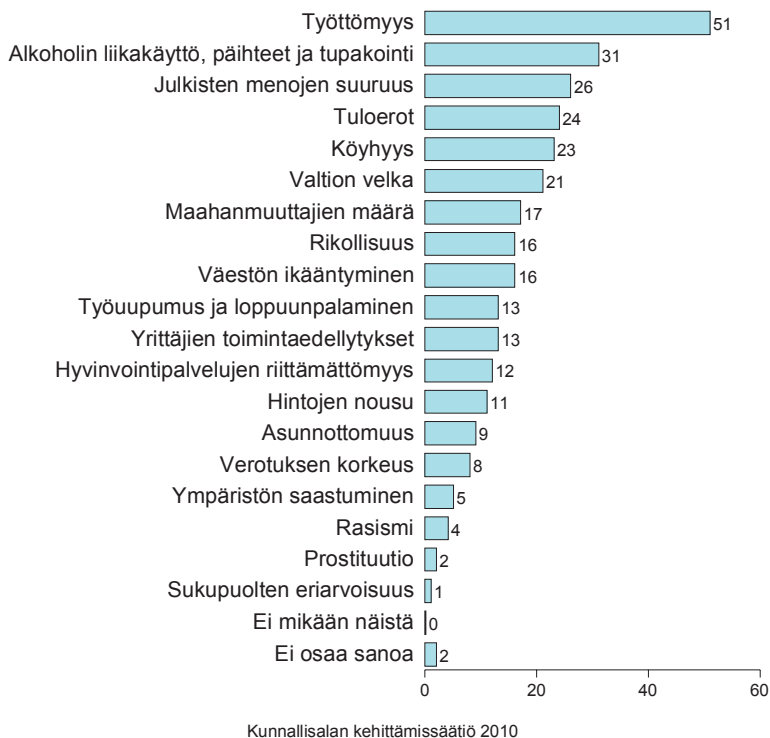

Kuvio 35. MIHIN YHTEISKUNNALLISIIN ONGELMIIN TULEVAN EDUSKUNNAN JA HALLITUKSEN TULISI PUUTTUA (kuuluu kolmen merkittävimmän joukkoon; koko väestö, %).

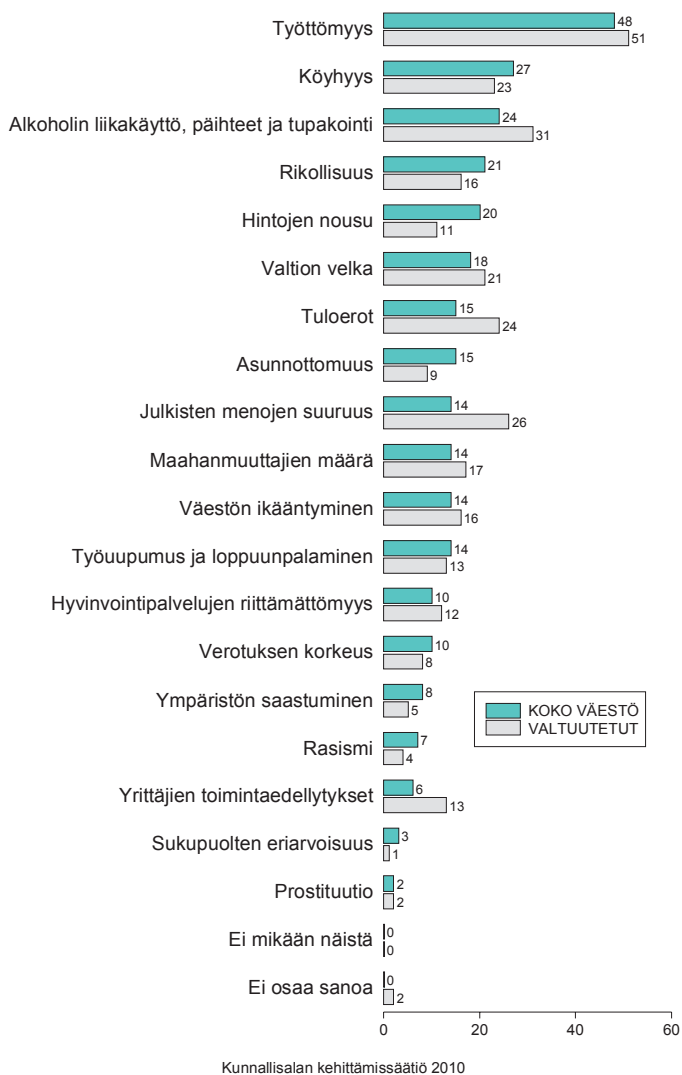

Kunnallissalan kehittämissäätiö 2010

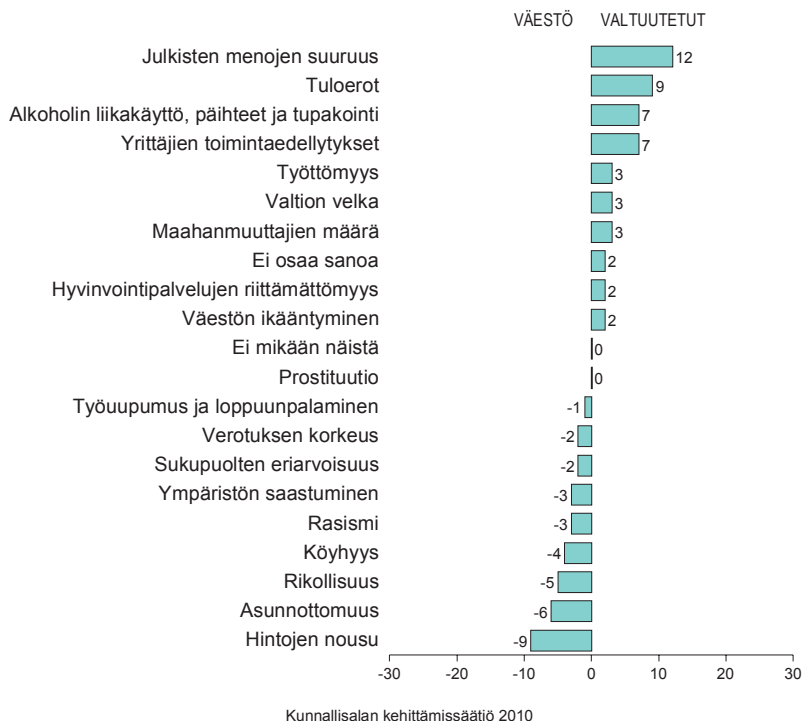
Kuvio 36. MIHIN YHTEISKUNNALLISIIN ONGELMIIN TULEVAN EDUSKUNNAN JA HALLITUKSEN TULISI PUUTTUA: VALTUUTETTUJEN ARVIOT (kuuluu kolmen merkittävimmän joukkoon, %).

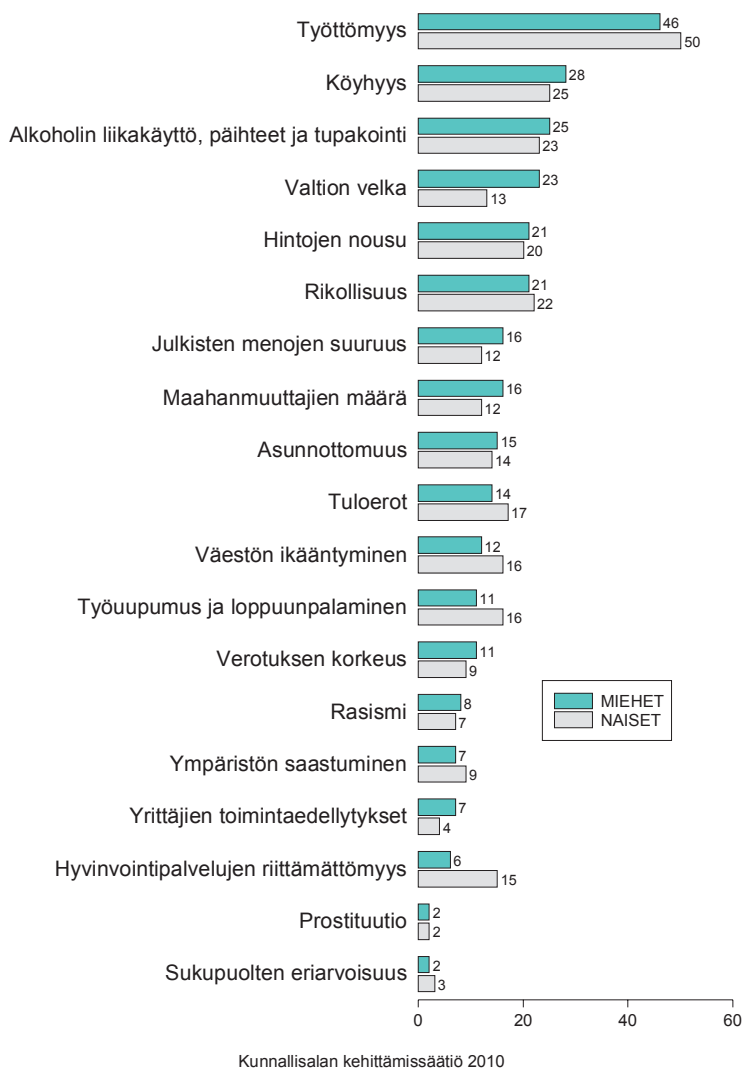
Kuvio 37a. MIHIN YHTEISKUNNALLISIIN ONGELMIIN TULEVAN EDUSKUNNAN JA HALLITUKSEN TULISI PUUTTUA: VÄESTÖ vs. VALTUUTETUT (kuuluu kolmen merkittävimmän joukkoon, %).

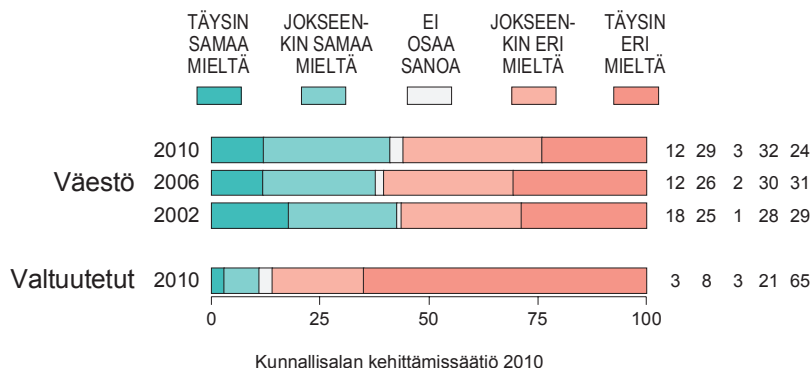
Kuvio 37b. MIHIN ONGELMIIN TULEVAN EDUSKUNNAN JA HALLITUKSEN TULISI PUUTTUA: KOKO VÄESTÖ vs. VALTUUTETUT (mainintojen prosenttiosuuksien erotukset).

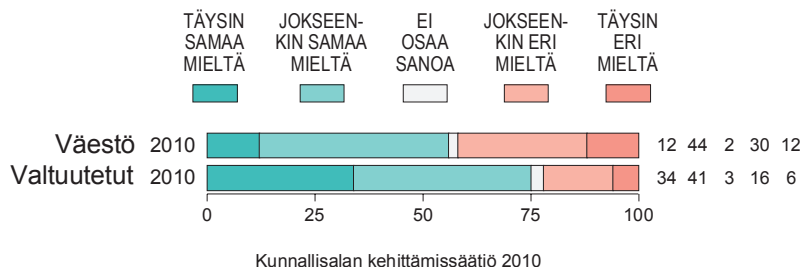
Kuvio 38. MIHIN ONGELMIIN TULEVAN EDUSKUNNAN JA HALLITUKSEN TULISI PUUTTUA: MIEHET vs. NAISET (kuuluu kolmen merkittävimmän joukkoon, %).

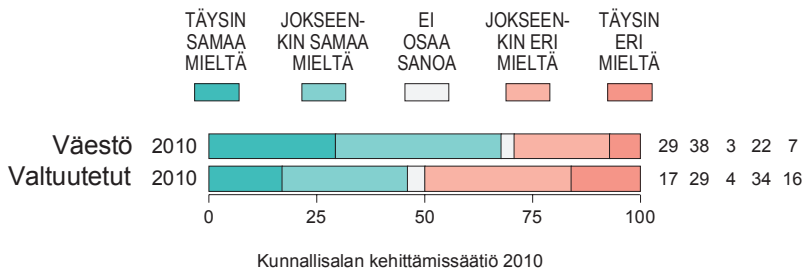
Kuvio 39. "Asiat hoituvat Suomessa kohtuullisen hyvin ilman minun ääntäni eduskuntavaaleissa" (%).

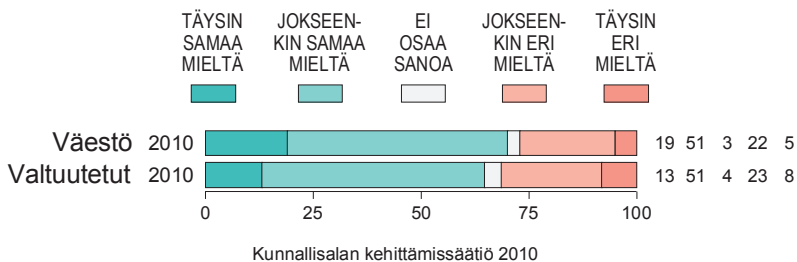
Kuvio 40. "Eduskuntavaalit tarjoavat äänestäjälle todellisen mahdollisuuden muuttaa politiikan suuntaa" (%).

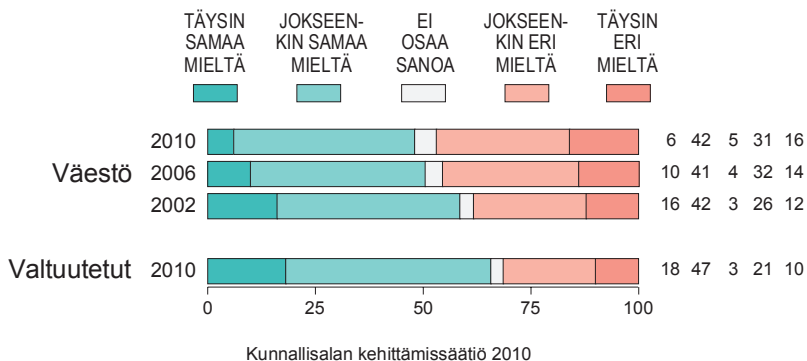
Kuvio 41. "Tärkeät kysymykset pitää entistä useammin päättää kansanäänestyksellä" (%).

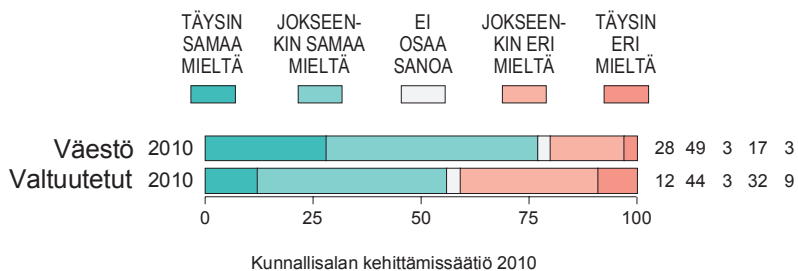
Kuvio 42. "Päättäjien tulee ottaa paremmin huomioon päätöksenteossa kuntalaisten näkemykset muilla keinoin kuin kansanäänestyksillä, esim. nettiäänestyksillä tai mielipidekyselyillä" (%).

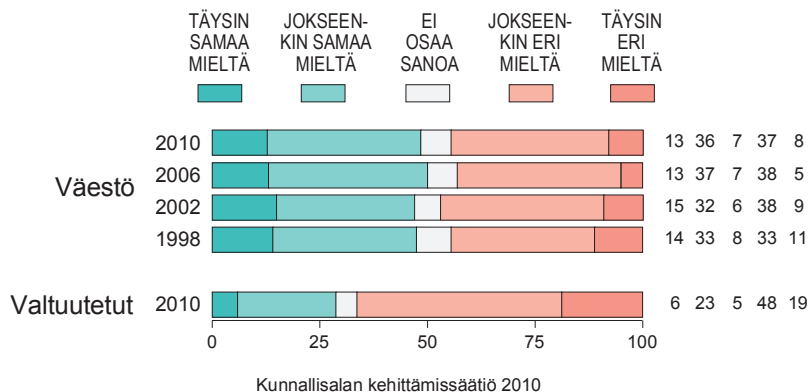
Kuvio 43. "Puolueet ovat tae siitä, että hallinto toimii kansanvaltaisesti" (%).

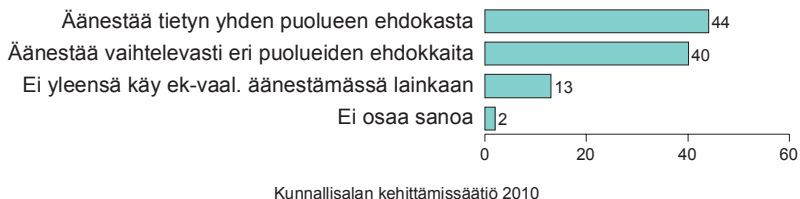
Kuvio 44. "On poliittisten päättäjien syytä, jos peruspalvelut ovat riittämättömiä tarpeeseen nähden" (%).

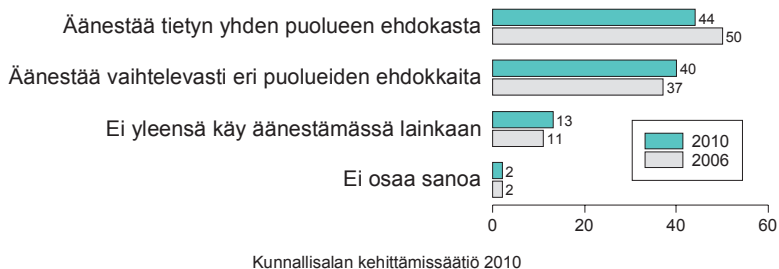
Kuvio 45. "Sosiaalinen ja taloudellinen eriarvoistuminen on omassa kotikunnassani mennyt liian pitkälle" (%).

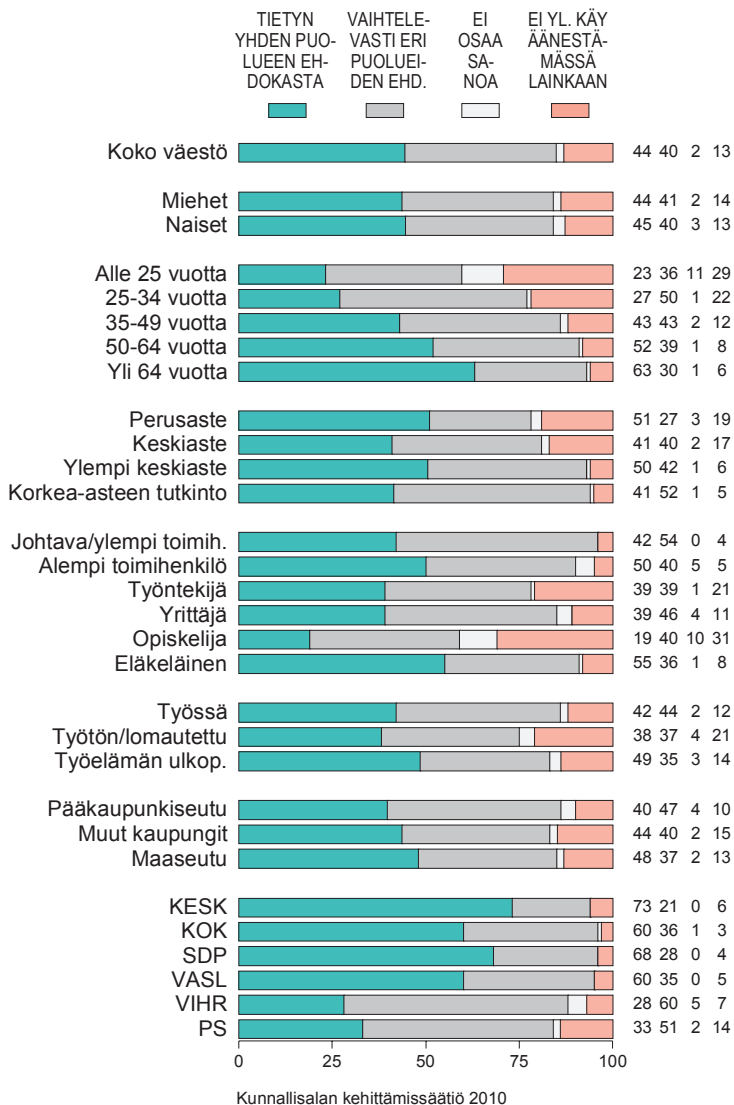
Kuvio 46. MINKÄLAISENA ÄÄNESTÄJÄNÄ PITÄÄ ITSEÄÄN EDUSKUNTAVAALEISSA (%).

Kuvio 47. MINKÄLAISENA ÄÄNESTÄJÄNÄ PITÄÄ ITSEÄÄN EDUSKUNTAVAALEISSA: ARVIOT VUOSINA 2006 JA 2010 (%).

Kuvio 48. MINKÄLAISENA ÄÄNESTÄJÄNÄ PITÄÄ ITSEÄÄN EDUSKUNTAVAALEISSA (18 vuotta täyttäneistä, %).

Kuvio 49. MITKÄ HENKILÖKOHTAISET OMINAISUUDET KANSANEDUSTAJAEHDOKKAALLA, JOTA ÄÄNESTÄISI, TULISI EHDOTTOMASTI OLLA (%).

Kunnallissalan kehittämissäätiö 2010

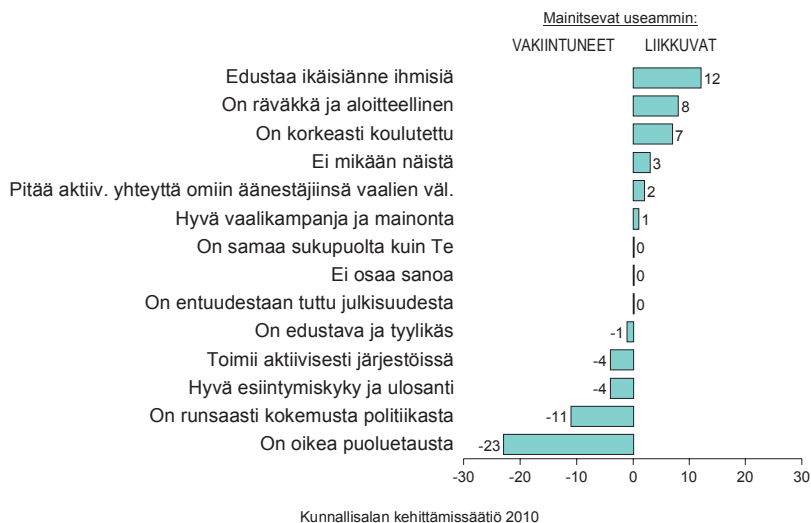
Kuvio 50.

MITKÄ HENKILÖKOHTAISET OMINAISUUDET KANSANEDUSTAJAEHDOKKAALLA TULISI EHDOTTOMASTI OLLA: MIEHET vs. NAISET (%)

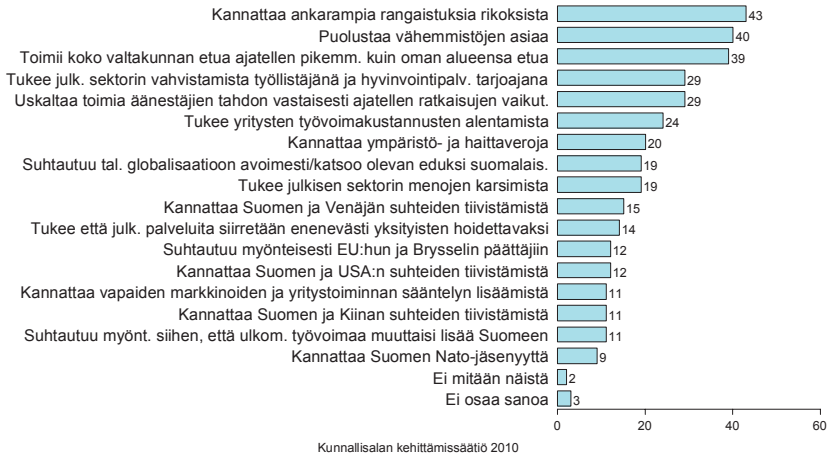

Kunnallisalan kehittämissäätiö 2010

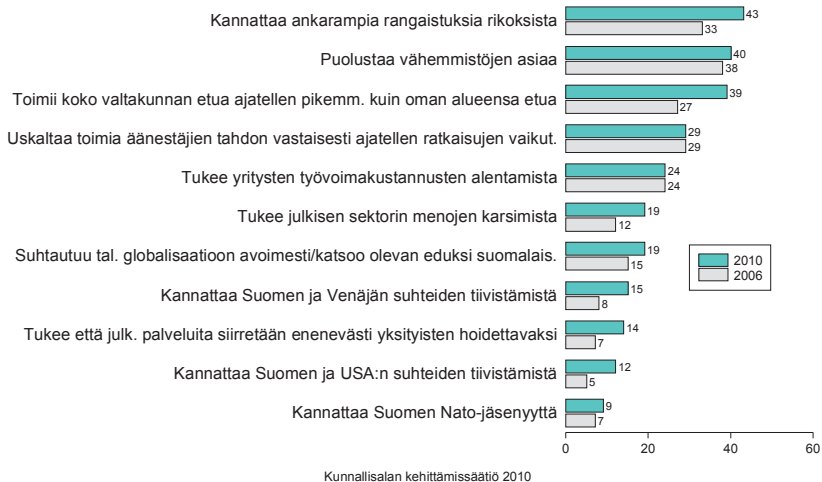
Kuvio 51. KANSANEDUSTAJAEHDOKKAAN HENKILÖKOHTAISET OMINAISUUDET: VAKIINTUNEET vs. LIIKKUVAT (prosenttiosuuksien erotukset).

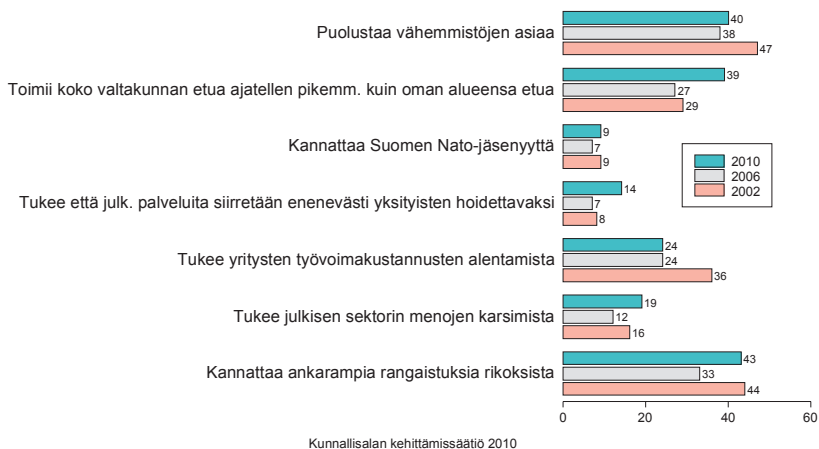
Kuvio 52. KANSANEDUSTAJAEHDOKKAAN TOIVOTUT OMINAISUUDET: TAVOITEOMINAISSUUDET (tekstejä osin lyhennetty, %).

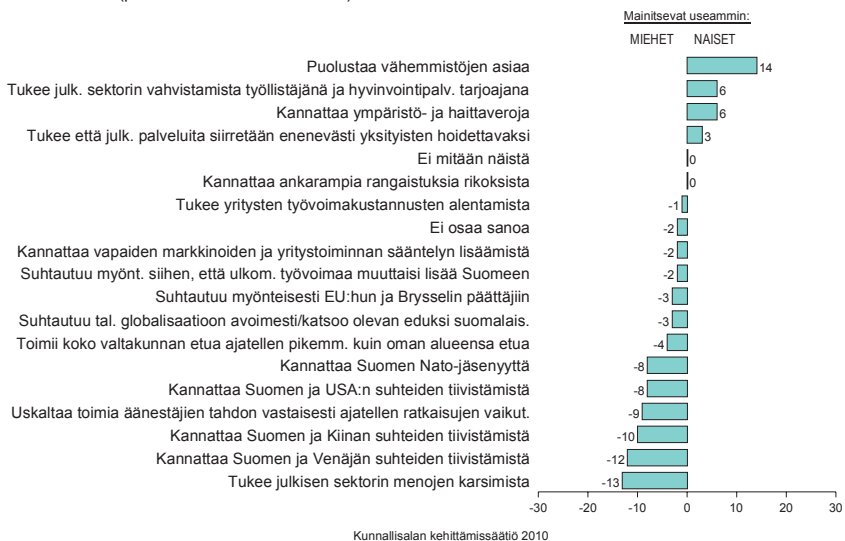
Kuvio 53. KANSANEDUSTAJAEHDOKKAAN TOIVOTUT OMINAISUUDET: ARVIOT VUOSINA 2006 JA 2010 (yhteiset arviointikohteet, %)

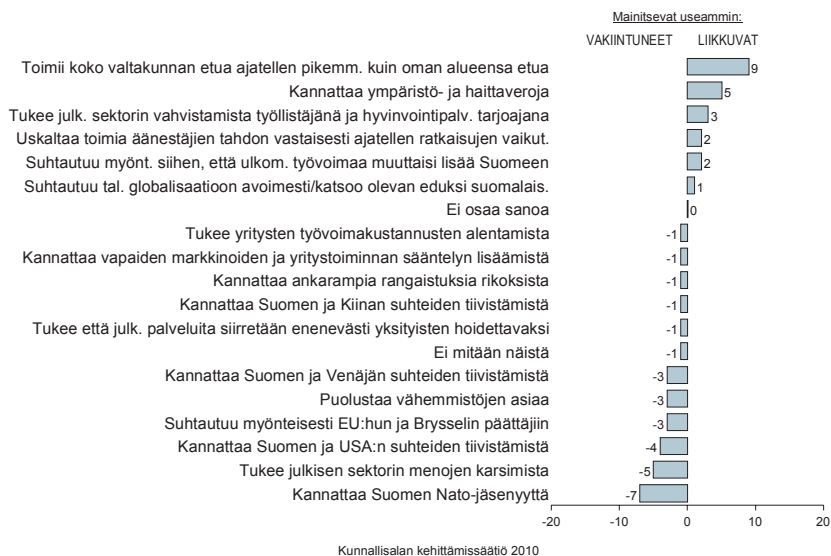
Kuvio 54. KANSANEDUSTAJAEHDOKKAAN TOIVOTUT OMINAISUUDET: ARVIOT VUOSINA 2002, 2006 JA 2010 (koko väestö, yhteiset arviointikohteet, %)

Kuvio 55. KANSANEDUSTAJAEHDOKKAAN TOIVOTUT OMINAISUUDET: MIEHET vs. NAISET (prosenttiosuukien erotukset).

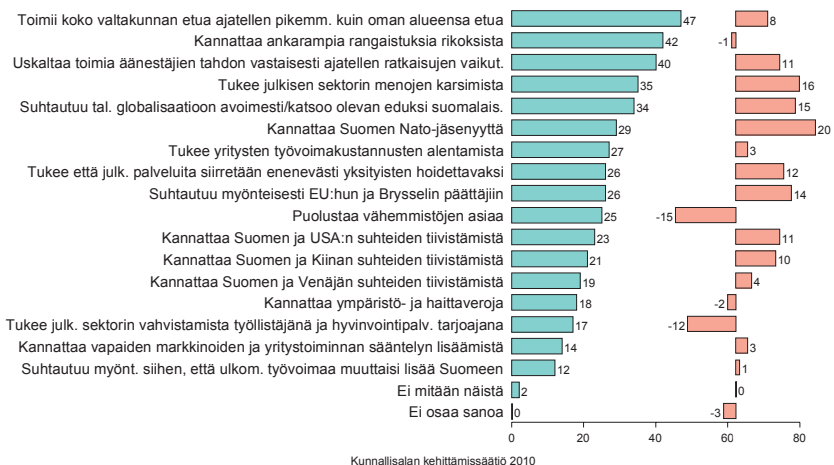
Kuvio 56. KANSANEDUSTAJAEHDOKKAAN TOIVOTUT OMINAISUUDET: VAKIINTUNEET vs. LIIKKUVAT ÄÄNESTÄJÄT (prosenttiosuuksien erotukset).

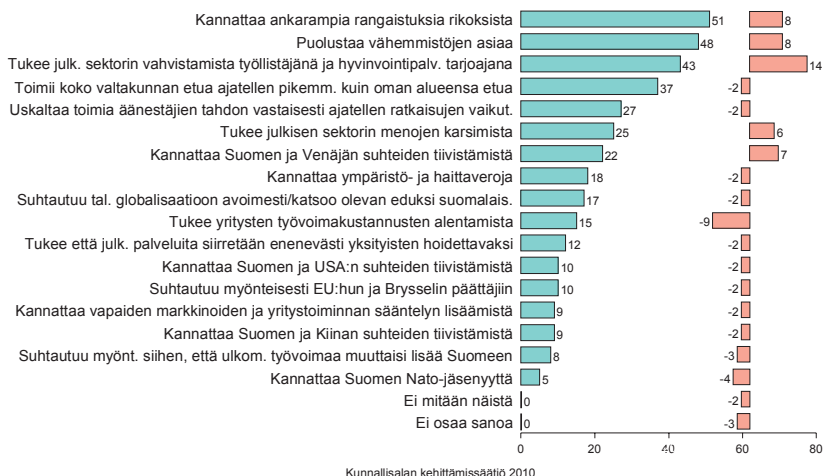
Kuvio 57. KANSANEDUSTAJAEHDOKKAAAN TOIVOTUT OMINAISUUDET: KESKUSTAN KANNATTAJAT (valintojen prosenttiosuudet sekä niiden poikkeamat koko väestöstä).

Kuvio 58. KANSANEDUSTAJAEHDOKKAAAN TOIVOTUT OMINAISUUDET: KOKOOMUKSEN KANNATTAJAT (valintojen prosenttiosuudet sekä niiden poikkeamat koko väestöstä).

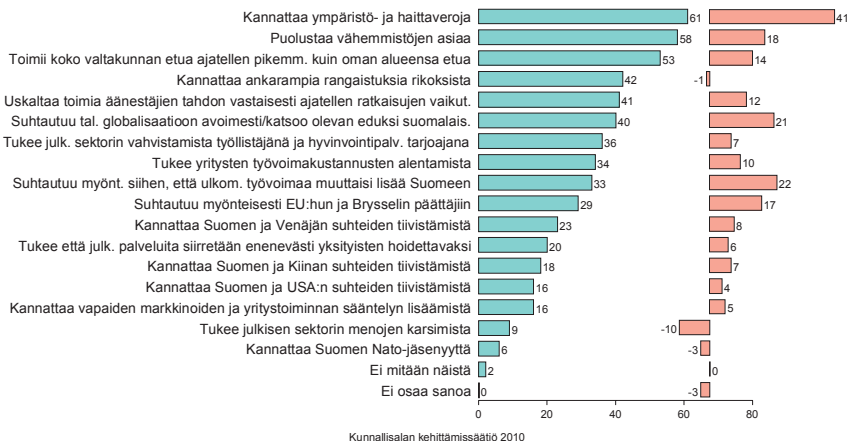
Kuvio 59. KANSANEDUSTAJAEHDOKKAAN TOIVOTUT OMINAISUUDET: SDP:N KANNATTAJAT
(valintojen prosenttiosuudet sekä niiden poikkeamat koko väestöstä).

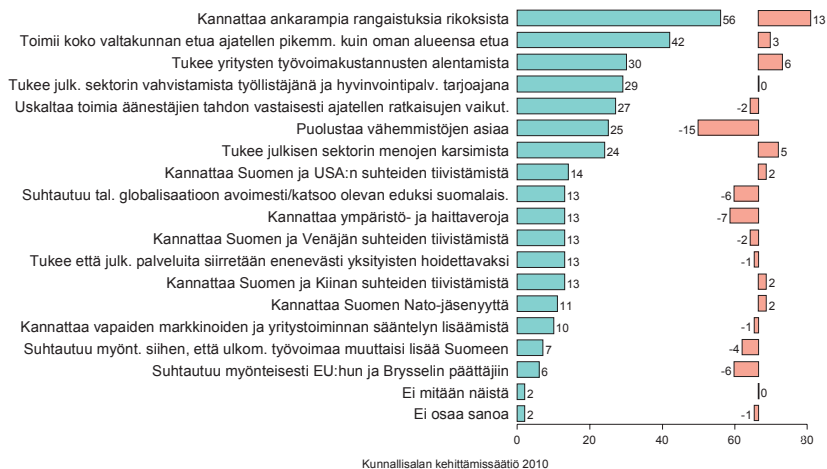
Kuvio 60. KANSANEDUSTAJAEHDOKKAAN TOIVOTUT OMINAISUUDET: VASEMMISTOLIITON KANNATTAJAT
(valintojen prosenttiosuudet sekä niiden poikkeamat koko väestöstä).

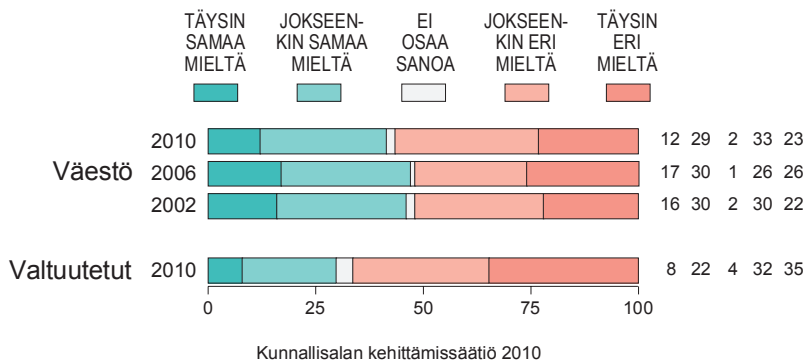
Kuvio 61. KANSANEDUSTAJAEHDOKKAAN TOIVOTUT OMINAISUUDET: VIHREIDEN KANNATTAJAT (valintojen prosenttiosuudet sekä niiden poikkeamat koko väestöstä).

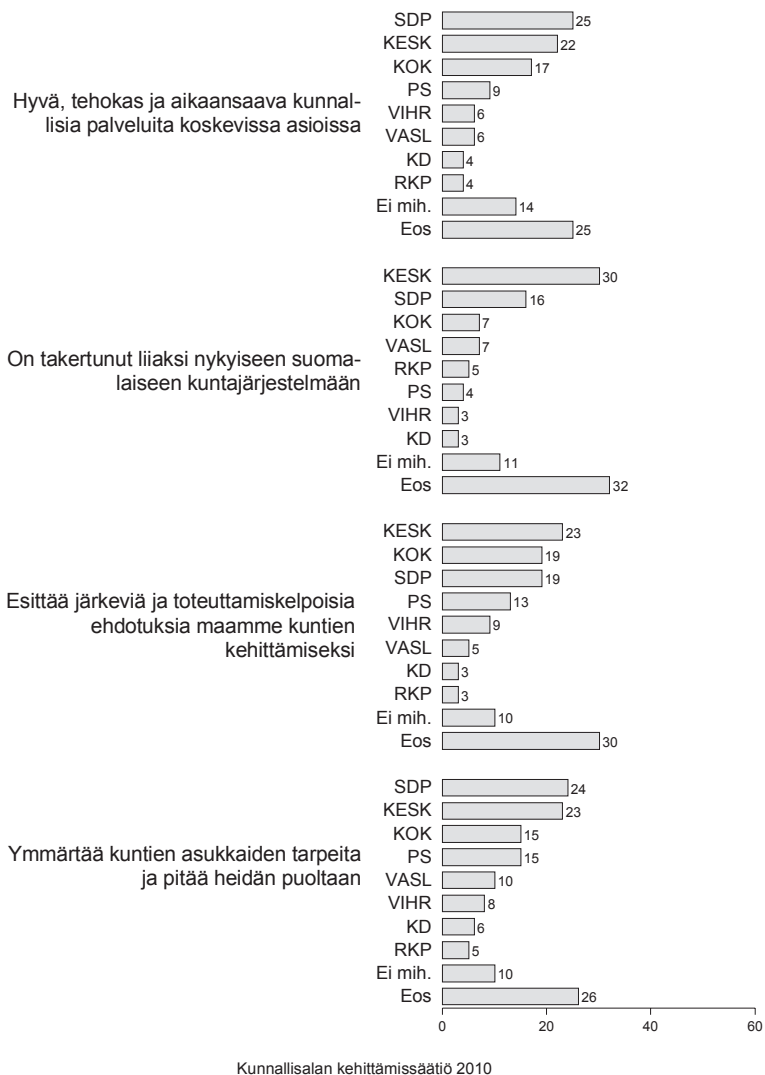
Kuvio 62. KANSANEDUSTAJAEHDOKKAAN TOIVOTUT OMINAISUUDET: PERUSSUOMALAISTEN KANNATTAJAT (valintojen prosenttiosuudet sekä niiden poikkeamat koko väestöstä).

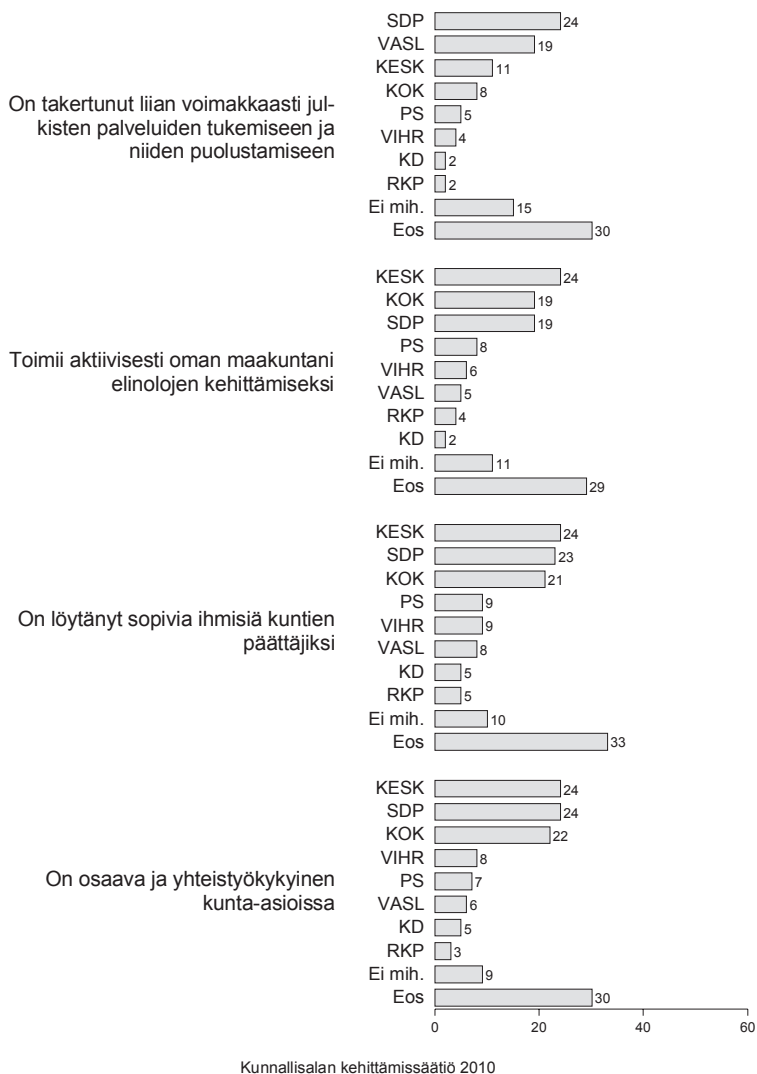
Kuvio 63. "Kaikille pysyvästi maassa asuville tulisi taata tietty perustulo eli kansalaispalkka riippumatta siitä, käykö työssä vai ei" (%).

Kuvio 64a. PUOLUEISIIN SOPIVAT LUONNEHDINNAT (monivalintakysymys, %).

Kuvio 64b. PUOLUEISIIN SOPIVAT LUONNEHDINNAT (monivalintakysymys, %).

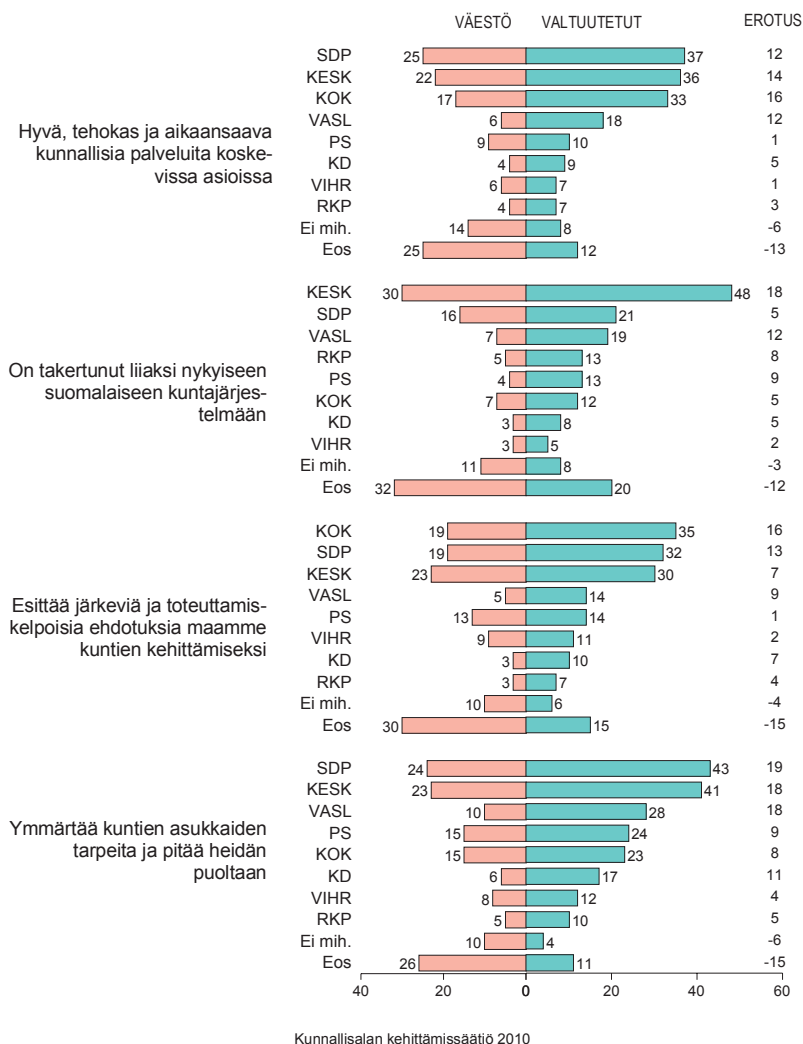

Kuvio 65. PUOLUEISIIN SOPIVAT LUONNEHDINNAT: KUUDEN PUOLUEEN PROFIILIT (monivalintakysymys, %).

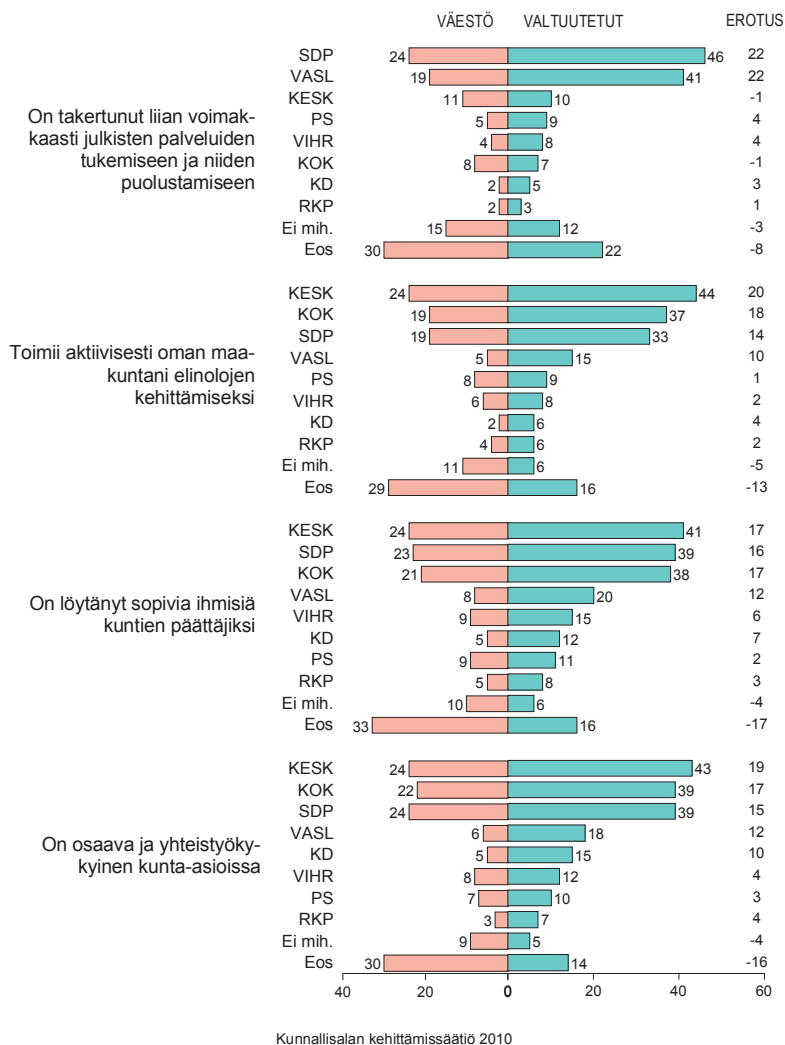

Kunnallissalan kehittämissäätiö 2010

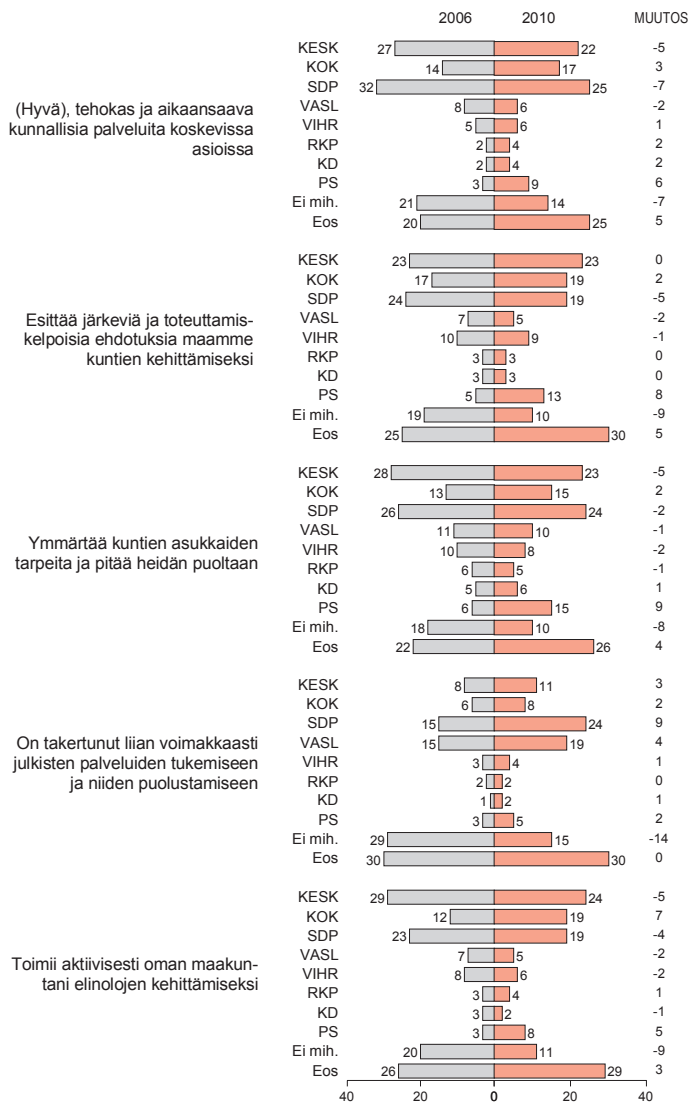
Kuvio 66a. PUOLUEISIIN SOPIVAT LUONNEHDINNAT: KOKO VÄESTÖ vs. VALTUUTETUT (%)

Kuvio 66b. PUOLUEISIIN SOPIVAT LUONNEHDINNAT: KOKO VÄESTÖ vs. VALTUUTETUT (%)

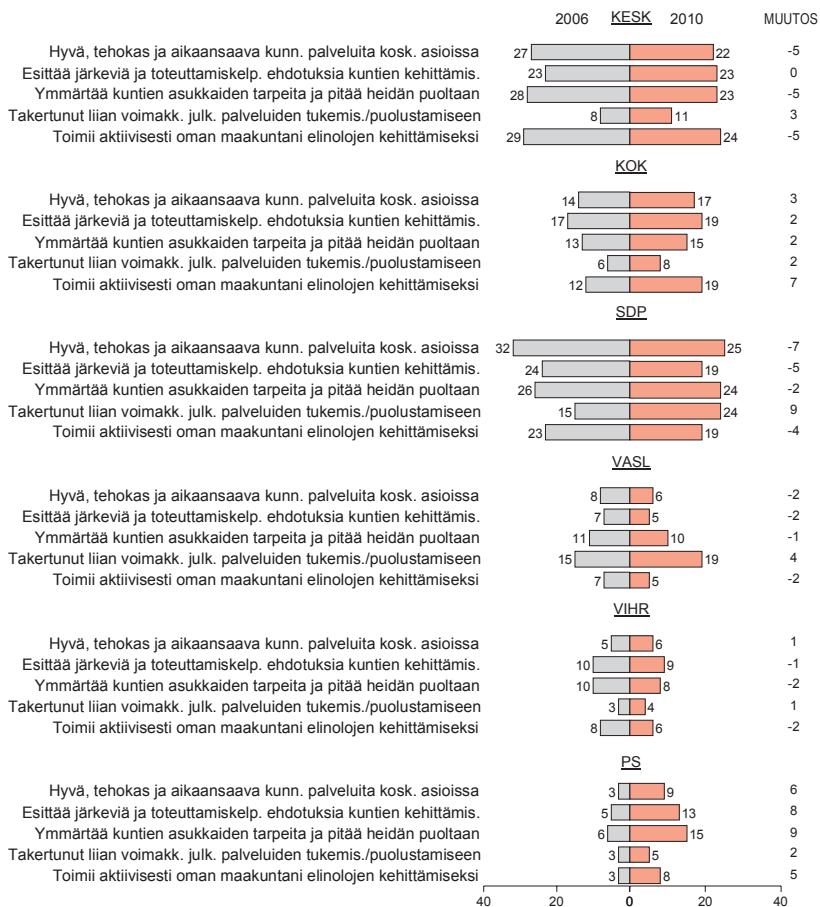

Kuvio 67. PUOLUEISIIN SOPIVAT LUONNEHDINNAT: ARVIOT VUOSINA 2006 JA 2010 (yhteiset arviointikohteet, %)

Kunnallisanalan kehittämissäätiö 2010

Kuvio 68. PUOLUEISIIN SOPIVAT LUONNEHDINNAT: ARVIOT VUOSINA 2006 JA 2010
(yhteiset arviointikohteet, puolueittainen muutostarkastelu, %)

Kunnallisanalyytiikka 2010

Polemia-sarjassa ovat ilmestyneet

- 1 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 1992
- 2 Erkki Mennola
IDEA KUNNASTA (1992)
- 3 Terho Pursiainen
KRIISIAJAN ETIIKKA (1993)
- 4 Työryhmä Kyösti Urponen (pj.), Raija Julkunen, Olli Kangas, Jorma Sipilä,
Asko Suikkanen ja Petri Kinnunen (siht.)
KASVUSTA VASTUUSEEN – sosiaalipolitiikan tulevaisuus (1993)
- 5 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 1993
- 6 Pekka Ojala–Aulis Pöyhönen
LÄHEISYYSPERIAATE – hallinnon uusjako (1994)
- 7 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 1994
- 8 Jorma Härmäläinen–Veikko Teikari
HENKILÖSTÖPOLITIikka PAKKORATKAISUJEN EDESSÄ (1995)
- 9 Terho Pursiainen
NOUSUKAUDEN ETIIKKA (1995)
- 10 Eero Ojanen
EIPÄJOKI
Fiktiivinen reportaasimatka mihin tahansa suomalaiseen kuntaan (1995)
- 11 Heikki Koski
KANSALAINEN, KUNTA JA KANSALAISYHTEISKUNTA (1995)
- 12 Seppo Niemelä
MUUTOSKIRJA
Rohkaisuksi murroksen maailmaan (1995)
- 13 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 1995
- 14 Lauri Hautamäki
MAASEUTU ELÄÄ (1995)

- 15 Juha Kuisma–Heikki Haavisto
KAUPUNKI JA MAASEUTU
– avoliitto vai susipari (1995)
- 16 Olli Pusa
ELÄKEPOMMIN VARJOSSA (1996)
- 17 Satu Apo–Jari Ehrnrooth
MILLAISIA OLEMME?
Puheenvuoroja suomalaisista mentaliteeteista (1996)
- 18 Eira Korpinen
OPETTAJUUTTA ETSIMÄSSÄ (1996)
- 19 Erkki Pystynen
LIITTOKUNTA (1996)
- 20 Martti Sinisalmi
TYÖLLISTÄMISTÄ VAI PALVELUA? (1996)
- 21 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 1996
- 22 Olli Mäenpää
KUNTIEN ITSEHALLINTO EU-SUOMESSA (1997)
- 23 Tuula–Liina Varis
KRISTALLIYÖ JOENSUUN KAUPUNGINTALON TORNISSA (1997)
- 24 Terho Pursiainen
KUNNALLISTEN KÄYTÄNTÖJEN ETIIKKA
Yhteisöopin alkeet (1997)
- 25 Siv Sandberg–Krister Ståhlberg
KUNTALAISTEN KUNTA JA VALTIO (1997)
- 26 Pertti Hemánus
KUNNALLINEN TIEDOTTAMINEN JA JASKA JOKUNEN
Tutkittua tietoa ja tutkimattomia tulkintoja (1997)
- 27 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 1997
- 28 Esko Antola
UUSI EU? (1998)
- 29 Eero Ojanen
YHTEISKUNNAN ITSEPUOLUSTUS (1998)
- 30 Pertti Kettunen
ELINKEINOPOLITIIKAN TAITO (1998)

- 31 KANSALAISMIELIPIIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 1998
- 32 Torsti Kivistö
JOUTILAISUUSYHTEISKUNTA (1998)
- 33 Erkki Mennola
IDEA MAAKUNNASTA (1999)
- 34 Jorma Hämäläinen
MINÄ KUNNANJOHTAJA (1999)
- 35 SINÄ KUNNANJOHTAJA (1999)
- 36 Juha Talvitie
KUNTA VAI MAAKUNTA?
Globalisaatio ja regionalismi (2000)
- 37 Juha Sihvola
YKSILÖNÄ YHTEISÖSSÄ
Näkökulmia paikallisuuteen, globalisaatioon ja hyvään elämään (2000)
- 38 KANSALAISMIELIPIIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2000
- 39 Seppo Niemelä
TULISIELU
Verkostoajan aluekehittäjä (2000)
- 40 Kauko Heuru
ITSEHALLINNON AIKA (2001)
- 41 Heikki Eskelinen
ALUEPOLITIikka RAUTAHÄKISSÄ (2001)
- 42 Matti Wiberg
PALUU POLITIIKKAA (2001)
- 43 KANSALAISMIELIPIIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2001
- 44 Ilkka Virtanen
YLIOPISTOJEN KOLMAS TEHTÄVÄ (2002)
- 45 Arvo Myllymäki
KUNTIEN KUJANJUOKSU (2002)
- 46 Risto Eräsaari
KUINKA TURVATON ON RIITTÄVÄN TURVALLINEN? (2002)

- 47 KANSALAISMIELIPIIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2002
- 48 Pentti Arajärvi
PAREMMINVOINTIYHTEISKUNTA (2003)
- 49 Eero Uusitalo
MAASEUTU KANSAN VAI HALLINNON KÄSISSÄ? (2003)
- 50 Esko Juntunen
KUNNAN ELINKAARIHYPPY
– strateginen kehittäminen ja yhteistyö (2003)
- 51 Pekka Sauri
SUOMEN DEMOKRATISOIMINEN (2003)
- 52 Esko Aho
SATTUMA SUOSII VALMISTAUTUNUTTA (2003)
- 53 KANSALAISMIELIPIIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2003
- 54 Seppo Rainisto
KUNNASTA BRÄNDI? (2004)
- 55 KANSALAISMIELIPIIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2004
- 56 Markku Lehto
TAKAISIN TULEVAISUUTEEN
– valtion ja kuntien yhteinen taival (2005)
- 57 Tarmo Pukkila
IKÄVALLANKUMOUS (2005)
- 58 Matti Wiberg
VALTA KUNNASSA (2005)
- 59 Soili Keskinen
ALAISTAITO
Luottamus, sitoutuminen ja sopimus (2005)
- 60 KANSALAISMIELIPIIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2005
- 61 Samuli Skurnik
OSUUSTOIMINNASTA OPPIA?
Kuntapalvelut uudessa talousmallissa (2006)

- 62 Markku Lehto
PELASTUSRENKAAN PAIKKAUS (2006)
- 63 Pasi Holm
VEROKIRJA (2006)
- 64 Matti Virén
KANSALAISEN KUNTAUUDISTUS (2006)
- 65 Markku Lehto
OI OMA KUNTANI (2006)
- 66 KANSALAISMIELIPIIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2006
- 67 Peter Ekholm
POLEMIA – AJATUSPAJAKO? (2007)
- 68 Aatos Hallipelto
PARAS TUOTTAKOON!
Hyvinvointipalvelujen tulevat markkinat (2008)
- 69 KANSALAISMIELIPIIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2008
- 70 KUNNON VALTUUTETUT?
Ilmapuntari 2008, osa 2
- 71 Sami Borg
HILJAA HYVÄ TULEE
Puheenvuoro äänestysprosentista ja vaaliaktiivisuudesta (2008)
- 72 Matti Wiberg
HALLITSEEKO HALLITUS? (2009)
- 73 KANSALAISMIELIPIIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2009
- 74 Jussi-Pekka Alanen
HELSINKI
Kansakunnan pääkaupunki – ihmisten metropoli (2009)
- 75 Laura Berg–Mari K. Niemi
KENEN KUNTAVAALIT? (2009)
- 76 Esa Halme–Lauri Kuukasjärvi
UUSI KUNTA VAI KUNTALIITOS – KUNTALAISEN ITSEHALLINTO
(2010)

- 77 Esko Kalevi Juntunen
SULJETUSTA AVOIMEEN – TALOUDEN GLOBAALIMYRSKY
(2010)
- 78 Anne Luomala – Tuomo Puumala
BUDJETTI – JULKINEN SALAISUUS VAI SALAINEN JULKISUUS?
(2010)
- 79 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2010–2011

Kunnallissalan kehittämissäätiö KAKS rahoittaa kuntia palvelevaa tutkimus- ja kehittämistoimintaa. Tavoitteena on näin tukea kuntien itsehallintoa ja parantaa niiden toimintamahdollisuuksia.

Rahoitamme hankkeita ja tutkimuksia, joiden arvioimme olevan kuntien tulevaisuuden kannalta keskeisimpiä. Tuloksien tulee olla sovellettavissa käytäntöön. Rahoitettavilta hankkeilta edellytetään ennakkoluulotonta ja uutta uraa luovaa otetta.

Säätiöllä on *Polemiikki*-niminen asiakaslehti ja kaksi julkaisusarjaa: *Polemia-sarja*, jossa käsitellään kunnille tärkeitä strategisia kysymyksiä ajattelua herättävällä tavalla.

Tutkimusjulkaisut-sarja, jossa julkaistaan osa säätiön rahoittamista tutkimuksista. Pääosa säätiön rahoittamista tutkimuksista julkaistaan tekijätahon omissa julkaisusarjoissa.

Toimintamme ja julkaisumme esitellään tarkasti kotisivuillamme *www.kaks.fi*.

Vuonna 1990 perustettu itsenäinen säätiö rahoittaa toimintansa sijoitustuotoilla.

Osoite	Fredrikinkatu 61 A 00100 Helsinki
Asiamies	Antti Mykkänen, antti.mykkanen@kaks.fi, p. 0400 570 087
Tutkimusasiamies	Veli Pelkonen, veli.pelkonen@kaks.fi, p. 0400 815 527
Taloudenhoitaja	Anja Kirves, anja.kirves@kaks.fi, p. 0400 722 682

Tutustu kotisivuihimme (*www.kaks.fi*)!

seutukunta asukas valtuutettu
ehyt maaseutu oppiva terve
Eurooppa tasa-arvoinen älykäs

Mitkä ovat tärkeimmät hyvinvointipalvelut? Kenen ne pitäisi järjestää – kuntien, maakuntien vai valtakunnallisen organisaation? Millainen on hyvä eduskuntavaaliehdokas? Mihin asioihin uuden eduskunnan tulisi tarttua?

Kansalaismielipide ja kunnat – Ilmapuntari 2010–2011
pureutuu ajankohtaisiin kunta-asioihin ja eduskuntavaali-
teemoihin. Tutkimuksen on KAKS – Kunnallisalan kehittämis-
säätiön toimeksiannosta toteuttanut TNS Gallup Oy.

muukalainen kaupunki hallinto
ehjä kansalainen ihminen
yliopisto tarmokas kilpailukykyinen
kehitysalue koulu demokratia
Suomi kunta vanhus
kylä identiteetti talous koti
koulutus kuntalainen maakunta
osallistuva
luova asiakas oppilas valtio
Pohjois-Suomi johtaja Etelä-Suomi